

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Kotrynos Visockytės
V kurso, civilinės ir verslo teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Pardavėjo garantiniai įsipareigojimai dėl prekės kokybės

Seller's Warranty Obligations Regarding the Quality of the Product

Vadovas: doc. dr. Danguolė Bublienė
Recenzentas: lekt. dr. Stasys Drazdauskas

Vilnius

2021

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojami įstatyminę bei sutartinę garantijas sudarantys pardavėjo garantiniai įsipareigojimai dėl daikto kokybės pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą bei 1980 m. balandžio 11 d. Jungtinių Tautų konvenciją dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių. Darbe taip pat apibrėžiami daikto kokybei keliami reikalavimai bei nustatomi objektai, kuriems pastarieji taikomi. Be kita ko, darbe taip pat siekiama nustatyti, koks yra pardavėjo ir gamintojo suteikiamų garantijų santykis, jų skirtumai bei ištirti gamintojo garantijos instituto ypatumus. Šiuo tikslu darbe analizuojami Lietuvos Respublikos, Europos sąjungos bei kiti su tuo susiję teisės aktai.

Pagrindiniai žodžiai: daikto kokybė, įstatyminė garantija, sutartinė garantija, gamintojo garantija.

This paper analyzes the seller's warranty obligations regarding the quality of the product according to the Civil Code of the Republic of Lithuania and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, adopted on 11 April 1980, provided in legal guarantee and commercial warranty, as well as defines the requirements for the quality of the product and identifies the objects to which requirements are applied. Among other things, the work also seeks to determine the relationship between the guarantees provided by the seller and the manufacturer, their differences and to investigate the peculiarities of the manufacturer's guarantee institute. For this purpose, this paper investigates legal acts of the Republic of Lithuania, the European Union and other related legislation.

Key words: quality of the product, legal guarantee, commercial warranty, manufacturers' guarantee.

TURINYS

IŽANGA.....	4
1. DAIKTO KOKYBĖS BENDRIEJI KLAUSIMAI	8
1.1. Daikto kokybei keliami reikalavimai pagal Civilinį kodeksą ir Vienos konvenciją	9
1.2. Daiktai bei prekės, kuriems taikomi daikto kokybės reikalavimai.....	14
2. ĮSTATYMINĖS IR SUTARTINĖS GARANTIJŲ SANTYKIS BEI PARDAVĖJO GARANTINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI.....	21
2.1. Sąvoka	22
2.2. Turinys.....	27
2.3. Terminas	38
2.4. Teisių gynybos būdai.....	45
3. PARDAVĖJO GARANTIJA VS. GAMINTOJO GARANTIJA	54
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	62
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	65
SANTRAUKA	72
SUMMARY	73

IŽANGA

Temos aktualumas. Richard Turner yra pasakęs, kad garantija, tai pirkėjui skirtas pranešimas, nurodantis, kada jo ką tik įsigytas gaminys nebeveiks (Turner, 2005). Akivaizdu, kad kiekvienas pirkėjas, įsigijęs prekę, susiduria su daikto kokybės sąlygomis, garantijomis bei pardavėjo ar gamintojo įsipareigojimais jų atžvilgiu. Nepriklausomai nuo to, kad garantijos kaip teisinis institutas yra beveik kasdien sutinkamas pirkėjų kasdieniniame gyvenime, doktrininė analizė, dėl pardavėjo ar gamintojo garantinių įsipareigojimų pirkėjo atžvilgiu, išvystyta menkai. Teisės mokslininkai nėra išsamiai nagrinėję pardavėjo ar gamintojo garantinių įsipareigojimų bei ypač šių dviejų garantijos teikėjų įsipareigojimų santykio. Šios temos aktualumą ir poreikį išsamesnei analizei pagrindžia tai, kad pirkimo-pardavimo sutartys užima itin didelę dalį civilinėje apyvartoje sudaromų sutarčių bei tai, jog praktikoje – pirkimo-pardavimo santykiuose tarp pirkėjo ir pardavėjo vis dar kyla labai daug ginčų, o didžiąją jų dalį sudaro būtent ginčai dėl netinkamos daikto kokybės. Ginčų išaugimą gali lemti ne tik tai, kad pirkėjai tampa reiklesni prekių ir daiktų kokybei, bet ir tai, kad pirkėjai apskritai dažniau naudojasi savo teisių gynbos būdais. Analizuojant nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės šaltinius, Lietuvos Respublikos teismų praktiką, teisės mokslininkų darbus ir kitą specialiąją literatūrą, svarbu išsiaiškinti, ne tik koks yra įstatyminės bei sutartinės garantijų turinys bei kiti jas sudarantys elementai, bet ir išanalizuoti, kokios kyla jų taikymo problemos ir kodėl šiuos du iš pažiūros skirtingus institutus yra sunku atriboti praktikoje.

Bendrosios pirkimo-pardavimo nuostatos yra išdėstytos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) (Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 2000) šeštosios knygos XXIII skyriuje. Pastarosios teisės normos yra parengtos, vadovaujantis 1980 m. balandžio 11 d. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių (toliau – Vienos konvencija) (Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio..., 1995). Toks įstatymų leidėjo pasirinkimas nėra betikslis, nes nacionalines pirkimo-pardavimo normas buvo siekta, kiek įmanoma arčiau sugretinti su tarptautinėmis, taip sukuriant vieningą teisės normų sistemą, reguliuojančią tarptautinio pirkimo-pardavimo sutartis bei ateityje išvengti teisinių kliuvinių, vykdant ir įgyvendinant šias sutartis tarp šalių, kurių verslo vieta nėra vienoje valstybėje (Mizaras, 2003a, p. 45). Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje bendrųjų pirkimo-pardavimo teisių normų sistema yra grįsta Vienos konvencijos reguliavimu, neabejotinai svarbu nagrinėti ne tik Civilinio kodekso teisės nuostatas, bet ir pastarąsias, siekiant palyginti

ir nustatyti, ar išties daikto kokybės reikalavimai ir pardavėjo garantiniai įsipareigojimai abiejais atvejais yra tapatūs.

Darbo tikslas. Šio darbo pagrindinis tikslas yra nustatyti ir atskleisti pardavėjo suteikiamos sutartinės bei įstatymės garantijų skirtumus, apibrėžti ir palyginti jas sudarančius pardavėjo garantinius įsipareigojimus dėl daikto kokybės, tiek pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus, tiek pagal Vienos konvenciją, įvertinti, kodėl pirkimo-pardavimo santykiuose šiuos du garantijos institutus yra sunku atriboti, bei išsiaiškinti, ar praktikoje sutartinė garantija visada suteikia papildomą apsaugą pirkėjui, ar visgi jos turinys dažniausiai persidengia su įstatyminės garantijos turiniu. Darbe taip pat bus siekiama nustatyti, koks yra pardavėjo ir gamintojo suteikiamų garantijų santykis, jų skirtumai bei iširti gamintojo garantijos instituto ypatumus.

Darbo uždaviniai. Pasiiekti šiuos pagrindinius darbo tikslus padės šie tyrimo uždaviniai:

- 1) pateikti daikto kokybės analizę, apibrėžti daikto kokybei keliamus reikalavimus pagal Civilinį kodeksą ir Vienos konvenciją, palyginti juos tarpusavyje, taip pat nustatyti, kokiems daiktams bei prekėms turėtų būti taikomi daikto kokybės reikalavimai, išskirti atvejus, kai daikto kokybės reikalavimai yra specifiški pirkimo-pardavimo sutarties objekto atžvilgiu;
- 2) identifikuoti pagrindinius įstatyminės ir sutartinės garantijos institutų bruožus, iš ko seks tolimesnė šių institutų analizė, tarpusavyje lyginant tiek įstatyminės, tiek sutartinės garantijų sąvoką, turinį, terminą, teisių gynybos būdus. Atsižvelgiant į tai, bus nustatomi pagrindiniai šių institutų koreliacijos taškai bei pagrindinės institutų taikymo problemos;
- 3) apibrėžti gamintojo įsipareigojimus dėl daikto kokybės bei palyginti juos su pardavėjo įsipareigojimais, išskiriant gamintojo garantijos specifiškumą bendrųjų pirkimo-pardavimo sutarčių atžvilgiu. Įvertinti privalomos gamintojo garantijos įgyvendinimo galimybes ir nustatyti, ar tai tinkamas sprendinys, siekiant įtvirtinti vidutinio daikto gyvavimo termino taikymą.

Darbo objektas. Šio magistrinio darbo objektas – pardavėjo bei gaminto įsipareigojimai dėl daikto kokybės, kurie yra neatsiejama įstatyminės ir sutartinės garantijų turinio dalis, kaip ir kiti šiuos institutus sudarantys elementai. Analizė bus atliekama bendrųjų pirkimo-pardavimo sutarčių nuostatų rėmuose, vartojimo pirkimo-pardavimo santykius

paliečiant tiek, kiek tai reikalinga palyginimo tikslais bei tais atvejais, kai vartojimo santykių problemos yra aktualios ir bendrųjų pirkimo-pardavimo nuostatų kontekste. Manytina, kad garantijų institutų analizė bendrųjų pirkimo-pardavimo nuostatų kontekste yra tiek pat aktuali, kiek ir vartojimo santykiuose, ypačingai toje dalyje, kurioje bus nagrinėjama pardavėjo garantija vs. gamintojo garantija. Nepriklausomai nuo to, kad praktikoje dažniausiai sutartinę garantiją siūlo pardavėjas, o ne gamintojas, manytina, kad aktualūs ir gamintojo garantiniai įsipareigojimai, atsižvelgiant į tai, kad vis didesnę pirkėjų nepasitenkimą kelia problema dėl daikto kokybės akivaizdaus suprastėjimo tik pasibaigus garantijai. Kylant diskusijomis dėl įstatyminės garantijos termino neatitikimo vidutiniam daikto tarnavimo laikotarpiui, vienas iš siūlymų, kuris galėtų spręsti šią problemą, yra būtent privalomi gamintojo garantiniai įsipareigojimai. Siekiant apibrėžti daikto, kuriam taikomi kokybės reikalavimai, specifiškumą, darbe taip pat bus atliekama ir skaitmeninio turinio sutarčių bei įmonės (verslo) pirkimo-pardavimo sutarčių analizė.

Darbo metodai. Tiriant įstatyminės ir sutartinės garantijų teorines ir taikymo problemas naudojami įvairūs mokslinio pažinimo metodai. Didžiausias dėmesys darbe skiriamas analizės metodui. Naudojant šį metodą siekiama atskleisti įstatyminės ir sutartinės garantijų turinius, juos sudarančius elementus, skiriant papildomą analizę tam tikriems klausimams, kurie kelia didžiausias šių institutų atribojimo ir taikymo problemas. Siekiant apibrėžti daikto kokybės bei garantijos institutų ištakas bei jų genezę, darbe bus naudojami ir teleologinis bei istorinis metodai. Tuo tarpu, lingvistinis metodas bus pasitelkiamas, nagrinėjant teisinio reguliavimo, susijusio su garantijomis, terminologijos problemas. Sisteminis metodas naudojamas apibrėžti daikto kokybės reikalavimus pagal Civilinį kodeksą bei Vienos konvenciją, taip pat siekiant išskirti įstatyminės ir sutartinės garantijų skirtumus bei panašumus, nustatyti šių dviejų institutų pagrindinius koreliacijos taškus, kurie gali sukelti taikymo sunkumus bei apibrėžti nagrinėjimų institutų elementų santykį ir sąveiką tarpusavyje. Tai bus atliekama tarpusavyje lyginant šių garantijų institutus sudarančius elementus. Šis metodas, be kita ko, bus naudojamas ir analizuojant pardavėjo ir gamintojo suteikiamas garantijas bei jas lyginant tarpusavyje. Analitiniu ir kritiniu metodais bus pasitelkta, siekiant apibrėžti probleminius pačių institutų aspektus ir nurodyti jų taikymo praktikoje problematiką, pasiūlant sprendinius identifikuotiems probleminiams klausimams.

Darbo originalumas. Atrodytų, kad įstatyminės ir sutartinės garantijų institutų reikšmė kiekvieno pirkėjo kasdieniniame gyvenime yra neabejotinai didelė, tačiau doktrininis lygmeniu šių institutų analizei yra skiriama per mažai dėmesio. Tam tikri garantijų institutų

aspektai bei daikto kokybės reikalavimai buvo nagrinėti prof. Vytauto Mizaro, tačiau apie šių institutų atribojimo, taikymo bei turinio persidengimo problemas – doktrininės analizės nėra. Darbo originalumą taip pat nulemia ir tai, kad darbe yra nagrinėjamas pardavėjo ir gamintojo suteikiamų garantijų santykis, garantinio termino keliamos problemos, dėl kurių Lietuvos teisės mokslininkai nėra pasisakę.

Svarbiausi šaltiniai. Be teismų praktikos ir norminių teisės aktų, pagrindiniai šaltiniai, kuriais vadovaujama darbe yra 1980 m. balandžio 11 d. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo – pardavimo, prof. V. Mizaro *Pirkimo-pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse: Pardavėjo pareigos perduoti daiktą vykdymas ir šios pareigos neįvykdymo ar netinkamo vykdymo teisiniai padariniai (1), (2) ir (3)*, taip pat P. Schlechtriem, I. Schwenzer „*Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*“, I. Schwenzer „*Conformity of the Goods – Physical Features on the Wane?*“, 1980 m. balandžio 11 d. Jungtinių Tautų konvencijos dėl tarptautinio prekių pirkimo – pardavimo Patariamiosios Tarybos Nuomonė Nr. 19 „*Standarts and Conformity of the Goods under Article 35 CISG*“ bei kitos Patariamiosios Tarybos Nuomonės, Christian Twigg-Flesner „*Consumer Product Guarantees*“ bei ECC-Net atlikta studija „*Commercial Warranties – Are They Worth the Money*“.

1. DAIKTO KOKYBĖS BENDRIEJI KLAUSIMAI

Nenuostabu, kad pirkėjai, sudarydami pirkimo-pardavimo sutartis tikisi, pirmiausia, gauti kokybišką ir jų poreikius atitinkantį daiktą. Daikto kokybės kriterijai, kuriais pirkėjas tikisi, kad daiktas pasižymės, gali priklausyti ir nuo to, kokią konkrečiai prekę pirkėjas ketina įsigyti. Pirkėjui gali būti svarbi pačios prekės ar daikto kilmė, pagaminimo istorija bei pats pagaminimo būdas. Besikeičiant pirkėjų pirkimo įpročiams, negalima ignoruoti fakto, kad pirkėjai daug didesnę dėmesį skiria daikto kokybei, siekia įsigyti tvaresnias ir ilgiau tarnaujančias prekes ar daiktus. Automatiškai jiems tampa svarbesnė ir suteikiama daikto kokybė. Visgi, net ir keičiantis dabartinės visuomenės apsipirkimo tradicijoms, manytina, kad suteikiama prekės ar daikto kokybė yra vienas pagrindinių kriterijų, kuris lemia pirkėjo pasirinkimą pardavėjo ar gamintojo atžvilgiu.

Pagal pirkimo-pardavimo sutartį pardavėjas įsipareigoja perduoti daiktą ar prekę pirkėjui nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą ar prekę ir sumokėti už juos nustatytą kainą. Tam, jog pardavėjas būtų laikomas tinkamai įvykdžiusiu prievolę savo pusėje, jis pirkėjui turi perduoti ne bet kokį daiktą, o atitinkantį tam tikrus įstatyme bei sutartyje numatytus daikto kokybės reikalavimus. Dėl daikto kokybės kriterijaus reikšmės, įstatymų leidėjas skiria ypatingai daug dėmesio nuosekliai apibrėždamas daikto kokybės reikalavimus. Šie reikalavimai pirmiausia numatyti Civilinio kodekso 6.327 str., o toliau kitais Civilinio kodekso straipsniais konkretinami ir išplėčiami. Civilinio kodekso 6.327 str. 1 d. nurodyta, kad daiktai turi atitikti kiekio ir kokybės reikalavimus bei kitus jiems keliamus reikalavimus (asortimentą, tarą, pakuotę, daiktų komplektiškumą). Kiti konkretūs reikalavimai daiktui numatyti kituose Civilinio kodekso straipsniuose (pavyzdžiui, Civilinio kodekso 6.329-6.343 str.). Tuo atveju, kai pardavėjas pažeidžia savo pagrindinę ir fundamentalią pareigą perduoti pirkėjui tinkamą daiktą, laikoma, kad jis esmingai pažeidė pirkimo-pardavimo sutarties nuostatas, o pirkėjas, vadovaudamasis kitos šalies pažeidimu, gali pasinaudoti teisių gynybos būdais. Būtent dėl šios pirkėjo pareigos pažeidimo praktikoje yra dažniausiai sutinkami ginčai tarp pirkėjo ir pardavėjo, o tai lemia poreikį plačiau paanalizuoti daikto kokybės kriterijus ir reikalavimus bei nustatyti daiktų ir prekių imtį, kuriems šie gali būti taikomi, išskiriant tam tikrus specialius atvejus, tiek daikto kokybės, tiek pačio objekto atžvilgiu.

1.1. Daikto kokybei keliami reikalavimai pagal Civilinį kodeksą ir Vienos konvenciją

Pardavėjo garantinis įsipareigojimas dėl daikto kokybės pirmiausia yra nukreiptas į fizinę daikto kokybę ir jai taikomus reikalavimus. Fizinė daikto kokybė gali būti apibrėžta ne tik įstatyme, bet ir pačioje šalių pirkimo-pardavimo sudarytoje sutartyje. Šalys gali konkrečiai nustatyti, kokios kokybės daiktą viena šalis siekia įgyti, o kita įsipareigoja perduoti. Visgi ne tik įstatymas ar sutartis yra visa lemiantys šaltiniai. Daikto kokybei keliami lūkesčiai gali būti nustatyti ir iš papildomų aplinkybių, apie kurias žino abi šalys, pavyzdžiui, daiktams taikomų standartų. Lietuvos Respublikos teismuose yra apstu bylų, kuriose nagrinėjami ginčai susiję su daikto kokybe. Vienoje iš jų yra išaiškinta, jog daiktai neatitinka kokybės reikalavimų, jeigu jie neturi tų savybių, kurių pirkėjas galėjo protingai tikėtis, t. y. kurios būtinos daiktui, kad jį būtų galima naudoti pagal įprastinę ar specialią paskirtį (Civilinio kodekso 6.333 str. 6 d.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje). Daiktas taip pat turi pasižymėti tokia kokybe ir veikimu, kokie paprastai būdingi tokio paties pobūdžio daiktams. Čia esminės reikšmės turi šalių tarpusavio komunikacija ir jų bendras susitarimas. Pirkėjas turi pareigą pranešti pardavėjui apie konkretų tikslą, kuriam daiktai bus naudojami, ar kuriam jis perka daiktus ir tokiu atveju pardavėjas įsipareigoja perduoti būtent tokios kokybės daiktus, kurie atitiktų tą konkretų tikslą (Mizaras, 2003c, p. 12). Kartais šalių komunikacija gali turėti tam tikrą ydą ir nebūti pakankamai tiksli, ko pasekoje, pardavėjui daikto naudojimo paskirtis ir tikslas nėra tiesiogiai nurodomas. Visgi jei nustatoma, kad pardavėjas turėjo realią galimybę suprasti ir numatyti daikto panaudojimo tikslą ikisutartiniuose santykiuose, pavyzdžiui, derybų metu, jis laikomas įpareigojančiu pardavėją. Pirkėjas gali pagrįstai tikėtis, kad pardavėjas perduos būtent tokios kokybės daiktą, kuris galėtų būti naudojamas pagal specialų tikslą.

Panašūs kriterijai yra įtvirtinti ir Vienos konvencijoje. Pastarosios 35 str. 2 d. nurodyta, kad prekės neatitinka sutarties, jeigu jos: (a) netinkamos tikslams, kuriems tokio pat aprašymo prekės paprastai naudojamos; ar (b) netinkamos bet kokiai konkrečiai paskirčiai, apie kurią pardavėjas tiesiogiai ar netiesiogiai buvo informuotas sutarties sudarymo metu, išskyrus atvejus, kai iš aplinkybių išplaukia, kad pirkėjas nepasikloviė ar kad jam buvo neprotinga pasikliauti pardavėjo kompetentingumu ir samprotavimais; ar (c) neturi tokių prekės savybių, kurias kaip pavyzdį ar modelį pateikė pirkėjas; bei (d) nėra sudėtos į tarą ar supakuotos įprastu tokioms prekėms būdu, o jeigu tokio būdo nėra – tai būdu, pakankamu išlaikyti ir išsaugoti

prekes. Pagal Vienos konvenciją, analogiškai kaip ir pagal Civilinio kodekso teisės normas, pirkėjo žinojimas apie prekės kokybę apsprendžia pardavėjo atsakomybę. Jei pirkėjas žinojo ar negalėjo nežinoti, kad prekė yra ydinga, tai šalina pardavėjo atsakomybę.

Susisteminant pardavėjo įsipareigojimą, kad prekė bus tinkama naudoti pagal tikslą, kaip tai numatyta Vienos konvencijoje, galima išskirti kelis vertinamuosius kriterijus, į kuriuos turėtų būti atsižvelgta, vertinat prekės panaudojimo galimybes: (i) apie specialų daikto panaudojimo tikslą pardavėjas žinojo arba negalėjo nežinoti; ir (ii) specialus daikto panaudojimo tikslas buvo aiškus sutarties sudarymo momente; bei (iii) pirkėjas pasikloviė (arba ne) pardavėju. Pirkėjo pasiklovimas pardavėju yra papildomas kriterijus, lyginant su Civilinio kodekso teisės nuostatomis. Manoma, kad šis kriterijus ypatingai svarbus, kalbant apie tarptautinį pirkimą-pardavimą, kai abi šalys yra profesionalės, tačiau veikia skirtingose valstybėse. Pasiklovimas pardavėju, pirmiausia, siejasi su tam tikrais kokybės reikalavimais, taikomais kitoje valstybėje. Bendroji taisyklė, kad pirkėjas negali remtis pardavėjo žiniomis apie importuojančios šalies viešosios teisės reikalavimus ar su prekėmis susijusiomis administracinėmis procedūromis, nebent pirkėjas nurodė pardavėjui tokius reikalavimus. Šalių prekiavimo praktikos žinios taip pat turi esminės reikšmės – jei pirkėjas turi daugiau žinių nei pats pardavėjas, tokiu atveju šis neatsako už daikto neatitikimą, tačiau pardavėjo atsakomybės nešalina tai, kad pirkėjas turėjo pakankamai ar tiek pat žinių kaip ir pats pardavėjas.

Siekiant nustatyti, ar pagal Vienos konvenciją prekė laikoma tinkama panaudoti įprastiniam ar specialiam tikslui, reikia vertinti ne tik bendruosius su preke ar daiktu susijusius fizinius jų bruožus, bet ir atsižvelgti į tokiai prekių kategorijai taikomus viešuosius reikalavimus, pavyzdžiui, muitų taisyklės, importo kvotas ar kitus viešojoje teisėje nustatytus reikalavimus. Vienas iš pagrindinių Vienos konvencijos komentatorių, teisės mokslininkas I. Schwenzer pastebi (Schwenzer, 2012, p. 103), kad keičiantis verslo praktikai tarp prekyujančių šalių bei pačio verslo orientacijos, kuri krypsta link saugesnių bei tvaresnių verslo organizavimo formų, ne fizinė daikto kokybė tampa tiek pat svarbi kiek ir fiziniai daikto kokybės duomenys. Šioje vietoje autorius analizuoja ne pardavėjo pareigą užtikrinti ir teisinę daikto kokybę, bet tai, kad šiuolaikinio prekiavimo kontekste yra svarbios ne tik galutinio produkto fizinės savybės, bet ir pačio produkto sauga, nustatant tam tikrus kontrolės mechanizmus viso gamybos proceso metu. Pavyzdžiui, kilmės sertifikato nebuvimas gali lemti tai, kad prekės nebus galima tinkamai identifikuoti importo kvotų ar sveikatos taisyklių atžvilgiu (Schlechtriem, Schwenzer, 2005). Tokie sertifikatai ypatingai svarbūs, kai tam tikras prekes yra draudžiama importuoti iš konkrečių šalių. Ne fizinės daikto kokybės svarbą lemia ir tai, kad pirkėjai kreipia didesnę dėmesį į tvariai, etiškai bei ekologiškai išgaunamus gaminius.

Šalys gali susitarti, pavyzdžiui, ir tai, kad įsigyjamos prekės nebus gaminamos, išnaudojant vaikus arba bus gaminamos tik ekologiškai tvariais būdais (Yarar, 2016, p. 12). Dažnu atveju pirkėjai už tokia kilme pasižyminčias prekes yra linkę mokėti didesnę kainą, nepriklausomai nuo to, kad fizinės tų daiktų kokybės savybės iš esmės nesiskiria.

Svarbūs gali būti ne tik gaminio ar prekės kilmės dokumentai, bet ir tam tikri gamybos standartai, kurių privalo laikytis pardavėjas. Iš to kyla klausimas, kokia apimtimi būtent į tokius standartus reiktų atsižvelgti, apibrėžiant pardavėjo įsipareigojimus dėl daikto kokybės pagal Vienos konvencijos 35 str.? Į šį klausimą rasti atsakymą bando ir Vienos konvencijos Patariamoji Taryba, kurios vienoje iš nuomonių nurodyta, kad prekių kokybės atitiktis vis dažniau apima ne tik fizinius reikalavimus, bet ir pačios prekės ar daikto santykį su aplinka, kurio svarbi dalis yra būtent tam tikri standartai bei jau minėti kilmės sertifikatai (CISG Advisory Council, 2019, p. 46). Tiek įstatymų leidėjo, tiek pačių šalių nustatyti standartai, akivaizdžiai yra susiję su daikto kiekiu, kokybe, įpakavimo reikalavimais, tačiau visgi jie papildomai siejami ir su techniniais, etniniais, aplinkosauginiais ar net sveikatos saugos reikalavimais. Patariamoji Vienos konvencijos Taryba taip pat atkreipia dėmesį, kad aiškinant Vienos konvencijos 35 str., privalu šį straipsnį aiškinti neizoliuotai, bet sistemiškai kartu su Vienos konvencijos 8 str. 3 d. (CISG Advisory Council, 2019, p. 41), kurioje nurodyta, kad nustatant šalių ketinimus bei jų supratimą, reikia vertinti ir visas tinkamas aplinkybes, derybas ir bet kokią praktiką, kurią šalys nustatė tarpusavio santykiuose ir papročiuose. Taip pat yra svarbu ir apibrėžti laiko momentą, kuriuo vadovaujantis gali būti nustatomas tuo metu galiojantis standartas. Nepriklausomai nuo to, kad pardavėjo pareiga užtikrinti daikto kokybę yra neatsiejama nuo daikto perdavimo momento arba tiksliau pagal Vienos konvenciją – nuo rizikos perėjimo pirkėjui momento, standarto nustatymas turėtų būti siejamas su pačios pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo momentu. Taigi pagal Vienos konvenciją pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktą ne tik atitinkantį fizinės (ir teisinės) kokybės reikalavimus, bet ir atitinkantį tam tikrą standartą, dėl kurio šalys susitarė, įtraukdamos tokią nuostatą tiesiogiai į sutartį arba, kai tokia nuostata yra numanoma, tačiau abiems šalims žinoma. Netiesioginis arba numanomas šalių susitarimas dėl tam tikro prekės standarto gali būti suprantamas iš nusistovėjusios šalių tarpusavio prekiavimo praktikos arba bet kurios iš šalių vykdomos prekybos tikslo. Pavyzdžiui, tam tikrais atvejais pirkimo-pardavimo sutartyje, nors ir nėra aiškios nuostatos, vis tiek gali būti formuluočių, atspindinčių ketinimą, kad prekės atitiktų tam

tikrą standartą, tarkim, kai sutartyje numatyta, kad prekės turi būti „patvirtintos CE“¹ ir prieš sudarant sutartį pardavėjas žinojo, kad pirkėjo įsigyjamos prekės bus naudojamos Europos Sąjungos vidaus rinkoje, o pardavėjas pats pirkėjui prisistatė kaip tarptautinis tiekėjas, turintis CE sertifikata.

Kitas svarbus klausimas, susijęs su daikto kokybės reikalavimais bei jų standarto nustatymu pagal Vienos konvenciją yra tai, ar prekei bei daiktui taikomas standartas tarptautinio pirkimo-pardavimo atveju turėtų būti nustatomas pagal pirkėjo, pagal pardavėjo, o gal trečiosios valstybės, kurioje prekės bus parduodamos ar naudojamos, įstatymo leidėjo keliamus reikalavimus? Aiškumo šio klausimo kontekste įnešė Vokietijos Aukščiausiojo federalinio teismo išaiškinimai „Naujosios Zelandijos midijų byloje“ (Vokietijos Aukščiausiojo federalinio teismo 1995 m. kovo 8 d. nutartis), kurioje buvo nurodyta, kad nesant aiškaus šalių susitarimo pagal Vienos konvencijos 35 str. 2 d. a ir b punktus, pardavėjas nėra įpareigotas parduoti prekes bei daiktus, kurie atitinka pirkėjo viešosios teisės nuostatas ir reikalavimus. Toks formalus teismo išaiškinimas susilaukė didelės teisės mokslininkų kritikos, kas manytina, paskatino teismus tolimesnius atvejus nagrinėti ne taip rezervuotai, o atidžiai atsižvelgiant į konkrečias pirkimo-pardavimo sutarties aplinkybės. Pasikeitusią teismų nuomonę šiuo klausimu puikiai iliustruoja kiek vėlesnė Vokietijos Aukščiausiojo federalinio teismo „Šaldytos kiaulienos byla“ (Vokietijos Aukščiausiojo federalinio teismo 2005 m. kovo 2 d. nutartis), kurioje buvo susikoncentruota ties tuo, kad nepriklausomai nuo to, pagal kurios valstybės viešosios teisės nuostatas buvo apibrėžiami standartai, užteršta mėsa buvo pripažinta kaip neatitinkanti kokybės reikalavimų, nes tokia ji negali cirkuliuoti civilinėje apyvartoje. Toks teismo aiškinimo rakurso pasikeitimas, lėmė tai, kad neatsižvelgiant į tai, kurios šalies reikalavimai yra tenkinami, svarbiausias ir esminis dalykas – tai pats prekės ar daikto tinkamumas naudoti. Kitaip tariant, prekių ar daiktų tinkamumas naudoti reiškia, kad jie yra tinkami pateikti į rinką bei tinkami perparduoti, todėl tuo atveju, pavyzdžiui, jei kiauliena, kuri įtariamai yra užteršta, net ir neegzistuojant tokį užterštumą draudžiantiems viešosios teisės reikalavimams (nepriklausomai nuo to, pagal kurios valstybės viešosios teisės nuostatas bus vertinama) tokia mėsa yra netinkama prekiavimui, o pardavėjas pardavęs tokią mėsą turėtų būti laikomas pažeidusiu Vienos konvencijos 35 str. 1 d. bei 35 str. 2 d.

---

¹ CE ženklavimas yra gamintojo pareiškimas, kad produktas atitinka taikomus Europos Komisijos direktyvų reikalavimus. Raidės „CE“ yra prancūzų kalbos frazės *Conformité Européene* (liet. *Europos patvirtinimas*) santrumpa. CE ženklavimas, anksčiau EC ženklavimas – privalomas atitikties ženklavimas tam tikriems gaminiams, kuriais prekiaujama Europos ekonominėje erdvėje (EEE) nuo 1985 m. CE ženklas taip pat dedamas ant gaminių, kuriais prekiaujama už EEE ribų, nors jie buvo pagaminti EEE teritorijoje ir pirmiausiai buvo skirti prekybai EEE viduje. Tai daro CE ženklą atpažįstamu visame pasaulyje, net žmonėms, kurie nėra susipažinę su Europos ekonomine erdve.

Be aukščiau nurodytų pardavėjo garantinių įsipareigojimų, susijusių su fizine ir ne daikto kokybe, taip pat svarbus ir pardavėjo garantinis įsipareigojimas dėl daikto teisinės kokybės. Pardavėjas privalo prisiimti įsipareigojimus bei patvirtinti pirkėjui, kad perduodamo daikto nuosavybės teisė priklauso jam. Pardavėjas turi užtikrinti ir tai, kad jo nuosavybės teisė į daiktą nėra ribojama kitų asmenų teisėmis ar pretenzijomis. Trečiųjų asmenų pretenzijos yra suprantamos, kaip bet kokios trečiųjų asmenų, kurie pagal Civilinio kodekso 6.321 str. nuostatą nėra laikomi pirkimo-pardavimo sutarties šalimi (Mizaras, 2003b, p. 10), daiktinės, prievolinės ar intelektinės nuosavybės teisės. Tokia daikto kokybės samprata sutinkama ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, kuris ne kartą pažymėjęs, kad Civilinio kodekso 6.317 str. 2 d. įtvirtinta garantijos pagal įstatymą taisyklę apima ne tik daikto fizinę, bet ir jo teisinę kokybę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje). Vienos konvencija taip pat numato pardavėjo garantinius įsipareigojimus dėl daikto nuosavybės teisės patvirtinimo, kurios 41 str. ir 42 str. nurodo, kad pirkėjas privalo gauti prekes, nesuvaržytas trečiųjų asmenų pretenzijomis ar teisėmis.

Tiek pagal Vienos konvenciją, tiek pagal Civilinį kodeksą, daikto kokybės reikalavimai iš esmės sutampa toje dalyje, kurioje apibrėžiami daikto fizinės ir teisinės kokybės reikalavimai. Abu teisės aktai įtvirtina, pirmiausia, atitikties pirkimo-pardavimo sutarčiai reikalavimą, kurioje gali būti eksplicitiškai nurodyti daikto kokybės reikalavimai. Jei pirkimo-pardavimo sutartyje nėra apibrėžta bei aprašyta daikto kokybė, tokiais atvejais tiek Civilinis kodeksas, tiek Vienos konvencija nurodo, kad daikto kokybė turėtų būti vertinama, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, viešosios teisės reikalavimais, prekių ir daiktų standartų reikalavimais, įprastine praktika, kam tokios prekės ir daiktai yra dažniausiai naudojami, ir galiausiai – pirkėjų teisėtų lūkesčių principu. Visgi Vienos konvencijos teisės normų taikymas yra platesnis toje dalyje, kurioje analizuojami kitos valstybės imperatyvūs reikalavimai, taikomi perduodamam daiktui. To priežastis gali būti tai, kad Vienos konvencijos teisės normos yra orientuotos į tarptautinį pirkimą-pardavimą, kurio metu kitos valstybės viešosios teisės normos gali esmingai daryti įtaką pardavėjo įsipareigojimui dėl daikto kokybės. Tuo tarpu Civilinio kodekso kontekste, pirkimo-pardavimo sutartys dažniausiai yra sudaromos tarp šalių, veikiančių toje pačioje valstybėje, todėl akivaizdu, kad imperatyvūs reikalavimai pagal Lietuvos Respublikos teisę yra savaiame lemiantys daikto kokybę, nes šalys neturi autonomijos apeiti šių reikalavimų arba jų nepaisyti.

1.2. Daiktai bei prekės, kuriems taikomi daikto kokybės reikalavimai

Plačiau nagrinėjant daikto kokybei keliamus reikalavimus, svarbu nustatyti, kokiems objektams tokie reikalavimai turėtų būti taikomi bei kokie daiktai patenka į daikto bei prekės sąvokų imtį pagal teisės aktus. Tinkamai apibrėžiant daikto sąvoką, svarbu panagrinėti civilinės teisės nuostatas. Pirmiausia, reiktų pradėti nuo apskritai galimų civilinių teisių objektų, kurių apstu civilinėje apyvartoje ir kurie bandyti susisteminti, juos surūšiuojant Civilinio kodekso 1.97 str. Minėtame straipsnyje nurodoma, kad civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veikslių rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. Visgi civilinių teisių objektas nėra lygu daiktams, kurie dalyvauja civilinėje apyvartoje. Apibrėžiant jau konkrečiai paties daikto sąvoką yra svarbios daiktinės teisės nuostatos – Civilinio kodekso 4.1 str. nurodoma, kad daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai. Daiktinės teisės nuostatos taip pat pateikia ir galimą daiktų klasifikavimo sistemą, tačiau svarbiausia yra pati daikto sąvoka. Nors darbas orientuotas į bendrųjų pirkimo-pardavimo sutarčių nuostatų analizę, palyginimo tikslais svarbi ir Civiliniame kodekse pateikiama prekės sąvoka – Civilinio kodekso 6.228¹ str. 4 d. nurodyta, kad preke laikomas materialus kilnojamas daiktas, išskyrus <...> įstatymų nustatytas išimtis. Vienas iš Civilinio kodekso teisės normų trūkumų yra tai, kad prekės sąvoka yra apibrėžiama tik vartojimo santykių kontekste, neįtvirtinant prekės sąvokos bendrųjų pirkimo-pardavimo teisės nuostatų atžvilgiu. Būtent dėl šios priežasties, manoma, kad tiek daikto, tiek prekės, sąvokos turėtų būti vertinamos bendrai. Kaip matyti iš pačių daikto ir prekės sąvokų Civiliniame kodekse apibrėžimo, daiktas ir prekė siejami su juo materialumu, galimybę jį apčiuopti, palytėti. Visgi civilinėje apyvartoje sutinkami ir nematerialūs objektai, tad kyla klausimas, ar ir nematerialūs daiktai turėtų pakliūti į pirkimo-pardavimo sutarties objekto imtį? Poreikį atsakyti į tokį klausimą lemia tai, kad civilinėje apyvartoje gausu nematerialių objektų, pavyzdžiui, vertybiniai popieriai, neturtinės teisės ir pan., kurie dažnu atveju taip pat yra pirkimo-pardavimo sutarties objektai.

Probleminių taikymo klausimų daikto kokybės atžvilgiu galėtų kelti įmonės (verslo) pirkimo-pardavimo sutartys, būtent dėl sutarties objekto specifiškumo. Įmonė ar verslas pagal Lietuvoje galiojantį teisinį reglamentavimą gali būti parduodami keliais būdais: parduodant atskirą turtą ir perleidžiant turtines teises, parduodant verslą kaip turtinį kompleksą ar reorganizuojant veikiančią juridinę asmenį, tačiau visgi populiariausias būdas yra kontrolinio

akcijų paketo pardavimas. Įvardintos įmonės pardavimo formos skiriasi, pirmiausia, būtent sandorio objektu, kas yra aktualiausia atliekamos analizės kontekste. Kai verslas įsigijamas, perleidžiant kontrolinį akcijų paketą, sandorio objektas yra akcijos, t. y. vertybiniai popieriai, suteikiantys teisę gauti įmonės pelno dalį dividendų forma bei galimybę dalyvauti bendrovės veikloje, tačiau jei įmonė perkama kaip turtinis kompleksas, sandorio objektas – turtinis kompleksas. Svarbu pažymėti, kad vadovaujantis daiktinės teisės nuostatomis, vertybiniai popieriai (akcijos) nėra laikomi daiktais. Iš to seka ir Lietuvos Respublikos teismų sprendimai, kuriuose dėstoma pozicija, kad akcijų pirkimo-pardavimo atveju, daikto kokybės reikalavimus įtvirtinančios teisės normos (Civilinio kodekso 6.333-6.334 str.) neturėtų būti taikomos (Vilniaus apygardos teismo 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje; Lietuvos Apeliacinio teismo 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje). Tuo tarpu, kai įmonė ar verslas įsigijamas kaip turtinis kompleksas, ar jo dalis – pirkėjas, kuriam perduota įmonė, kuri neatitinka sutartyje aptartų kokybės ir kitokių reikalavimų, gali gintis pagal bendrašiais pirkimo-pardavimo nuostatus. Visgi doktrinoje kyla daug diskusijų, ar toks teismų vertinimas, kai įmonė įsigijama sudarant akcijų pirkimo-pardavimo sutartis, yra teisingas ir toleruotinas.

V. Bitės disertacijoje nurodoma, kad akcijos turi teisinių ar objektinių trūkumų <...> galėtume laikyti tuomet, kai parduodamos akcijos nėra tokio dydžio ir (ar) nesuteikia tokios apimties teisių, kokios yra aptartos sutartyje arba yra įprastinės analogiškam kiekiui ir analogiškos rūšies bei klasės akcijoms. <...> parduodant akcijas gali būti susitarta dėl tam tikrų teisių, kurias suteikia akcijos, pavyzdžiui, teisių į dividendus, balso teisių ir kt., kaip kokybės požymių. Jei nėra susitarimo, jos turi būti įprasto dydžio, t. y. atitikti perduotos akcijos dydį ir suteikti teises, kurių protingai galima tikėtis (Civilinio kodekso 6.333 str. 6 d.) (Bitė, 2009, p. 145). Manytina, kad tokia autoriaus nuomonė suponuoja tai, kad dabar vystoma teismų praktika turėtų keistis ir akcijų pirkimo-pardavimo sutarties objektui turėtų būti taikomi daikto kokybės reikalavimai kaip ir bet kuriam kitam parduodamam daiktui. Tokią profesoriaus nuomone palaiko ir kiti teisės specialistai – K. Kerutis ir J. Kiršienė, kurie taip pat teigia, kad, kai įmonės pirkimas yra vykdomas įsigijant jos akcijas, t. y. sudarant akcijų pirkimo-pardavimo sutartis, pirkėjui turėtų būti suteikiama teisė ginti jo pažeistas teises dėl daikto kokybės reikalavimų nesilaikymo (Kiršienė, Kerutis, 2006, p. 29). Tokia teisės mokslininkų doktrininė diskusija ir jų teisiniai argumentai turėtų vesti prie nusistovėjusio, bet pakankamai formalaus požiūrio į daiktą bei prekę bei šių sąvokų korekcijų, nustatant lakstesnias daikto sąvokos normas.

Siekiant tinkamai atsakyti į klausimą, ar visgi nematerialūs daiktai turėtų pakliūti į pirkimo-pardavimo sutarties objekto imtį, pravartu panagrinėti ir kitus teisės aktus, kuriuose sutinkama daikto ar prekės sąvoka. Vėlgi, nepriklausomai nuo to, kad darbe pagrinde orientuojamasi į bendrąsias pirkimo-pardavimo nuostatas, palyginimo tikslais yra svarbūs ir Europos Sąjungos teisės aktai susiję su vartojimo santykiais. Konkrečiai 1999/44/EB Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (toliau – Garantijų direktyva) (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva..., 1999) 1 str. 2 d. yra nurodoma, kad vartojimo prekės – reiškia bet kokį materialų kilnojamą daiktą. Tuo tarpu Vienos konvencijoje eksplicitiškai prekės ar daikto sąvoka nėra pateikiama. Atsižvelgiant į tai, kad ne tik Lietuvos Respublikos teisės aktuose sutinkama daikto ir prekės sąvoka, bet ir Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos, daiktą ir prekę apibrėžia kaip materialų, kilnojamą objektą, galima teigti, kad tiek Lietuvoje, tiek bendrai Europos lygmeniu, vyrauja tapatus požiūris į daikto bei prekės suvokimą. Nepriklausomai nuo to, kad Garantijų direktyvoje yra apibrėžiama vartojimo prekės sąvoka, manoma, kad analogiškas daikto ir prekės suvokimas turėtų būti taikomas ir bendrųjų pirkimo-pardavimo sutarčių objekto atžvilgiu. Atsižvelgiant į tokią, ganėtinai siaurą daikto bei prekės apibrėžtį, nematerialūs objektai (išskyrus išimtis) į pirkimo-pardavimo objektų imtį turėtų nepapulti, o tai lemia tam tikrus teisinius kliūvinius, susijusius su garantijomis, ypač šiais technologinės orientacijos laikais.

Didžioji dalis visuomenės yra linkusi persiorientuoti ir pirkti ne tik materialius daiktus, o vis dažniau – jų elektroninius pakaitalus. Tokį pirkėjų pasirinkimą skatina, pirmiausia, aplinkosauginės paskatos, bet ir tokių daiktų įsigijimo patogumas, kuris ypač išryškėjo pastaruoju pandemijos metu. Dalis prekių, kurių įprastas pavidalas buvo materialus, pvz. knygos, šiuo metu gali būti pakeičiamos elektroninėmis ar net audio versijomis. Tai lemia, kad skaitmeninis turinys ar skaitmeninis prekės pavidalas yra tiek pat svarbus pirkėjams, kiek ir įprastas materialus, o tam tikrų prekių kategorijų atžvilgiu pirkėjai yra linkę visiškai atsisakyti iki šiol naudoto įprasto varianto ir rinktis skaitmeninę prekės versiją. Visgi, kaip jau anksčiau aptarta, Lietuvos Respublikos teisės aktuose skaitmeninis turinys ar kiti nematerialūs objektai nėra nurodomi prie daikto ar prekės sąvokos. Nors eksplicitiškai nematerialūs objektai nėra priskiriami prie anksčiau aptartų nuostatų, Civilinio kodekso 6.228¹² str. 2 d. numato, jog skaitmeninio turinio teikimo sutartims taikomos Civilinio kodekso XVIII¹ skyriaus nuostatos. Sistemiškai aiškinant šiame skyriuje pateikiamas nuostatas, nustatoma, kad skaitmeninio turinio sutartims turėtų būti taikomos ne tik nurodytos specialios nuostatos, bet ir *mutatis*

mutandis bendrosios pirkimo-pardavimo nuostatos. Šios Civilinio kodekso teisės nuostatos yra perkeltos, įgyvendinat Europos parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/83/ES 2011 m. spalio 25 d. dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (toliau – Vartotojų teisių direktyva) (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva..., 2011). Šios Civilinio kodekso nuostatos reiškia, kad skaitmeniniam turiniui taip pat turėtų būti taikomos ir daikto kokybės reikalavimus apibrėžiančios nuostatos. Atsižvelgiant į tai, skaitmeninio turinio analizė dalinai patenka ir į bendrųjų pirkimo-pardavimo nuostatų analizės imtį, nes įstatymų leidėjas eksplicitiškai neišskiria šio sutarties objekto kaip daikto bei nediferencijuoja garantijų taikymo.

Su tokių sutarčių klasifikavimo problemomis ir dvilypiu reglamentavimus susiduria ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės, ne tik išskirtinai Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas. Skaitmeninio turinio ir skaitmeninių paslaugų teikimas Europos Sąjungos lygmeniu anksčiau pateko į Vartotojų teisių direktyvą (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva..., 2011) ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB 2000 m. birželio 8 d. dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (toliau – Elektroninės komercijos direktyva) (Europos parlamento ir Tarybos direktyva..., 2000) taikymo sritis. Kai bebūtų, nei viena iš šių direktyvų išsamiai nereglementavo skaitmeninio turinio ar skaitmeninių paslaugų sutarčių šalių teisių ir pareigų (Mańko, 2017, p. 2). Dėl išsamaus reguliavimo trūkumo ne tik vartotojai, bet ir verslo subjektai pradėjo susidurti su tam tikromis problemomis. Kadangi daugumoje valstybių narių ši sritis dar nebuvo išsamiai reglamentuota, Europos Sąjunga, norėdama užtikrinti vienodą teisinį reglamentavimą vidaus rinkoje, nusprendė spręsti iškilusias problemas, pasitelkdama jai pavaldžius teisėkūros įrankius.

Europos Komisijos 2015 m. gegužės 6 d. priimta Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija (toliau – Strategija) (Europos Komisijos komunikato Europos Parlamentui..., 2015) buvo pirmoji Europos Sąjungos lygmeniu priimta iniciatyva, kuria buvo siekiama užtikrinti vieningą skaitmeninio turinio teikimą. Joje buvo nurodoma, kad skaitmeninis turinys yra vienas iš pagrindinių skaitmeninės ekonomikos veiksnių ir kad net daugiau nei puse Europos Sąjungoje gyvenančių asmenų naudojami internetu kultūriniais tikslais, o išlaidos skaitmeninėms pramogoms ir žiniasklaidai ateityje tik išaugs.

Įgyvendindama strategijoje pateiktus įsipareigojimus, 2015 m. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų (Pasiūlymas dėl

Europos Parlamento ir..., 2015), kurio teisėkūros procesas buvo užbaigtas 2019 m. gegužės 20 d., priimant Europos parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/770 dėl tam tikrų skaitmeninio turinio ir skaitmeninių paslaugų teikimo sutarčių aspektų (toliau – Skaitmeninio turinio direktyva) (Europos parlamento ir Tarybos direktyva..., 2019).

Skaitmeninio turinio direktyva įtvirtina naujovę, kad skaitmeninio turinio ir skaitmeninių paslaugų taisyklės yra taikomos ir pačiai fizinei laikmenai, kuri yra naudojama tik siekiant pateikti skaitmeninį turinį (pvz. DVD, USB). Tokia Skaitmeninio turinio direktyvos nuostata pakeičia Vartotojų teisių direktyvoje įtvirtintą taisyklę, pagal kurią sutartys dėl skaitmeninio turinio, kai skaitmeninis turinys yra pateikiamas materialiojo laikmenoje, buvo priskiriamos prekės (daikto) pirkimo-pardavimo sutartims, o skaitmeninio turinio sutartimis buvo laikomos tik tokios sutartys, pagal kurias skaitmeninis turinys buvo teikiamas neįrašytas į fizinę laikmeną.

Skaitmeninio turinio direktyvos 3 str. 4 d. yra nurodoma, kad Skaitmeninio turinio direktyva netaikoma skaitmeninių elementų turinčioms prekėms t. y. kilnojamiesiems daiktams į kuriuos įtrauktas skaitmeninis turinys ar skaitmeninė paslauga arba kurie yra su jais tarpusavyje susieti taip, kad be to skaitmeninio turinio ar skaitmeninės paslaugos šios prekės negalėtų atlikti savo funkcijų. Pagal nustatytas taisykles toks skaitmeninis turinys ar skaitmeninės paslaugos yra teikiami kartu su prekėmis pagal tų prekių pirkimo-pardavimo sutartį, nepriklausomai nuo to, ar tokį skaitmeninį turinį ar skaitmeninę paslaugą teikia pardavėjas ar trečioji šalis. Šioje vietoje kyla atskyrimo problema: dėl tokio reguliavimo manytina, kad turėtų kilti poreikis identifikuoti bei įrodyti ar kilnojamas daiktas gali ar negali atlikti savo funkcijas be jame įtraukto skaitmeninio turinio ar skaitmeninės paslaugos, ir priklausomai nuo to būtų taikomos atitinkamai arba Skaitmeninio turinio direktyvos arba pirkimo-pardavimo sutarčių taisyklės. Skaitmeninio turinio direktyvoje šiai problemai siekiama užkirsti kelią nurodant, kad kylant abejonėms ar skaitmeninio turinio ar skaitmeninės paslaugos teikimas yra sudedamoji pirkimo-pardavimo dalis, turi būti taikomos pirkimo-pardavimo nuostatos. Manytina, kad tai visgi yra potenciali grėsmė pirkėjų ir pardavėjų ginčams, dėl netinkamų sutarčių taikomų taisyklių, kilti.

Nors tokia Skaitmeninio turinio direktyva turėtų spręsti iki šiol teisinėje praktikoje iškilusias problemas, siekiant tinkamai apibrėžti daikto sąvoką, kuriam turėtų būti taikomi daikto kokybės reikalavimai, ši direktyva turi ir minusių, kurie gali lemti, kad direktyvos tikslai nebus pasiekti. Vienas pagrindinių Skaitmeninio turinio direktyvos minusų yra tai, kad Skaitmeninio turinio direktyva buvo nuspręsta taikyti visiško derinimo metodą ir taip apriboti valstybių narių diskreciją, perkeliant naująsias taisykles į nacionalinę teisę. Būtent tokio

metodo taikymas turėtų prisidėti prie teisinio reguliavimo vieningumo užtikrinimo visose valstybėse narėse, nes visos valstybės narės į savo nacionalines sistemas perkels vienodas taisyklės, o toks tikslas nebūtų pasiektas priimant minimalaus suderinimo direktyvą (Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos..., 2015). Tačiau tai taip pat lemia, kad valstybės narės negalės efektyviai spręsti rinkos pokyčių ar reaguoti į formuojamą žalingą prekiavimo praktiką bei priimti reikiamus teisės aktų pakeitimus, kurie turėtų spręsti praktikoje iškilusius klausimus.

Dar vienas su pirkimo-pardavimo sutarties objektu susijęs klausimas yra tai, ar tos pačios pirkimo-pardavimo sutarčių taisyklės turėtų būti taikomos ir parduotiems naudotiems daiktams? Atsakymas į šį klausimą yra ypač aktualus šiuo metu vyraujančių pirkimo tendencijų kontekste, kai dalis pirkėjų sąmoningai stengiasi ieškoti tvarių alternatyvų ir dažnai renkasi naudotą prekę vietoj naujos. Tai parodo ir tokių platformų kaip *Vinted* ar *Autogidas* populiarumo išaugimas (Gemius, 2016), kuriuose pirkėjas gali išsirinkti sau tinkamą daiktą iš įvairaus asortimentų naudotų prekių.

Lietuvos Respublikos teismų praktikoje ne kartą nagrinėtas klausimas, susijęs su naudotų daiktų pirkimo-pardavimo sutartimis. Vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtų bylų, pirkėjas įsigijo naudotą automobilį. Sutarties sudarymo metu atsakovas patvirtino, kad jokių paslėptų trūkumų (defektų), kurie trukdytų eksploatuoti automobilį, nėra, tačiau po sandorio sudarymo grįžtant iš Raseinių į Klaipėdą ėmė ryškėti, kai kurie automobilio gedimai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje). Tuomet teismas pasisakė, kad pirma, kadangi Civilinis kodeksas nenustato specialių naudoto daikto pardavimo sąlygų, pardavėjas ir naudoto daikto pardavimo atveju pagal pirkimo-pardavimo sutartį ir Civilinį kodeksą atsako už bet kokią neatitikimą, kuris buvo nuosavybės teisės perėjimo pirkėjui momentu, net jeigu toks neatitikimas paaiškėja vėliau (Civilinio kodekso 6.327str. 3 d.), t. y. pardavėjas užtikrina, kad parduodamas naudotas daiktas, jei sutartyje nenustatyta kitaip, atitinka įprastus reikalavimus. Antra, sprendžiant dėl parduodamo naudoto daikto kokybės, turi būti įvertinta, ar parduotą naudotą daiktą buvo galima naudoti pagal paskirtį ne tik pardavimo metu, bet ir tam tikrą laiką po to. Trečia, turi būti nustatyta, ar dėl natūralaus tokio daikto nusidėvėjimo parduodamo naudoto daikto kokybės pokytis, lyginant jį su analogišku nauju daiktu, yra savaime suprantamas, atsižvelgiant į jo naudojimo trukmę ir sąlygas, bet kuriam vidutiniam pirkėjui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje).

Toks Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimas patvirtina, kad Civiliniame kodekse nėra specialių taisyklių, kurios turėtų būti taikomos naudoto daikto pirkimo-pardavimo atveju, todėl tokiai sutarčiai yra taikomos bendrosios pirkimo-pardavimo sutarčių taisyklės. Visgi, reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad sudarant naudoto daikto pirkimo-pardavimo sutartį, atsiranda specifiškumas, vertinant daikto kokybei keliamus reikalavimus. Naudotas daiktas dėl natūralaus nusidėvėjimo, ankstesnio naudojimo sąlygų (intensyvumo ir kt.) savo kokybės savybėmis gali skirtis nuo analogiško naujo daikto, dėl ko galima tikėtis mažiau efektyvios ir trumpesnės jo naudojimo trukmės, tačiau ir toks daiktas turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį, o daikto tinkamumas naudoti pagal paskirtį neturi būti suprantamas kaip įmanomumas jį naudoti, nors ir patiriant dėl to didelius nepatogumus, įvairaus pobūdžio trikdžius ar papildomas sąnaudas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje). Visgi manytina, kad naudotas daiktas kaip pirkimo-pardavimo sutarties objektas turi tam tikrą kokybinį išskirtinumą, kurio negalima ignoruoti, nagrinėjant šalių sudarytą pirkimo-pardavimo sutartį, o ypač – ginčo tarp šalių atveju. Atsižvelgiant į tai, kad naudoti daiktai ar prekės dažnu atveju yra pirkimo-pardavimo sutarties objektais, jiems taikomus specialius daikto kokybės reikalavimus reiktų tiesiogiai įtvirtinti ir Civiliniame kodekse, kad pirkėjams ir pardavėjams būtų aišku, kokiais kriterijais vadovaujantis turėtų būti vertinama naudoto daikto ar prekės kokybė.

Atsižvelgiant į tai, kas aptarta, manytina, kad be bendros daikto ir prekės sąvokų apibrėžties turėtų būti atsižvelgiama ir į tam tikrų civilinėje apyvartoje sutinkamų objektų specifiškumą, pavyzdžiui, nematerialių ar naudotų objektų, taikant daikto kokybės reikalavimus. Per siauras ir formalus daikto ar prekės sąvokos vertinimas, nustatant ar šiems taikomi daikto kokybės reikalavimai, galėtų lemti netinkamą pirkėjo apsaugą daikto kokybės garantijos atžvilgiu. Daiktai ar prekės, kuriems taikomi daikto kokybės reikalavimai, neturėtų būti suprantami tik būtent kaip materialūs, kilnojami ir nauji objektai, pasižymintys su tuo susijusiomis savybėmis. Kiekvienu konkrečiu atveju turėtų būti atsižvelgiama į pirkimo-pardavimo sutarties objekto, t. y. daikto ar prekės ypatybes bei naujumą, todėl manoma, kad šiuo metu įstatymo leidėjo įtvirtinta daikto ir prekės sąvoka yra išties per siaura ir turėtų būti keičiama arba teisės nuostatų aiškinimas turėtų būti plečiamas Lietuvos Respublikos teismų išaiškinimų pagalba.

2. ĮSTATYMINĖS IR SUTARTINĖS GARANTIJŲ SANTYKIS BEI PARDAVĖJO GARANTINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI

Apibrėžiant įstatyminės ir sutartinės garantijų santykį, pirmiausia reiktų pradėti nuo galimos jų tarpusavio sąveikos. Nepriklausomai nuo to, kad Žalioji knyga 1993 m. (Europos Komisijos Žalioji knyga, 1993, p. 13) yra ypatingai svarbi nagrinėjant vartojimo santykius, bendrųjų pirkimo-pardavimo sutarčių taisyklių atžvilgiu yra svarbūs pagrindiniai principai, kuriais vadovaujantis gali būti apibrėžiamas garantijų santykis. Pagrindiniai garantijų sąveikos principai išskiriami Žalioje knygoje 1993 m. yra papildomumo (angl. *principle of complementarity*) ir subsidiarumo (angl. *principle of subsidiarity of the legal guarantee*). Papildomumo principas turėtų būti suprantamas kaip pirkėjo teisė reikalauti, kad būtų taikoma ir įstatyminė, ir sutartinė garantija, siekiant gauti pilną kompensaciją, pavyzdžiui, sutartinės garantijos sąlygų pagrindu pirkėjas galėtų reikalauti pardavėjo sutaisyti daiktą, o įstatyminės – atlyginti žalą, sukeltą dėl daikto trūkumo. Tuo tarpu subsidiarumo principas lemia galimybę pirkėjui pasinaudoti ir įstatyminės garantijos apsauga, nepriklausomai nuo to, kad jis pirmiausia pateikė pardavėjui reikalavimą, vadovaudamasis sutartinės garantijos sąlygų pagrindu. Tuo atveju, jei pardavėjas neįgyvendina pirkėjo prašymo, pirkėjas, pavyzdžiui, galėtų reikalauti nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį pagal įstatyminę garantiją, pardavėjui netenkinus reikalavimo sutaisyti daiktą pagal sutartinę garantiją. Kaip ir pažymi Aneta Wiewiorowska-Domagalska savo disertacijoje (Wiewiorowska-Domagalska, 2012, p. 89), teisiniame reguliavime galimos kelios alternatyvos. Pirmoji, kai abu institutai veikia lygiagrečiai vienas kitam, o tai iš esmės suteikia pirkėjui galimybę nuspręsti, kurią garantiją jis gali pasirinkti. Antroji, kai įstatymų leidėjas aiškiai nurodo, kuria iš dviejų garantijų pirkėjas turi pasinaudoti pirmiau. Pirmasis būdas atrodytų patrauklesnis ir naudingesnis, žvelgiant iš pirkėjų perspektyvos, tačiau alternatyvus garantijų pasirinkimo būdas gali turėti priešingą efektą.

Įstatyminė ir sutartinė garantijos koegzistuoja Lietuvos Respublikos rinkoje, kaip ir daugelyje kitų Europos Sąjungos valstybių narių rinkų, tačiau beveik kas antras Lietuvos gyventojas, manytina, kad negalėtų tiksliai atsakyti, kuom šie du teisiniai instrumentai skiriasi tarpusavyje. Nors iš pažiūros atrodytų, kad šių institutų dichotomija turėtų lemti platesnę pirkėjo apsaugą, vertinant susiklosčiusią prekiavimo praktiką, manytina, kad dažnu atveju pardavėjas visgi prisidengia pirkėju nežinojimu ir sąmoningai šiuos institutus sutapatina arba pirkėjams pateikia konsoliduotą informaciją apie garantijas, naudoja bendrą sąvoką „daikto

kokybės garantija“, siekdamas išvengti aiškių garantinių įsipareigojimų pagal sutartinę garantiją išskyrimo, ar blogiau – sąmoningai nuslėpdamas apie įstatyminės garantijos egzistavimą. Žinoma – žemas informuotumo lygis yra achilo kulnas vartojimo pirkimo-pardavimo santykiuose, kai tuo tarpu informacijos disproporcija tarp komerciniais tikslais veikiančio pirkėjo ir pardavėjo yra žymiai mažesnė. Visgi nėra prielaidos manyti, kad informacijos nepakankamumas yra išvis nediskutuotinas klausimas ne vartojimo santykiuose, nes iki šiol nėra atlikta jokių empirinių tyrimų, kurie liudytų, kad komercinis pirkėjas visais atvejais turi puikias ir pakankamas žinias apie įstatyminę jo teisių apsaugą ar sutartinę garantiją kaip institutą. Atsižvelgiant į tai, neturėtų būti atmetama galimybė, kad ir komercinis pirkėjas gali susidurti su žinių apie garantijas stygiumi, ypač, jei toks pirkimo-pardavimo santykių dalyvis nėra didelė bendrovė ar bendrovių grupė, o veikia pakankamai siauroje verslo aplinkoje, pavyzdžiui, turi mažą šeimos puoselėjamą verslą, arba turi menką prekiavimo praktiką. Visais atvejais papildomas įpareigojimas pirkėjui ar gamintojui suteikti išsamią, tikslią ir neklaidinančią informaciją pirkėjui apie jam suteikiamas garantijas, užtikrintų skaidrų ir efektyvų veikimą rinkoje bei neturėtų sukelti pernelyg didelių sunkumų tuo besirūpinančiai šaliai. Aiškios takoskyros tarp garantijos institutų nebuvimas bei institutų koegzistencija lemia poreikį atlikti gilesnę jų analizę ir nustatyti, kokioje apimtyje šie institutai išties yra panašūs bei kokio apimtyje skiriasi. To pasekoje lengviau apibrėžti jų taikymo problematiką bei pateikti efektyvius sprendimų būdus.

2.1. Sąvoka

Sutartinės ir įstatyminės garantijų analizę tikslinga pradėti nuo šių institutų sąvokų atskyrimo. Lietuvos respublikos teisės aktuose yra sutinkamos dvi garantijos – įstatyminė garantija bei sutartinė garantija, tačiau įstatymų leidėjas nepateikia daikto kokybės bendrosios garantijos sąvokos. Nors teisiniame reguliavime ir nustatytos dvi galimos garantijos kaip atskiri institutai, praktikoje garantija yra suprantama labai plačiai. Garantija gali būti suvokiama kaip patvirtinimas, kad asmuo įsipareigoja atlikti tam tikrą pareigą kito subjekto atžvilgiu. Tokia garantijos samprata gali vyrėti ir verslo santykiuose. Tai reiškia, kad pirkėjai, kurie nėra išsami susipažinę su teisiniu reguliavimu bei garantijų institutais, savaime gali neskirstyti garantijos į įstatyminę ir sutartinę, o traktuoti ją bendrai. Šį galimą aiškios ribos tarp institutų nebuvimą iš pirkėjo perspektyvos lemia, pirmiausia, bendros garantijos sąvokos terminologijos problema.

Teigiama, kad žodžio „garantija“ etimologija yra aiški (Wiewiorowska-Domagalska, 2012, p. 14). Kalbininkai ją atsekė iš senųjų vokiečių kalbos žodžių „*Währ*“ ir „*Gewähr*“, kurie viduramžių lotynų kalboje buvo performuluoti į „*guarantda*“, „*guarandia*“, „*guarantia*“ ir „*warrantia*“. Nuo šio momento nacionalinės kalbos šį žodį įsisavino ir pradėjo taikyti vidaus komercinėje praktikoje. Istorijos tėkmė lėmė, kad civilinėje apyvartoje sutinkama daug įvairių garantijos terminų, pavyzdžiui, *a guarantee* (liet. garantija), *a consumer guarantee* (liet. vartotojų garantija), *a commercial guarantee* (liet. komercinė garantija), *a warranty* (liet. garantija), *an extended warranty* (liet. pratęsta garantija) (Wiewiorowska-Domagalska, 2012, p. 14). Nepriklausomai nuo, kad civilinėje apyvartoje yra daug skirtingų terminų, kurie dažniausiai lemia ir tai, kad pats garantijos turinys skiriasi, verslo praktikoje ar buitineje kalboje dažniausiai naudojamas vienas terminas – daikto kokybės garantija arba tiesiog – garantija. Iš prekyautojų perspektyvos tokio termino naudojimas gali būti pasirinktas neatsitiktinai ir dažnu atveju tai lemia, kad pirkėjas tinkamai neidentifkuoja, kokia garantija jam suteikiama, koks jos turinys bei kokiais gynybos būdais jis galės pasinaudoti.

Anetos Wiewiorowska-Domagalskos darbe taip pat aptariama aukščiau pristatyta garantijos terminologijos problema. Autorė teigia, kad pirmiausiai ši problema lemia tai, kad pirkėjui (ir pardavėjui) sunku atskirti šiuos teisinius konstruktus. Antra, autorės darbe išskiriama problema, yra aiškios ribos tarp įstatyminės ir sutartinės garantijos institutų nebuvimas (Wiewiorowska-Domagalska, 2012, p. 19). Sutiktina su autore, kad išties tokio bendro termino kaip daikto kokybės garantija ar garantija naudojimas lemia tai, kad pirkėjas dažnu atveju, mažiausiai, gali supainioti šiuos du institutus tarpusavyje, ko pasekoje ir negebėti jais tinkamai pasinaudoti. Pirkėjas, ypatingai, jei jis dalyvauja vartojimo pirkimo-pardavimo santykiuose, dažnai mano, kad jei pardavėjas nesuteiks jam sutartinės garantijos, tai jokia kita galiojanti jo teisių apsauga nebus taikoma. Tokiais atvejais įstatyminės garantijos institutas galėtų netekti savo prasmės, nes pirkėjas teisėmis garantuojamomis įstatymu nepasinaudoja ir dažniausiai apie jas nenuokia.

Nepriklausomai nuo to, kad buitineje kalboje, o kartais ir verslo praktikoje, yra naudojama bendra garantijos sąvoka, sutartinės ir įstatyminės garantijų sąvokos skiriasi. Kai kurių Europos Sąjungos valstybių narių teisės aktuose kaip įstatyminę garantiją apibrėžianti sąvoka yra naudojama „*conformity rule*“ arba „*conformity guarantee*“. Įstatyminė garantija analogiškai suprantama ir Vienos konvencijoje, kurios oficialiame vertime anglų kalba nurodyta, jog „*the seller is liable in accordance with the contract and this Convention for any*

lack of conformity”. Garantijų direktyvoje garantijų sąvokos taip pat vartojamos atskirai. Sutartinė garantija yra numatyta 6 str. kaip tokia, kurios teikėjas teisiškai įsipareigoja garantijos dokumente ir su tuo susijusioje reklamoje (Garantijų direktyvos vertime anglų kalba straipsnio pavadinimas – *guarantee*). Tuo tarpu įstatyminė garantija yra apibrėžta Garantijų direktyvos 2 str. numatant, jog pardavėjas yra atsakingas vartotojui už bet koki neatitikimą, esantį prekių pateikimo metu (Garantijų direktyvos vertime anglų kalba straipsnio pavadinimas – *conformity with the contract*). Europos Komisijos atliktų tyrimų dokumentuose įstatyminės garantijos sąvoka atitinka „*legal guarantee*“, o sutartinės garantijos – „*commercial warranties*“ (ECC-Net, 2014, p. 3). Tai reiškia, kad apibrėžiant įstatyminę ir sutartinę garantijas, yra naudojamos skirtingos sąvokos pagal įstatymo leidėją. Visgi tai iš esmės nepašalina kylančių nesusipratimų dėl garantijos termino naudojimo pirkimo-pardavimo santykiuose. Žinoma sunkumus, susijusius su garantijų institutų atribojimu, lemia ne tik pačios sąvokos keliamos problemos, bet ir žemas pirkėjų informuotumo lygis, kuris pasitaiko ne tik tuo atveju, jei pirkėjai yra vartotojai.

Pagal Europos Komisijos 2015 m. atlikto tyrimo duomenis (European Commission..., 2015, p. 38-41) Europos Sąjungos mastu apie įstatyminę garantiją žino 67 procentai (Lietuvoje – 54 procentai) pirkėjų, ir tik dalis jų (vidutiniškai – 41 procentas, o Lietuvoje – 23 procentai) žino ir tokios garantijos laikotarpį. Panašius rezultatus parodė ir 2016 m. „ACME Europe“ užsakymu atliktas „Nielsen“ tyrimas, kuris atskleidė, kad trečdalis respondentų, dalyvavusių apklausoje, nežinojo, koks yra įstatyminės garantijos terminas bei kaip jis skaičiuojamas (ACME Europe, 2017). Nors didžioji dalis apklausoje dalyvavusių respondentų civilinėje apyvartoje dalyvauja kaip vartotojai, galima preziumuoti, kad dalis jų tuo pačiu rinkoje veikia ir kaip pardavėjai ar pirkėjai verslo santykiuose. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos ar Lietuvos Respublikos lygmeniu nėra atlikta apklausų, kuriuose dalyvautų tik verslo subjektai, nurodyti rezultatai galėtų būti vertinami kaip tam tikras orientyras, iliustruojantis bendrą situaciją rinkoje. Šių apklausų rezultatai išties atskleidžia pirmiausia tai, kad didelė dalis pirkėjų nėra tinkamai informuoti apie jų teises egzistuojančias *per se* pagal įstatyminę garantiją, antra, kad dalis pirkėjų, kurie mano, kad žino apie įstatyminę garantiją, išties nėra susipažinę su jos turiniu bei terminu (tik pusė pirkėjų, kurie mano žinantis apie įstatyminę garantiją, iš tikrųjų žino jos terminą). Nors pagrindinės problemos iš pirkėjo perspektyvos, siekiant efektyviai pasinaudoti garantinėmis teisėmis, kyla būtent atribojant šiuo du institutus tarpusavyje, papildomos institutų taikymo problemos praktikoje gali susidaryti ir dėl sąvokos tapatumo su garantija kaip prievolės užtikrinimo būdu.

Garantija yra ne tik institutas, apimantis tam tikrus pardavėjo ar gaminto garantinius įsipareigojimus pirkėjo atžvilgiu, bet ir vienas iš galimų prievolės užtikrinimo būdų. Pagal Civilinio kodekso 6.90 str. garantija laikomas vienašalis garanto įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis (skolininkui tapus nemokiam ir kitais atvejais). Taigi garantijos kaip prievolės užtikrinimo būdo tikslas yra garantuoti, kad prievolė bus tinkamai įvykdyta, kitu atveju kreditorius turėtų teisę į patirtų nuostolių atlyginimą, kurie kiltų dėl netinkamo prievolės įvykdymo, už kurį atsakingas kitas asmuo (pagrindinės prievolės skolininkas). Savo esme toks šios garantijos tikslas atitinka tiek įstatyminės daikto kokybės garantijos, tiek sutartinės pardavėjo daikto kokybės garantijos tikslus, kai pardavėjas kartu nėra ir prekės gamintoju.

Garantija pagal Civilinio kodekso 6.90 str. tai savarankiška ir nepriklausoma prievolė, pagal kurią garantas įsipareigoja sumokėti kreditoriui numatytą sumą, jeigu skolininkas neįvykdys ar netinkamai įvykdys prievolę. Tai reiškia, kad šalia pagrindinio skolininko yra kitas asmuo – garantas, į kurį kreditorius turi reikalavimo teisę tuo atveju, jei pagrindinės prievolės skolininkas neįgyvendina savo įsipareigojimų. Įstatyminės garantijos atveju, pirkėjas visais atvejais gali kreiptis tiesiogiai į pardavėją dėl pasireiškusių daikto trūkumų. Pirkėjas tokiu atveju, negalėtų nukreipti pirkėjo reikalavimo į gamintoją ar kitą tarpininką tiekimo garantijoje. Visgi ne visada galutinis pardavėjas yra kartu ir prekės gamintojas. Tai reiškia, kad galimos ir tokios situacijos, kai pardavėjas patenkina pirkėjo reikalavimą dėl atsiradusių daikto kokybės trūkumų, nors dėl jų atsiradimo yra kaltas kitas asmuo. Tik patenkinus pirkėjo reikalavimą, pardavėjas galėtų kreiptis į asmenį išties atsakingą už atsiradusius daikto kokybės trūkumus. Tokios situacijos gali susiklostyti tiek įstatyminės, tiek pardavėjo sutartinės garantijos atvejais, kai pardavėjas kartu nėra ir prekės gamintoju. Pagal Austrijos nacionalinę teisę, galutinis pardavėjas, kuris sulaukė pirkėjo reikalavimo ir jį patenkino, gali per 2 mėnesius kreiptis į savo tiekėją, kuris atsakingas dėl tokio trūkumo, tuo tarpu Prancūzijoje pardavėjas, vadovaudamasis civilinę teisę reglamentuojančiomis nuostatomis, gali kreiptis į pardavimo grandinės tarpininkus bei patį gamintoją, jei jie atsakingi dėl pasireiškusių daikto kokybės trūkumų (ECC-Net, 2014, p. 43). Tai lemia, kad pardavėjas dažniausiai kaip ir garantas atlygina pirkėjo patirtus nuostolius, nepriklausomai nuo jo kaltės pasireiškusių trūkumų atžvilgiu.

Dar vienas iš panašumų yra tai, kad šalys gali susitarti dėl garantijos, ją atskiriant nuo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų. Tai reikštų, kad pardavėjo ar gamintojo garantiniai

įsipareigojimai dėl daikto kokybės galėtų būti kaip atskira ir savarankiška prievolė, nepriklausanti nuo pagrindinės. Toks panašumas ypatingai atsiskleidžia sutartinės garantijos kontekste, tais atvejais, kai garantijos sąlygos nėra tiesiogiai aptartos pirkimo-pardavimo sutartyje, o pirkėjui už papildomą (nebūtinai) mokestį įsigijus daikto kokybės garantiją, kuri siejama su sutartiniais šalių pirkimo-pardavimo santykiais, tačiau gali būti vykdoma kaip atskira prievolė pagal garantijos dokumente sulygtas sąlygas. Tuo tarpu vienas iš skirtumų, kad sutartinėje garantijoje gali būti numatyta konkrečiai, kokių trūkumų atžvilgiu galios pardavėjo ar gamintojo garantiniai įsipareigojimai. Visgi sutartinėje garantijoje dažniausia nėra iš anksto nustatytos nuostolių sumos, kuri bus kompensuojama, tad tikslios garantijos teikėjo atsakomybės ribos kaštų atžvilgiu garantijos suteikimo momente nėra žinomos. Tas pats galioja ir įstatyminėje garantijoje – pirkėjas žino kokiais konkrečiai teisės gynimo būdais jis galės pasinaudoti, tačiau pardavėjo atsakomybės imtis sąnaudų atžvilgiu lieka neapibrėžta – priklausomai nuo pasireiškusių trūkumų, pardavėjo finansiniai praradimai gali varijuoti ir kartais jų apibrėžti iš anksto nėra įmanoma. Visgi jei garantas suteikia garantiją, kaip prievolės užtikrinimo būdą, jis sutarties sudarymo stadijoje žino, kokio dydžio reikalavimą galės pateikti skolininkas.

Dėl aukščiau nurodytų priežasčių, garantiniai įsipareigojimai dėl daikto kokybės, nepriklausomai nuo to, ar garantijos teikėjas įsipareigoja pagal įstatymą ar pagal sutartį, dažnu atveju yra suvokiami kaip garantija plačiaja prasme, t. y. kaip bendras patvirtinimas, kad šiuo atveju daiktas bus kokybiškas. Tai reiškia, kad dalis pirkėjų gali būti linkę sutapatinti ne tik įstatyminę ar sutartinę garantijas tarpusavyje, bet ir šiuos institutus su garantija kaip prievolių užtikrinimo būdu. Visgi nors esti ir tam tikrų panašumų tarp šių institutų (garantijos kaip prievolės užtikrinimo būdo ir daikto kokybės garantijų) manoma, kad savo esme šie institutai yra taikomi skirtingame teisiniame kontekste, todėl neturėtų būti tapatinami. Tačiau tai nepanaikina daikto kokybės garantijų galimos sutapties apibrėžties prasme, nors iš esmės įstatymų leidėjas ir naudoja skirtingas sąvokas. Nepriklausomai nuo to, įstatymų leidėjas turėtų imtis papildomo teisinio reglamentavimo arba esamo korekcijų, kad būtų aiškiau atskiriamos įstatyminės bei sutartinės garantijos sąvokos, pavyzdžiui, konkrečiai įvardinant ir apibrėžiant Civiliniame kodekse, kokia garantija bus laikoma pagal įstatymą, o kokia pagal sutartį, pagal tai atitinkamai diferencijuojant ir šiems institutams priskiriamas teisės normas.

2.2. Turinys

Plačiau nagrinėjant pardavėjo garantinius įsipareigojimus, svarbu išanalizuoti įstatyminės ir sutartinės garantijų turinius. Pradėti analizę galima nuo klausimo, kokie subjektai gali suteikti įstatyminę, o kokie sutartinę garantiją? Garantiją pagal įstatymą privalo teikti tik daikto pardavėjas ir toks įpareigojamas nėra keliamas kitiems subjektams, dalyvaujantiems daikto gamyboje ar jo tiekime pirkėjui. Visgi tais atvejais, kai pardavėjas ne tik parduoda prekę, bet ir ją pagamina, t. y. pardavėjas ir daikto gamintojas sutampa – toks subjektas taip pat privalo teikti garantinius įsipareigojimus pagal įstatymą. Tuo tarpu sutartinės garantijos gali būti dvi – pardavėjo ir gamintojo. Pastarojo garantiniai įsipareigojimai dažniausiai yra numatyti atskirame gamintojo dokumente, pavyzdžiui, garantiniame ar pirkimo talone, kai tuo tarpu pardavėjo garantijos sąlyga dažniausiai yra aiškiai išreikšta pirkimo-pardavimo sutartyje. Dažnu atveju gamintojo ar pardavėjo bendrieji ir nekonkretizuoti garantiniai įsipareigojimai daikto bei pirkėjo atžvilgiu yra skelbiami ir oficialiame bendrovės tinklalapyje.

Pereinant prie garantijų turinio analizės, pirmiausia, įstatyminę garantiją galima būtų apibūdinti kaip egzistuojančią visais atvejais, kai pirkėjas įsigyja daiktą ar prekę. Įstatyminės garantijos galiojimas nepriklauso nuo to, ar ji yra aptarta šalių sudarytoje pirkimo-pardavimo sutartyje – įstatyminės garantijos galiojimui nereikia šalių valios ar atskiro pardavėjo sutikimo dėl garantinių įsipareigojimų suteikimo. Akivaizdu, kad įstatymų leidėjo siekis yra įtvirtinti pirkėjo apsaugą dėl daikto kokybės, kurios negalėtų atsisakyti pardavėjas arba kuri būtų suteikiama tik tuo atveju, kai pirkėjas išpildo tam tikras papildomas sąlygas. Pardavėjas garantijos pagal įstatymą atveju, pirmiausia, įsipareigoja pirkėjo atžvilgiu, jog perduodamas daiktas yra tinkamos kokybės bei atitinka sutarties sąlygas. Toks kertinis pardavėjo garantinis įsipareigojimas bei kiti teisiniai šios garantijos pagrindai kyla iš Civilinio kodekso 6.317 str. 2 d., 6.333 str., 6.327 str. 3 d. ir papildomai 6.363 str. 1d., jei pardavėjas yra šalimi vartojimo pirkimo-pardavimo sutartyje. Sistemiskai analizuojant Civilinio kodekso nuostatas, susijusias su pirkimo-pardavimo santykiais bei pardavėjo garantiniais įsipareigojimais, nėra iki galo aišku, kurios teisės normos yra konkrečiai priskiriamos įstatyminei ir kurios sutartinei garantijoms reglamentuoti. Akivaizdu, kad su tokiu pat kliūviniu skaitant teisės normas turėtų susidurti ir pirkėjas, ypačingai – neturintis teisinio išsilavinimo. Konkretumo įneša Lietuvos teismų praktikoje pateikiama nuosekli pozicija, kad įstatyminės garantijos turinys yra atskleistas konkrečiai per Civilinio kodekso 6.333 str. 2 d. nuostatą – čia įtvirtinta pardavėjo pareiga garantuoti pirkėjui, kad daiktai atitinka sutarties sąlygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daiktų trūkumų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis

civilinėje byloje; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje). Lietuvos teismų praktikoje aptarta nuostata apima ne tik pagrindinę pardavėjo pareigą pirkėjui, bet, jei vėliau paaiškėtų, kad pirkėjui perduotas daiktas yra nekokybiškas, tai taip pat ir įstatymo pagrindas, iš kurio kildinama pirkėjo teisė pasinaudoti jo teisių gynbos būdais.

Aptarta pardavėjo pareiga, kaip ir kitos įstatyminės garantijos turinio sąlygos, gali visiškai ar iš dalies atitikti ir sutartinės garantijos sąlygų imtį. Visgi pagal įstatymą sutartinės garantijos esmė, kad pardavėjas ar gamintojas įsipareigoja, jog perduodamas daiktas bus tinkamas naudoti tam tikrą laiko tarpą (garantijos terminą) (Mizaras, 2003c, p. 21). Toks pardavėjo įsipareigojimas yra numatytas Civilinio kodekso 6.335 str. 1 d. Tuo tarpu kitos sutartinę garantiją reglamentuojančios nuostatos yra įtvirtintos Civilinio kodekso 6.327 str. 4 d., 6.333 str. 3 d., 6.335 str. ir 6.228¹⁴, kuris taikomas papildomai, jei pardavėjas dalyvauja vartojimo pirkimo-pardavimo santykiuose. Pagrindinis pardavėjo garantinis įsipareigojimas, kad daiktas bus tinkamas naudoti garantijos terminą tarsi suponuoja, kad sutartinė garantija turėtų būti papildoma apsauga pirkėjui, greta jau egzistuojančios įstatyminės garantijos. Tokios pozicijos laikosi ir Vytautas Mizaras, kuris teigia, kad sutartinė garantija yra papildoma pirkėjo daikto kokybės garantija šalia įstatyminės (Mizaras, 2003b, p. 21). Tačiau sutartinės garantijos supratimas kaip papildomos apsaugos dažnai gali būti neteisingas. Sutartinės garantijos atveju galioja dispozityvumas ir sutarčių laisvės principas (nors ir ribotas), kas lemia tai, kad garantijos teikėjas gali savarankiškai apibrėžti duodamus garantinius įsipareigojimus bei bendrai nustatyti siaurą jos turinį. Iliustraciniais tikslais galima pamodeliuoti situaciją, kad pirkėjas, suteikdamas sutartinę garantiją pirkėjui, įsipareigoja dėl daikto kokybės, nurodydamas, kad daikto perdavimo metu nėra jokių paslėptų trūkumų, tačiau garantinis terminas yra 3 metai. Tokiu atveju pirkėjas gauna naudą, nes garantijos terminas yra ilgesnis nei kad nustatytas įstatyme, tačiau turinio prasme garantijos sutampa. Žinoma turinys neturėtų būti vertinamas izoliuotai, neatsižvelgiant į teisių gynimo būdus, nes tai taip pat labai svarbi aplinkybė, kuri gali lemti pirkėjo apsaugos efektyvumą. Visgi prekiavimo praktikoje pasitaiko ir tokių situacijų, kai pirkėjas negauna jokios naudos iš sutartinės garantijos, nes su įstatymine garantija sutampa ne tik jos turinys, teisių gynimo būdai, bet ir pats garantinis terminas, kuris kartais suprantamas kaip būtent sutartinės garantijos papildomumo faktorius. Įvertinus tokių atvejų gan dažna pasireiškimą, teigti, kad sutartinė garantija visais atvejais yra papildoma apsauga, kaip tokia savo esme, yra klaidinga, nes pirmiausia, kad nustatyti jos papildomumą, reiktų kiekvienu konkrečiu atveju išanalizuoti sutartinės garantijos sąlygas ir jas palyginti su

įstatyminės. Reiktų turėti omenyje ir tai, kad sutartinė garantija pasižymi ir tuo, kad jos teikėjas gali nustatyti ir tam tikras papildomas sąlygas, pavyzdžiui, tikslias kreipimosi į pirkėją instrukcijas, kurių pirkėjas privalėtų laikytis, o tai papildomai apsunkintų jo teisių gynybą.

Lingvistiškai aiškinant garantijų apibrėžtis, akivaidu, kad pats pavadinimas (įstatyminė ir sutartinė) lemia ir tai, kad, pirmiausia skiriasi ne tik garantijų sąvokos, bet ir šių dviejų garantijų teisinis pagrindas – vienos atsiradimą lemia įstatymų leidėjo valia, kai tuo tarpu kitos atsiradimą nulemia pirkimo-pardavimo santykiuose dalyvaujančios šalys.

Skirtingas jų teisinis pagrindas lemia ir skirtingus jų burožus – įstatyminės garantijos turinys bei kiti ją apibrėžiantys elementai yra nepriklausomi nuo šalių valios, todėl pirkėjas neturi teisės atsisakyti savo garantinių įsipareigojimų pagal įstatymą. Įstatyminės garantijos nuostatos yra imperatyvios ir šios garantijos turinys negali būti modifikuojamas. Pardavėjas negali pats asmeniškai ir savarankiškai nustatyti savo garantinius įsipareigojimus, pavyzdžiui, ribojant pirkėjo teisių gynybos būdų apimtį ar trumpinant įstatyminės garantijos terminą. Nukrypimai nuo įstatyminės garantijos galimi tik tais atvejais, kai daikto kokybės trūkumai yra iš anksto aptarti su pirkėju arba kai pirkėjui iš anksto yra atskleisti akivaizdūs ar paslėpti daikto trūkumai. Pardavėjas taip pat neprivalo užtikrinti daikto kokybės, jeigu sutarties sudarymo metu pirkėjas žinojo ar negalėjo nežinoti apie daikto neatitinkimą sutarčiai (Civilinio kodekso 6.333 str. 2 d., vartojimo pirkimo pardavimo santykio atveju – 6.363 str. 5 d.), arba kitais Civilinio kodekso 6.333 str. 3 d. numatytais atvejais (t. y. pardavėjui atsakomybė nekyla, jei trūkumai atsirado jau po daikto perdavimo dėl to, jog pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisyklės, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos). Priešingos taisyklės galioja sutartinės garantijos atveju – šalys yra laisvos susitarti dėl jos turinio ir pasinaudojimo ja tvarka, nes šalių susitarimas nėra ribojamas ar varžomas imperatyviomis teisės normomis. Visgi dispozityvumas ir sutarčių laisvė turi ribą, kurios negalima peržengti – pardavėjas ar gamintojas sutartine garantija negali apriboti pirkėjo teisių, kurios numatytos įstatyme. Sutartinės garantijos sąlygos jokiais net ir išimtiniais atvejais negali daryti intervencijos įstatyminės garantijos turiniui.

Pagrindiniai aukščiau nurodyti garantijų teikėjų įsipareigojimai yra konkretizuojami, kitose Civilinio kodekso teisės normose, numatant galimas išimtis bei papildomus garantijos teikėjų garantinius įsipareigojimus. Įstatyminės garantijos atveju pagal Civilinio kodekso 6.327 str. 3 d. pardavėjas atsako už bet kokį neatitinkimą, kuris buvo nuosavybės teisės perėjimo pirkėjui momentu, net jeigu tas neatitinkimas paaiškėja vėliau. Iš to išplaukia du pagrindiniai

įstatyminės garantijos turinio elementai: pirma, daikto kokybės trūkumas turi būti daikto pirkėjui perdavimo metu ir antra, pardavėjas atsako ir už trūkumus, kurie gali paaiškėti vėliau, tai reiškia, kad pardavėjas atsako ne tik už akivaizdžius daikto trūkumus, bet ir už paslėptus. Pardavėjas įsipareigoja perduoti daiktus, kurių kokybė atitinka pirkimo-pardavimo sutartyje sulygtas sąlygas bei daiktų kokybę nustatančių dokumentų reikalavimus (Civilinio kodekso 6.333 str.). Daiktui keliami kokybės reikalavimai gali būti numatyti pirkimo-pardavimo sutartyje, kurioje dažniausiai pateikiami daiktams taikomi standartai bei daiktų aprašymai (Mizaras, 2003c, p. 11). Taigi pardavėjas įsipareigoja garantuoti pirkėjui, kad sutarties sudarymo metu nėra nei akivaizdžių, nei paslėptų trūkumų, kurie lemtų tai, kad pirkėjas negalėtų naudoti daikto tam tikslui, kuriam ketino (tam, kam paprastai naudojami tokie daiktai arba specialiam tikslui, apie kurį buvo informuotas pardavėjas). Tuo atveju, kai pirkimo-pardavimo sutartyje nėra aptarti daikto kokybės reikalavimai ir pirkėjas neinformuoja pardavėjo apie specialų tikslą, kuriam daiktas bus naudojamas – daikto kokybė apibrėžiama vadovaujantis Civilinio kodekso 6.333 str. 4 d. nurodytais objektyviais kriterijais. Tokiu atveju pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktą tokios kokybės, kad juos būtų galima naudoti tam, kam jie įprastai naudojami (Mizaras, 2003c, p. 12). Pardavėjui taip pat tenka pareiga suteikti pirkėjui visa reikiamą informaciją apie tai, kad daiktas turi tam tikrų ypatybių, neįprastų savybių, kurių neturi kiti panašūs daiktai, ar kitaip pasižymi individualia kokybe. Tokia pardavėjo pareiga kyla iš Civilinio kodekso 6.327 str. ir 6.333 str. Jeigu pardavėjas šios pareigos neįvykdo ir tokios daikto savybės paaiškėjo po sutarties sudarymo, tai tokios daikto savybės gali būti laikomos paslėptais daikto trūkumais, jeigu bus įrodyta, kad šios sukelia nepatogumų naudotis daiktu ar sumažina daikto naudingumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje). Pavyzdžiui, vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtų bylų, pastatas, kuriame buvo pirkėjo įsigytos patalpos, buvo techniškai netvarkingas. Nagrinėjamu atveju pardavėjas turėjo informaciją apie parduodamo daikto avarinę būklę, rekomendacijas nutraukti naudojimą, jam buvo žinoma numatoma suma avarinei būklei ištaisyti, tačiau jis šios informacijos pirkėjai neatskleidė. Tokio pobūdžio informacija turi esminę reikšmę sutarčiai sudaryti. Šie pardavėjo veiksmai, t. y. nurodytos informacijos apie daiktą neatskleidimas, laikytini kaip pardavėjo pareigos užtikrinti daikto kokybę ir aptarti daikto trūkumus pažeidimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje). Siekdamas išvengti galimų pirkėjo reikalavimų, pardavėjas turėtų būti skatinamas suteikti visą jam žinomą informaciją apie parduodamą daiktą.

Pardavėjo garantiniai įsipareigojimai analizuojami ir Vienos konvencijoje, kurios 36 str. 1 d. nurodoma, kad pardavėjas atsako pagal sutartį ir šią konvenciją už bet koki neatitikimą, kuris

egzistuoja rizikos perėjimo pirkėjui momentu, net jeigu tas neatitikimas paaiškėja tik vėliau. Manytina, kad tokia apibrėžtis iš esmės atitinka tai, kas pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus yra suprantama kaip įstatyminė daikto kokybės garantija. Tokia išvada pirmiausia seka iš to, kad Vienos konvencijoje įtvirtintas pardavėjo išsipareigojimas yra taip siejamas su konkrečiu momentu buvusiais daikto kokybės trūkumais. Civilinio kodekso 6.320 str. 1 d. nurodyta, kad daiktų atsitiktinio žuvimo ar jų sugedimo rizika pereina pirkėjui nuo to momento, nuo kurio pagal įstatymus ar sutartį pardavėjas laikomas tinkamai įvykdžiusiu savo pareigą perduoti daiktus, neatsižvelgiant į nuosavybės teisės perėjimo momentą. Tai reiškia, kad iš esmės tiek Vienos konvencijoje, tiek Civiliniame kodekse numatytas pardavėjo garantinis išsipareigojimas yra tapatus – pardavėjas garantuoja, kad nėra jokių trūkumų daikto perdavimo metu. Išsipareigojimas vertinamas kaip tapatus ir trūkumų imties atžvilgiu – tiek Vienos konvencijos, tiek Civilinio kodekso nuostatose nurodoma, kad pirkėjas privalo garantuoti, kad ne tik nėra akivaizdžių daikto trūkumų, bet ir paslėptų.

Atsižvelgiant į tai, kad paslėpti daikto kokybės trūkumai, palyginus su akivaizdžiais, yra specifiški, manytina, kad pardavėjo išsipareigojimą toje dalyje, kurioje jis garantuoja atsakyti ir už paslėptus trūkumus, reiktų panagrinti plačiau. Paprastai apžiūrint daiktą ar jį priimant negalima nustatyti paslėptų trūkumų, nes pastarieji pasireiškia daiktą eksploatuojant, montuojant, saugant ar naudojant (Mizaras, 2003c, p. 14). Paslėpti trūkumai dažniausiai lemia tai, kad daiktų naudingumas sumažėja, o pirkėjas, jei būtų žinojęs apie tokius trūkumus, būtų atsisakęs pirkti daiktą arba tikrai nebūtų mokėjęs tokios jo kainos. Taigi, esminės reikšmės, vertinant pardavėjo išsipareigojimą dėl paslėptų daikto kokybės trūkumų, turi pirkėjo žinojimas ar nežinojimas apie tokius trūkumus. Pardavėjas gali informuoti pirkėją apie egzistuojančius paslėptus trūkumus ir jei pirkėjas priima daiktą su tokiais jo trūkumais – pardavėjas tinkamai įvykdo pareigą perduoti kokybišką daiktą pirkėjui. Taigi pirkėjo žinojimas turi reikšmės, kai tuo tarpu visiškai nesvarbu, ar pats pardavėjas žino apie paslėptus trūkumus – pardavėjas išsipareigoja atsakyti už paslėptus trūkumus visais atvejais, nevertinant to, ar jis apie juos žinojo ar ne. Analizuojant paslėptus daikto kokybės trūkumus, svarbi ir Civiliniame kodekse įtvirtinta daiktų patikrinimo teisė (Civilinio kodekso 6.328 str.), kuria gali pasinaudoti pirkėjas.

Ankstesnėje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje randama ir tokių išaiškinimų, kurie tarytum paneigia tai, kad pardavėjas turi teisę, o ne pareigą patikrinti įsigyjamą daiktą. Vienoje iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių pasakyta, kad konkretaus sandorio aplinkybės gali leisti pripažinti pirkėjo elgesį nerūpestingu (neatsargiu) ir tais atvejais, kai daikto trūkumai nėra labai akivaizdžiai pastebimi, tačiau dėl daikto specifiškumo galėjo būti

nustatyti prieš sudarant pirkimo–pardavimo sutartį. Nagrinėjamos bylos atveju teisėjų kolegija konstatavo, kad pirkėjas įsigijo Lietuvoje nepopuliaraus modelio dešimties metų naudotą automobilį, todėl kaip apdairus ir protingas žmogus taip pat turėjo pareigą įsitikinti įsigyjamo daikto kokybe. Nors pirkėjo pareiga elgtis rūpestingai negali būti prilyginta pardavėjo pareigai garantuoti perduodamo daikto tinkamumą (už perduodamo daikto kokybę atsakingas pardavėjas), nagrinėjamos bylos aplinkybių kontekste kasatoriaus nerūpestingas elgesys (siūlymo patikrinti perkamą automobilį „Maserati“ automobiliais prekiaujančioje įmonėje atsisakymas) buvo pripažintas reikšmingu, sprendžiant perduoto daikto trūkumų įrodytinumo faktą, Civilinio kodekso 6.327 str. 3 d. nuostatų kontekste. Teisėjų kolegijos nuomone, pakako to, kad pirkėjas įsigijo naudotą automobilį, kurį pats pripažino kaip techniškai tvarkingą ir iškart dėl jo kokybės neturėjo jokių pretenzijų. Tuo vadovaujantis buvo pripažinta, kad pirkėjas neįrodė, jog jam buvo perduotas netinkamos kokybės automobilis. Teismas taip pat pažymėjo, kad vadovaujantis Civilinio kodekso 6.328 str. 1 d., jeigu šalys nesusitarė kitaip, pirkėjas nuo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo ar nuo ofertos pateikimo turi teisę prieš mokėdamas ar prieš priimdamas daiktus juos patikrinti bet kokioje vietoje, bet kokiu laiku ar metodu, kurie atitinka protingumo kriterijus. Byloje nustatyta, kad pardavėjas siūlė pirkėjui vežti automobilį apžiūrėti Rygoje esančioje „Maserati“ automobiliais prekiaujančioje įmonėje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje). Įvertinus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo argumentus šioje byloje, manytina, kad teisėjų kolegija nepelnytai perkėlė atsakomybę dėl netinkamos kokybės daikto pirkėjui, konstatuodama, kad pirkėjas turėjo galimybę prieš sumokėdamas už automobilį jį patikrinti „Maserati“ automobiliais prekiaujančioje įmonėje, tačiau šia įstatyme įtvirtinta teise nepasinaudojo, taip prisiimdamas rizikos dalį. Visgi aptarta Lietuvos Respublikos teismų praktika yra kritikuotina ir turėtų būti vertinama kaip netinkama, nes pirkėjas neturėtų prisiimti rizikos dėl pardavėjo pareigos perduoti kokybišką daiktą netinkamo įgyvendinimo. Aptartos bylos kontekste, akivaizdu, kad pirkėjas taip pat būtų patyręs ir papildomas finansines sąnaudas, nes oficialus, „Maserati“ automobilius aptarnaujantis, atstovas buvo kitoje valstybėje, kas iš esmės neatitiktų protingumo kriterijaus.

Naujausioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pozicija šiuo klausimu yra pasikeitusi. Teismas yra pripažinęs, kad dėl pirkimo–pardavimo sutartinių santykių specifikos pirkėjo pareiga elgtis rūpestingai negali būti prilyginta pardavėjo pareigai garantuoti perduodamo daikto tinkamumą – už perduodamo daikto kokybę yra atsakingas pardavėjas ir <...> nei įstatymas, nei pirkimo–pardavimo sutartis nenustato privalomo daiktų kokybės

patikrinimo <...>, todėl pirkėjas turi teisę, o ne pareigą bet kokioje vietoje, bet koku laiku ar metodu, atitinkančiu protingumo kriterijus, patikrinti perkamo daikto kokybę (Civilinio kodekso 6.328 str.). Tai, kad pirkėjas nepasinaudoja savo teise patikrinti perkamo naudoto daikto kokybę, nepanaikina pardavėjo atsakomybės už parduodamo daikto kokybę, jei įrodoma, kad pirkėjas, kaip bet kuris kitas vidutinis pirkėjas, sutarties sudarymo metu nežinojo arba negalėjo žinoti apie tokį perkamo daikto neatitikimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje). Manoma, kad įstatymų leidėjas negalėjimą nežinoti supranta kaip tuos atvejus, kai pirkėjas daiktų trūkumą nepastebi dėl savo paties didelio neatsargumo – turimi omenyje akivaizdūs trūkumai, kuriuos galima nustatyti net ir specialiai nepatikrinus daikto (Mizaras, 2003b, p. 19). Taigi akivaizdu, kad pardavėjas turi teisę, o ne pareigą patikrinti perkamą daiktą ir tokia jo teisė tiesiogiai nekoreliuoja su pardavėjo įsipareigojimu perduoti kokybišką daiktą. Visgi, manytina, kad nagrinėjant paslėptus daikto kokybės klasimus, svarbu taip pat plačiau paanalizuoti *cavaet emptor* principą (iš lotynų kalbos – tegul pirkėjas saugosi) ir nustatyti, ar jis pirkimo-pardavimo santykiuose turi esminės reikšmės.

Pirkėjo pareiga apsaugoti savo interesus ir teisė patikrinti perkamą daiktą gali būti ypatingai svarbi, pavyzdžiui, įsigijant įmonę. Kaip jau ir buvo minėta, įmonės verslo pirkimo-pardavimi sutarties objektas yra specifiškas, išskirtinis ir būtent dėl to pirkėjas turi būti ypatingai atsargus įsigydamas tokį daiktą. Taigi, ar nuo pirkėjo gali priklausyti pardavėjo įsipareigojimo apimtis dėl daikto kokybės? Teisės doktrinoje ne kartą yra pažymėta, kad *cavaet emptor* principo ištakos seka iš anglosaksų teisės tradicijos, todėl šiai pirkėjo pareigai ypatinga teisinė reikšmė suteikiama būtent bendrosios teisės tradicijos valstybėse. Tuo tarpu Lietuvoje, kaip ir kitose kontinentinės teisės tradicijos valstybėse, nepriklausomai nuo pirkimo-pardavimo sutarties objekto – ar būtų perkama įmonė ar kitas daiktas – galioja *cavaet vendor* (iš lotynų kalbos – tesusaugo pardavėjas) principas. Manytina, kad pirkėjas neturi pareigos tikrinti perkamus daiktus. Net kai pardavėjas paragina pirkėją patikrinti daiktus, o šis prieš sudarydamas sutartį jų nepatikrina, pardavėjo atsakomybė negali būti ribojama, dėl to, kad pirkėjas galėjo patikrinti daiktus ir išsiaiškinti apie jų trūkumus, išskyrus atvejus, kai pardavėjas, ragindamas pirkėją patikrinti daiktus nurodo, jog galimai egzistuoja tam tikri trūkumai (Mizaras, 2003b, p 19). Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad pardavėjo įsipareigojimas perduoti kokybišką daiktą ir atsakomybė už šios pareigos neįvykdymą tik labai ribotais ir išskirtiniais atvejais gali priklausyti nuo to nuo, ar pirkėjas pasinaudojo savo teise patikrinti perkamą daiktą.

Įstatyminės garantijos nuostatos yra orientuotos ne tik į fizinę daikto kokybę, akivaizdžius ar paslėptus daikto trūkumus, bet ir apima pardavėjo garantinį įsipareigojimą dėl daikto teisinės kokybės. Pardavėjas perduodamas daiktą turi pareigą patvirtinti daiktų nuosavybės teisę – perduodamas daiktą pardavėjas garantuoja, kad jo nuosavybės teisė į daiktą yra nesuvaržyta. Pardavėjo pareiga patvirtinti daiktų nuosavybės teisę yra konkretizuojama Civilinio kodekso 6.321 str., pagal kurį pardavėjas privalo patvirtinti, kad į perduodamus daiktus tretieji asmenys neturi jokių teisių ar pretenzijų, išskyrus atvejus, kai pirkėjas iš anksto sutiko priimti daiktus, kurie yra tokių teisių ar pretenzijų objektai, o pardavėjas apie jas tinkamai pranešė pirkėjui.

Analogiška pardavėjo pareiga yra numatyta ir Vienos konvencijoje, kurios 41 str. apibrėžta, kad pardavėjas privalo pristatyti prekes, kurios yra laisvos nuo bet kokių trečiųjų asmenų teisių ar pretenzijų, išskyrus atvejus, kai pirkėjas sutiko priimti prekes, esančias tokių teisių ar pretenzijų objektu. Manytina, kad svarbu išskirti kokiomis sąlygomis tokia pareiga turėtų būti vykdoma. Anot Vytauto Mizaro (Mizaras, 2003b, p. 10), galėtų būti išskiriamos keturios sąlygos. Pirma, pardavėjas privalo garantuoti dėl nuosavybės teisės, kai tretieji asmenys, nesantys pirkimo-pardavimo sutarties šalimi, turi pretenzijų ar teisių į parduodamą daiktą. Antra, minėtos trečiųjų asmenų teisės ir pretenzijos turi būti atsiradę ir egzistuoti sudarant sutartį bei perduodant daiktą. Trečia, pardavėjas gali perduoti daiktą, į kurį turi teises ar pretenzijas tretieji asmenys, jei jis įgyvendino pareigą informuoti pirkėją apie minėtus daikto suvaržymus ir pirkėjais su jais sutinka ir neprieštarauja. Ketvirta, pardavėjas privalo patvirtinti nuosavybę, jei trečiųjų asmenų pretenzijos ir teisės buvo perduodant daiktus pirkėjui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad trečiųjų asmenų teisės ir pretenzijos į daiktą suprantamos kaip bet kokios trečiųjų asmenų daiktinės, prievolinės ar intelektinės nuosavybės teisės. Civilinio kodekso 6.321 str. taikytinas ir esant viešosios teisės pažeidimams ar ribojimams. Teismas taip pat pateikęs išaiškinimus, susijusius su įrodinėjimo pareiga – pardavėjo pareiga garantuoti, kad parduodamas daiktas priklauso jam kilus ginčui suponuoją ir pardavėjo pareigą įrodyti turėtų nuosavybės teisę į parduotą daiktą; kilus pirkėjo ir pardavėjo ginčui, pardavėjas, teigdamas, kad tinkamai įvykdė savo prievoles pagal pirkimo–pardavimo sutartį, privalo įrodyti savo teiginius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje). Kaip jau šiek tiek buvo užsiminta ties trečiaja sąlyga, Civilinio kodekso 6.321 str. 5 d. numatyta, kad kad pardavėjas nelaikomas pažeidusi pareigą garantuoti dėl daikto nuosavybės teisės, jei jis tinkamai informavo pirkėją apie trečiųjų asmenų teisės, pretenzijas, ar kitus ribojimus, kurie galėtų varžyti daikto nuosavybės teises.

Nepriklausomai nuo to, kad pardavėjas yra atsakingas už daikto nuosavybės patvirtinimą, pirkėjas privalo būti atidus ir patikrinti informaciją apie daiktą, kuri yra viešai prieinama. Pirkėjas negalėtų remtis aplinkybe, kad pardavėjas pažeidė savo pareigą, jeigu informacija apie parduodamo daikto suvaržymus yra pateikiama viešuosiuose registruose (Mizaras, 2003b, p. 15). Jei informacija apie daikto suvaržymus nėra pateikta atitinkamo registro duomenų bazėje nors pagal galiojantį reguliavimą ir turėtų būti, pardavėjas bus atleidžiamas nuo netinkamo įsipareigojimo vykdymo, bet tik tuo atveju, jei pirkėjas su daikto suvaržymais buvo atskirai supažindintas.

Šios pirkėjo pareigos kontekste galima įžvelgti tam tikrus prieštaravimus, lyginant su pirkėjo teise patikrinti daikto fizinę kokybę. Kaip jau aptarta, dėl fizinės daikto kokybės pirkėjas turi teisę, o ne pareigą patikrinti įsigyjamą daiktą, nevertinant to, ar patikros šaltiniai pirkėjui buvo lengvai prieinami, kai tuo tarpu pirkėjas visais atvejais yra įpareigotas patikrinti viešai prieinamus duomenis apie daikto teisinę kokybę. Toks skirtingas pirkėjo patikrinimo teisės interpretavimas, priklausomai nuo to, ar kalbama apie fizinę ar apie teisinę daikto kokybę, gali priklausyti nuo to, kad duomenys apie, pavyzdžiui, daikto suvaržymus, yra akivaizdūs ir vienareikšmiai, kai tuo tarpu, pavyzdžiui, net ir nuvežus įsigytą automobilį į autoservisą, fizinės jo savybės, kurios vėliau gali lemti daikto trūkumus, negali būti iškart nustatytos, o ir jų vertinimas gali būti subjektyvus. Taip pat gali susiklostyti ir tokių situacijų, kai daikto fizinę kokybę dėl mechanizmų specifiškumo ar išskirtinio gamybos būdo gali patikrinti tik daikto gamintojas, kai tuo tarpu viešuose registruose esanti informacija yra prieinama visai visuomenei. Tokia takoskyra šių pareigų kontekste gali būti daroma, siekiant išlaikyti teisinį apibrėžtumą, tuo pačiu pernelyg neapsunkinant pirkėjo padėties pirkimo-pardavimo santykiuose, tačiau įtvirtinant ir pirkėjo atžvilgiu tam tikrą atidumo pareigą.

Kaip jau minėta, Vienos konvencijos 41 str. taip pat numatytas pardavėjo garantinis įsipareigojimas dėl daikto nuosavybės patvirtinimo. Pagal šį straipsnį, išskyrus atvejus, kai daiktas yra suvaržytas iš pramoninės nuosavybės ar intelektinės nuosavybės kildinamomis teisėmis ar pretenzijomis, pardavėjas atsako net ir tais atvejais, kai pirkėjas žinojo arba negalėjo nežinoti apie trečiųjų asmenų teises ar pretenzijos daikto atžvilgiu. Pardavėjo atsakomybė šiuo atveju gali pašalinta tik tada, kai pirkėjas išreiškia aiškų sutikimą priimti tokias prekes arba toks sutikimas gali būti numanoma pagal kitas pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo faktines aplinkybes. Kai daiktas yra suvaržytas trečiųjų asmenų teisėmis ar pretenzijomis, pardavėjas laikomas pažeidusi pareigą perduoti tinkamą daiktą, ne tik tais atvejais, kai trečiosios šalies

pateiktas reikalavimas yra pagrįstas. Pripažinti, kad pardavėjas pažeidė savo garantinį įsipareigojimą užtenka to, kad trečiasis asmuo pareikštų reikalavimą prekės atžvilgiu, nepriklausomai nuo jo pagrįstumo. Tokios taisyklės priežastys yra grindžiamos tuo, kad trečiajam asmeniui pareiškus reikalavimą pirkėjui perduotos prekės atžvilgiu, šis susidurs su bylinėjimosi keliamais sunkumais ir ribota galimybe naudoti daiktą tam, kam jis buvo įsigytas. Ginčas su trečiąja šalimi gali potencialiai ilgai užtrukti bei kainuoti papildomus kaštus, ko pasekoje, pirkėjas negalės, pavyzdžiui, laiku perparduoti prekės, taip pažeisdamas savo įsipareigojimus kitos sutarties šaliai. Atsižvelgiant į tai, pardavėjas privalo pašalinti šią pirkėjo galimą naštą. Žinoma praktikoje gali pasitaikyti ir tokių situacijų, kai trečiasis asmuo pareiškia visiškai nepagrįstą pretenziją prekės atžvilgiu. Visgi net ir tokiu atveju pardavėjas turi prisiimti įrodinėjimo naštą ir įtikinti pirkėją, kad toks trečiosios šalies reikalavimas nėra teisiškai pagrįstas ir tikrai nebus tenkinamas. Jei pirkėjas, net ir po pardavėjo bandymo jį įtikinti, kad pretenzija nekelia jokios realios grėsmės, nedrįsta prisiimti rizikos ir galimų teisinių padarinių, pardavėjas privalo imtis visų galimų objektyvių priemonių, kad trečiasis asmuo atsisakytų savo pretenzijos. Kitu atveju pirkėjas turi teisę pasinaudoti teisių gynybos būdais.

Reziumuojant įstatyminės garantijos analizę, galima teigti, kad pardavėjas pagal įstatymą įsipareigoja atsakyti už daikto perdavimo metu esančius akivaizdžius ar paslėptus daikto teisinius ar fizinės kokybės trūkumus. Palyginus įstatyminius pardavėjo garantinius įsipareigojimus pagal Civilinį kodeksą ir Vienos konvenciją, manoma, kad šie iš esmės sutampa, išskyrus, tai kad Vienos konvencijos teisės nuostatos tam tikrais atvejais yra interpretuojamos kiek plačiau nei Civilinio kodekso, pavyzdžiui, tose dalyse, kuriose nagrinėjama pardavėjo pareiga užtikrinti ir teisinę daikto kokybę.

Toliau analizuojant sutartinės garantijos turinį, pirmiausia, svarbu dar kartą atkreipti dėmesį, kad šios turinys kiekvienu konkrečiu atveju gali skirtis. Tais atvejais, kai sutartinės garantijos sąlygos atitinka įstatyminės garantijos nuostatas, į jos imtį gali papulti visi anksčiau aptarti pardavėjo garantiniai įsipareigojimai tiek ties fizine, tiek ties teisine daikto kokybe. Visgi tam tikrais atvejais, jei pardavėjas ar gamintojas suteikia garantiją pagal sutartį, daikto kokybės trūkumai, už kuriuos įsipareigojama garantuoti, gali būti nesiejami su daikto perdavimo momentu – tokiais atvejais trūkumai, už kuriuos atsakomybę prisiima garantijos teikėjas, gali atsirasti ir vėliau, svarbu, kad jie pasireikštų per garantijos terminą. Daikto perdavimo metu gali net neegzistuoti priežastys, dėl kurių trūkumai pasireiškia vėliau. Pardavėjas gali gintis nuo pareikštų pirkėjo reikalavimų, jeigu jam pavyksta įrodyti, kad pirkėjas pats pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles arba trūkumas atsirado dėl

trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos (Civilinio kodekso 6.333 str. 3 d.). Tokia pat išimtis taikoma ir įstatyminei garantijai.

Platesniam sutartinės garantijos suvokimui reiktų paanalizuoti ir Vienos konvencijos nuostatas, kuriose aptariamos ne tik įstatyminės pardavėjo pareigos pirkėjui. Vienos konvencijos 36 str. 2 d. nurodyta, kad pardavėjas taip pat atsako už bet kokią neatitikimą, kuris atsiranda po rizikos perėjimo pirkėjui momento ir kuris yra bet kokios jo prievolės pažeidimo pasekmė, įskaitant pažeidimą bet kokios garantijos, kad tą ar kitą laikotarpį prekės bus tinkamos jų įprastai ar kokiai nors konkrečiai paskirčiai arba išlaikys aptartas savybes ar charakteristikas. Vienos konvencijos nuostatos turėtų būti interpretuojamos taip pat kaip ir Civilinio kodekso – trūkumas, kuris pasireiškia per garantinį laikotarpį, nebūtinai turi rasti ir egzistuoti rizikos perėjimo metu. Vienos konvencijos nuostatos dėl sutartinės garantijos atitinka Civilinio kodekso nuostatas, nes, pirmiausia, referuojama į tai, kad pardavėjas atsako net ir jei trūkumas atsiranda po rizikos perėjimo, kas iš esmės atitinka Civiliname kodekse pateikiamos sutartinės garantijos sampratą bei, kad Vienos konvencijoje pateiktame sutartinės garantijos apibrėžime yra akcentuojamas laikotarpis, kas iš esmės turėtų būti suprantama kaip garantinis terminas pagal Civilinį kodeksą.

Akivaizdu, kad sutartinės garantijos turinys, toks kokį jį numato įstatymo leidėjas, yra platesnis nei įstatyminės, nes jos atžvilgiu nediferencijuojami trūkumų, už kuriuos atsako pardavėjas. Kaip bebūtų, įstatymo leidėjo galima intervencija į sutartinės garantijos nuostatas yra minimizuota, tad nors ir įstatyme matomas siekis sutartinės garantijos turinį plėsti, jis visiškai priklauso nuo pardavėjo ar gamintojo valios, kurių nevaržo autonomijos principas. Žinoma, sutartinė garantija gali turėti ir priešingą nei siaurinantį poveikį – pirkėjas ar gamintojas gali numatyti ir tai, kad pavyzdžiui, garantuos už tokius daikto kokybės trūkumus, kurie atsirado dėl trečiųjų asmenų ar pačio pirkėjo kaltės. Visgi manytina, kad tokie atvejai yra labiau išimtis nei taisyklė ir dažniausiai pardavėjas ar gamintojas nustato daug siauresnę garantijos sąlygų imtį. Pardavėjas dažniausiai numato *numerus clausus* trūkumų sąrašą, kurie patenka ar atvirkščiai – nepatenka į sutartinės garantijos imtį. Tai lemia, kad praktikoje pasitaiko atveju, kai sutartinės garantijos turinys būna netgi siauresnis nei įstatyminės. Dažnu atveju pardavėjas ar gamintojas, atsižvelgdamas į tai, kad didžioji dalis pirkėjų nežino apie įstatyminės garantijos galiojimą, o jei ir žino – tikrai menkai išmano jos turinį, suteikdamas sutartinę garantija siaurina savo atsakomybės ribas. Tai reiškia, kad yra tikimasi, jog pirkėjas visgi pasinaudos sutartine garantija, nes nežino apie savo teises pagal įstatymą, o tuo tarpu sutartinėje garantijoje numatyta labai mažai atvejų, kuriems esant pardavėjas ar gamintojas

atsako. Praktikoje susiduriame ir su tokiais atvejais, kai pardavėjas ar gamintojas apriboja ne tik savo atsakomybę, nustatydamas itin siaurą garantijos „veikimo“ atvejų skaičių, bet ir pirkėjo teisių gynybos būdus. Šis klausimas doktrinoje plačiau nagrinėjamas vartojimo santykių kontekste, tačiau visgi manoma, kad aktualus ir bendrųjų pirkimo-pardavimo sutarčių nuostatų atžvilgiu. Nekyla abejonių, kad dėl nelygiavertės vartotojo ir verslininko padėties, teisių gynybos būdų ribojimas gali mažai informuotą vartotoją „įspausti į kampa“. Tokios pozicijos laikosi ir profesorius Vytautas Mizaras, kuris teigia, kad jei pardavėjas ar gamintojas apibrėžia gynybos būdų pasirinkimą, toks jo elgesys turėtų būti pripažintas kaip neteisėtas vartotojo teisių ribojimas, nes Civiliniame kodekse yra nurodyta, kad „pirkėjas, <...> savo pasirinkimu turi teisę“ pareikšti tam tikrus reikalavimus (Civilinio kodekso 6.363 str. 7 d.). Žinoma, doktrinoje yra šalininkų ir teigiančių priešingai, jog sutartinė garantija yra papildomas pardavėjo ar gamintojo išsipareigojimas, o būtent dėl šios priežasties jie yra laisvi formuoti garantijos turinį. Visgi pastaroji pozicija nors ir yra teisiškai pagrįsta, manoma, kad tokiais atvejais, kai pirkėjui suteikiama sutartinė garantija, kurios turinyje yra numatytas ne tik ribotas trūkumų, bet ir gynybos būdų sąrašas, galutinai paneigia papildomos apsaugos teiginį. Tai lemia, kad kyla klausimas, ar tokia garantija civilinėje apyvartoje išvis yra reikalinga, jei jos apimtis tokia siaura, kad pirkėjui vienareikšmiškai naudingiau pasinaudoti savo teisėmis pagal įstatymą.

Atsižvelgiant į tai, kad sutartinės ir įstatyminės garantijų turiniai bei pardavėjo garantiniai išsipareigojimai gali būti identiški tam tikrais atvejais, sutartinė garantija yra veiksminga tik tuomet, kai jos turinys yra platesnis nei įstatyminės, tačiau tai nepaneigia šio instituto poreikio civilinėje apyvartoje, ypač tuomet, kai jos sąlygos numato ilgesnį garantinį terminą nei įstatymas, kuris ir bus plačiau analizuojamas sekančiame skyriuje.

2.3. Terminas

Garantijų terminas yra vienas iš elementų, kurio tinkamas nustatymas turi ypatingos reikšmės, nes juo apibrėžiamas laikotarpis, per kurį pirkėjas galės ginti savo pažeistas teises prieš pardavėją. Koks reikšmingas bebūtų įstatyminės garantijos terminas, Europos Komisijos atliktas tyrimas parodė, kad tik 35 proc. Europos Sąjungoje gyvenančių piliečių žino, koks įstatyminės garantijos terminas galioja pagal jų valstybės teisės aktus. Daugiau negu pusės valstybių narių piliečių dažniau neteisingai nurodė, kad įstatyminės garantijos terminas yra vieneri metai, taip pralenkdami tuos, kurie teisingai atsakydami pažymėjo, jog įstatyminės garantijos terminas yra dveji metai (European Commission..., 2015, p. 41). Tokie apklausos

rezultatai dar kartą parodo pirkėjų žemą informuotumo lygį bei suponuoja, kad tai gali būti viena iš priežasčių, kodėl pirkėjai linkę papildomai apsaugoti savo interesus ir sutartine garantija.

Bendrai Europos Sąjungos lygmeniu dviejų metų įstatyminės garantijos terminas yra nustatytas minimalaus suderinimo Garantijų direktyvoje, tačiau Europos Sąjungos valstybėse šis terminas skiriasi ir kai kuriose valstybėse narėse yra nustatytas aukštesnis pirkėjo apsaugos standartas. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje įstatyminės garantijos terminas yra ilgesnis, nei kad nustatytas Garantijų direktyvoje. Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje įstatyminės garantijos terminas yra šešeri metai (ECC-Net, 2014, p. 96). Tuo tarpu Škotijoje įstatyminės garantijos terminas yra penkeri metai, Švedijoje – treji metai, Norvegijoje ir Islandijoje, nustatytas dviejų metų įstatyminės garantijos terminas, tačiau visgi pastarųjų Skandinavijos šalių teisiniame reguliavime yra numatyta ir išimtis – penkerių metų įstatyminės garantijos terminas yra taikomas prekėms, pagal kurių pobūdį tikimasi ilgesnio jų protingo veikimo termino. Islandijos teismų praktikoje pateikiamas išaiškinimas, kad patvaresnių prekių, kurių atžvilgiu tikimasi protingo veikimo, sąrašas nėra baigtinis, bet tokiomis prekėmis galėtų būti laikomi televizoriai, šaldytuvai, skalbimo mašinos, kavos aparatai, kai tuo tarpu, pavyzdžiui, kėdėms turėtų būti taikomas dviejų metų įstatyminės garantijos terminas (Directorate-General for Internal Policies..., 2017, p. 20). Iš kai kurių Europos Sąjungos valstybių narių praktikos matyti, kad dviejų metų terminas dažniausiai yra laikomas per trumpu, tačiau, akivaizdu kad tais atvejais, kai įstatymų leidėjas nustato ilgesnį įstatyminės garantijos terminą ir toks terminas nediferencijuojamas prekių atžvilgiu, tai gali sukelti nepagrįstai didelius gamybos ar pardavimų suvaržymus garantijos teikėjui. Pavyzdžiui, Airijos atveju, vargu ar būtų galima tikėtis, kad net ir pagal instrukcijas naudojamas paprastas puodas ar kita buityje naudojama paprasta prekė, bus tinkama naudoti visus šešerius metus. Tokiose situacijose pradeda ryškėti įstatyminės garantijos termino keliamos problemos. Manoma, kad viena pagrindinių problemų yra tai, kad įstatyminės garantijos terminas nėra susietas su daikto vidutiniu tarnavimo laikotarpiu, o pati, kad ir ilgesnė garantijos trukmė, gali lemti kitas problemas.

Visgi didžioji dalis valstybių narių, įskaitant ir Lietuvos Respubliką, yra pasirinkusios minimalų įstatyminės garantijos terminą. Civilinio kodekso 6.338 str. 2 d. nurodoma, kad pirkėjas reikalavimus dėl daikto trūkumų gali pareikšti per protingą terminą, bet ne vėliau kaip per du mėnesius nuo daikto perdavimo dienos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ilgesnio termino. Iš to galima išskirti du atskirus laiko tarpus, kurių privalo paisyti pirkėjas: (i)

pardavėjas turi būti informuojamas per protingą terminą; (ii) tik jei per nustatytą dviejų metų laikotarpį paaiškėja trūkumai, pirkėjas gali gintis prieš pardavėją. Pastarasis laikotarpis yra naikinamasis terminas, per kurį gali būti reiškiami reikalavimai, jei trūkumus buvo daikto perdavimo metu. Šiam terminui pasibaigus, išnyksta pirkėjo teisė reikšti reikalavimus dėl daikto kokybės. Taigi įstatyminės garantijos atveju, jei sueina dviejų metų garantinis terminas ir tik tada pareiškiamas pirkėjo reikalavimas – jis gali būti netenkinamas. Dviejų metų terminas apibrėžia laikotarpį, per kurį pardavėjas pagal įstatymą yra atsakingas už daikto kokybę ir už jos trūkumus, kurie buvo daikto perdavimo metu, nepriklausomai nuo to, ar perdavimo metu egzistavo jau patys trūkumai ar tik priežasties, dėl kurių vėliau pasireiškė ir patys trūkumai. Civilinio kodekso 6.338 str. 5 d. yra aptariami tie atvejai, kai daikto kokybės garantijos terminas yra trumpesnis nei dveji metai. Jeigu sutartyje nustatytas trumpesnis garantijos terminas nei dveji metai ir pasibaigus šiam terminui nustatomi daikto kokybės trūkumai, bet nepraėjus dviejiems metams nuo daikto perdavimo momento – pirkėjas gali pareikšti reikalavimus dėl daikto kokybės trūkumų pardavėjui, jeigu jis įrodo, kad trūkumai ar priežastys, dėl kurių jie pasireiškė, egzistavo daikto perdavimo metu.

Pažymėtina, kad Civilinio kodekso 6.338 str. numatyti terminai nėra ieškinio senaties terminai, o terminai, per kuriuos turėtų būti pareiškiami reikalavimai dėl daikto kokybės trūkumų ir neatitikimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje). Bendrasis dviejų metų terminas, numatytas Civilinio kodekso 6.338 str. 2 d. taikomas tais atvejais, kai įstatymuose ar sutartyje nenustatytas kitas daikto kokybės garantinis terminas. Sutartinės garantijos sąlygose gali būti nurodomas konkretus garantinis terminas, per kurį garantijos teikėjas bus atsakingas už daikto kokybės trūkumus ir per kurį, vadovaujantis Civilinio kodekso 6.338 str. 3 d. turėtų būti pateikiamas pirkėjo reikalavimas pardavėjui dėl daikto kokybės trūkumo, jeigu daikto kokybės trūkumai nustatomi per garantijos terminą. Pirkėjas apie jam jau žinomą daikto trūkumą tiek įstatyminės, tiek sutartinės garantijos atveju, turėtų pareikšti pirkėjui pretenziją per protingą terminą. Iš to kyla papildomas klausimas – kaip turėtų būti suprantamas, nustatomas ir skaičiuojamas protingas terminas tiek įstatyminės, tiek sutartinės garantijos atvejais.

Koks terminas bus laikomas protingu, gali priklausyti nuo konkretaus atvejo, susiklosčiusių aplinkybių bei santykių tarp šalių, taip pat ir vyraujančių prekybos papročių. Pavyzdžiui, protingo termino nustatymas gali priklausyti nuo parduodamų daikto pobūdžio: ar daiktai greitai gendantys ar jų vartojimas yra ilgalaikis. Pranešimo apie daikto neatitikimą

reikalavimams terminas gali būti numatytas sutartyje arba įstatyme, o protingo termino taisyklė taikoma tik tais atvejais, kai konkretus terminas nėra numatytas nei sutartyje, nei įstatyme.

Protingas terminas prasideda nuo to momento, kada pirkėjas fakiškai pastebėjo, nustatė ar turėjo pastebėti bei nustatyti daikto kokybės neatitikimus kokybės reikalavimams. Čia turėtų būti išskiriamos dvi situacijos: pirma, kai daikto kokybės trūkumai yra akivaizdūs ir antra, kai daikto kokybės trūkumai yra paslėpti. Nepriklausomai nuo to, kad, kaip jau ir anksčiau minėta, pirkėjui yra nustatyta teisė, o ne pareiga patikrinti daiktą (Civilinio kodekso 6.328 str.), tai visgi turi reikšmės nustatant protingą pranešimo terminą. Jei trūkumai yra akivaizdūs ir juos galima identifikuoti patikros metu, tai terminas pateikti pretenziją pardavėjui yra skaičiuojamas nuo patikros pabaigos. Kitu atveju, neatlikus patikros, gali susiklostyti situacija, jog bus laikoma, kad pirkėjas praleido protingą terminą. Kitaip turėtų būti vertinama situacija, jei daikto kokybės trūkumas yra paslėptas, o ne akivaizdus. Jei daikto kokybės trūkumai yra paslėpti, jų dažniausiai negalima nustatyti daikto patikros metu, nes jie vėliau. Būtent dėl šios priežasties protingas terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo to momento, kai šie buvo nustatyti.

Vienos konvencijoje 39 str. 1 d. yra numatyta tapati Civiliniam kodeksui nuostata. Šį teisės aktą komentavę asmenys, atsižvelgiant į tarptautinės prekybos praktiką, nurodo, kad vidutiniškai protingu terminu turėtų būti laikomas vieno mėnesio terminas (Schlechtriem, Schwenger, 2005). Visgi atkreipiamas dėmesys, kad toks vieno mėnesio terminas turėtų būti vertinamas kaip orientyras ir susiklosčiusi situacija bei teisiniai santykiai tarp pirkėjo ir pardavėjo kaskart turėtų būti vertinamas *ad hoc*. Kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse, pavyzdžiui, Danijoje, Nyderlanduose ar Švedijoje, yra laikoma, kad dviejų mėnesių laikotarpis turėtų būti laikomas protingu terminu (ECC-Net, 2014, p. 97).

Pirkėjas taip pat privalo laikytis ne tik protingo termino kriterijaus, bet ir pačios informavimo tvarkos. Pirkėjas privalo pranešti pardavėjui kokių reikalavimų daiktas neatitinka (Civilinio kodekso 6.327 str. 5 d.) bei neatitikimus aiškiai aprašyti, kad pardavėjas galėtų suprasti, kokius veiksmus jam reikės atlikti iš savo pusės, tenkinant pirkėjo reikalavimus (Mizaras, 2003a, p. 46). Jei pirkėjas neinformuoja pardavėjo per protingą terminą ar nesilaiko informavimo tvarkos – pirkėjas netenka teisės remsis daikto kokybės neatitikimu.

Nors atrodytų, kad įstatymo leidėjo nustatytas dviejų metų terminas turėtų būti pakankamas, empiriniai tyrimai patvirtina senai egzistavusį įtarimą, kad prekių ir daiktų gyvavimo trukmė mažėja (Prakash *et al.*, 2016; Bakker *et al.*, 2014, p. 10-16). Sparčiausiai šios problemos plėtra pasireiškia elektronikos ir jos priedų srityje, pavyzdžiui, LCD monitorių ir televizorių gyvavimo ir veikimo trukmė sumažėjo 17 procentų, kai tuo tarpu kitų,

technologijomis grįstų įrenginių, tokių kaip, asmeniniai kompiuteriai, nešiojamieji kompiuteriai ir mobilieji ar išmanieji telefonai, gyvavimo trukmė nuo 2000 iki 2010 m. sumažėjo 10 procentų (Huisman *et al.*, 2012). Palyginimui, buitinių prietaisų gyvavimo trukmė nuo 2000 m. iki 2010 m. Nyderlanduose sumažėjo 7 procentais (Huisman *et al.*, 2012) ir 7,8 procentais nuo 2004 m. iki 2013 m. Vokietijoje (Prakash *et al.*, 2016). Neveltui įstatyminė garantija dažniausiai yra kritikuojama būtent dėl to, kad įstatyme nustatytas garantijos terminas dažniausiai neatitinka vidutinio daikto tarnavimo termino. Manoma, kad Garantijų direktyvoje nustatytas dviejų metų įstatyminės garantijos terminas, neskatina pardavėjų ar gamintojų pateikti į rinką aukštesnės kokybės daiktus, o dažniausiai praktikoje susiduriame su tokiomis situacijomis, kad atrodytų tik pasibaigus garantijai, daiktas neatsitiktinai pradeda gesti. Atrodytų, kad iš pažiūros tokia nuostata yra labiausiai nenaudinga pirkėjams, tačiau visgi manytina, kad anaipol toks garantijos terminas gali kelti ir daug globalesnes problemas, pavyzdžiui, trukdyti įgyvendinti Europos Sąjungos lygmeniu pristatytą Žaliąjį kursą (Europos Komisijos komunikatas. Europos Žalioji... , 2019). Trumpas parduodamų daiktų tarnavimo laikotarpis lemia papildomas gamtos sąnaudas, intensyvesnę gamyklų darbą, ko pasekoje, nukenčia aplinkosauginiai tikslai, apsunkinamas veiksmingas išteklių naudojimas, didinama tarša. Tokių idėjų svarba akcentuoja ir Europos Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen (Von der Leyen, 2019, p. 5-7) bei kiti vieši bei žymūs asmenys, pavyzdžiui, aktorius Leonardas DiCaprio (DiCaprio, 2014). Tai lemia ypatingą tokių idėjų suaktyvėjimą tarp visuomenės narių. Tokių plačiai populiarinamų idėjų inspiruota, vis didesnė dalis visuomenės, rūpinasi aplinka ir ją puoselėja, o tvarus pirkimas yra viena iš sudedamųjų to dalių. Tokia vartotojų elgsenos kaita bei vis ambicingesni aplinkos apsaugos tikslai Europos Sąjungos lygmeniu paskatino ne tik Europos Komisiją bet ir ne vieną Europoje veikiančią organizaciją atsigręžti ir pasvarstyti, ar įstatyminės garantijos terminas nėra viena iš problemų, kuri lemia galimybę bendrovėms plėtoti „suplanuotą sendinimą“ (angl. *planned obsolescence*) ar „užprogramuotą mirtį“ (angl. *programmed death*) (Van Camp, Bouyoun, 2017, p. 17), taip trukdant pasiekti daug svarbesnius tikslus, nei gamintojų ar pardavėjų pelno maksimizavimas.

Vienas iš doktrinoje sutinkamų pasiūlymų kaip spręsti per trumpo daikto garantinio termino problemą yra tai, kad daikto garantinis terminas galėtų būti koreguojamas, keičiant 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/125/EB (toliau – Ekologinio projektavimo direktyva) (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva..., 2009). Šiuo metu Ekologinio projektavimo direktyvoje yra išvardinti ekologinio projektavimo kriterijai, aptariant ir gaminio būvio ciklą. Visgi įvertinus minėtos direktyvos objektų imtį bei

joje nustatytus produktų kriterijus, manytina, kad didžiosios dalies prekių atžvilgiu garantinio termino problema nebūtų išspręsta, jei toks terminas būtų statiškas, nereguliuojamas ir be išimčių taikomas visų tipų prekėms toks pats (Tonner, Malcolm, 2017, p. 23). Šiuo klausimu yra vykdoma ir diskusija ne tik tarp teisės mokslininkų, bet ir Europos Parlamento narių. Europarlamentarės Frédérique Ries pranešime dėl Ekologinio projektavimo direktyvos (Ries, 2018) buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad ši direktyva turi potencialo spręsti problemas ne tik susijusias su energijos, bet ir su išteklių taupymu bendraja prasme. Pranešėja siūlė atkreipti dėmesį į tai, kad reiktų efektyviau išnaudoti šios direktyvos teikiamas galimybes ir visais gaminio gyvavimo ciklo etapais atsižvelgti į aplinkos apsaugos aspektus, siekiant spręsti žiedinės ekonomikos keliamas problemas, susijusias su gaminio sudėtimi, ilgaamžiškumu, išmontavimo, taisymo ir perdirbimo galimybėmis. Paliestas buvo ir mobiliųjų bei išmaniųjų telefonų įtraukimo į direktyvą klausimas. Pranešėja, atsižvelgdama į tai, kad (i) Europos Komisija pasiūlė neįtraukti nurodytų gaminių į Ekologinio projektavimo darbo planą; ir (ii) vidutinis pirkėjas įsigyja naują mobilų ar išmanų telefoną kas dvejus metus; o (iii) Europos ekologinio projektavimo procedūra trunka ketverius metus, siūlė, kad reiktų nedelsiant įtraukti mobiliuosius ar išmaniuosius telefonus į Ekologinio projektavimo darbo planą, siekiant ne tik padidinti gaminio energijos vartojimo efektyvumą, bet ir užtikrinti, kad juose esantys retieji metalai būtų perdirbami, kad dizainas būtų geresnis, o bateriją galima būtų išimti ir pakeisti. Po debatų buvo priimta 2018 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Ekologinio projektavimo direktyvos įgyvendinimo (Europos Parlamento rezoliucija dėl..., 2018), kurioje dalinai atliepti aukščiau nurodyti spęstini klausimai. Europos Parlamentas rezoliucijoje pažymėjo, kad informacinės ir ryšių technologijos (įskaitant mobiliuosius ir išmanuosius telefonus), kaip dideliais kiekiais parduodami ir dažnai keičiami produktai, gali būti gerokai patobulinti, visų pirma, efektyvaus išteklių naudojimo aspektu ir dėl to jiems turėtų būti taikomi ekologinio projektavimo kriterijai bei turėtų būti dedamos pastangos supaprastinti reglamentavimo pažangą. Atkreiptas dėmesys ir į tai, kad reiktų atidžiai išnagrinėti, kaip būtų galima pagerinti ekologinį projektavimą produktų, kurių taisomumas ir atsarginių dalių keitimo galimybės yra esminiai ekologinio projektavimo elementai bei tai, kad turėtų būti užtikrinama, jog pirkėjas galės gauti gaminio atsarginių dalių visa jo gyvavimo ciklą už priimtina kainą, lyginant su naujo gaminio bendro kaina. Galiausiai, Europos Parlamentas aptarė ir garantijų klausimą, nurdodamas, kad, pirmiausia, svarbu priskirti atsakomybę gamintojams ir išplėsti garantijų laikotarpius ir sąlygas, kad gamintojai privalėtų prisiimti atsakomybę už gaminio gyvavimo ciklo atliekų tvarkymo etapą, vadovaujantis reikiamais Europos Sąjungos teisės aktais bei kad būtų skatinamas taisomumas, atnaujinamumas, pritaikomumas ir

perdirbamumas, ir kad būtų užtikrinta, kad žaliavos ir atliekų tvarkymas liktų Europos Sąjungoje. Rezoliucijoje taip pat išdėstytas raginamas išplėsti ilgalaikio vartojimo prekėms taikomas minimalias garantijas. Tokia Europos Parlamento poziciją, nukreipia į tai, kad kaip alternatyvus pasiūlymas, nekeičiant Ekologinio projektavimo direktyvos, būtų ne tik papildomas reglamentavimas, bet ir gamintojo privaloma garantija bei jo tiesioginė atsakomybė, kuri bus plačiau analizuojama kitame šio darbo skyriuje.

Atkreipiamas dėmesys, kad tam tikrais atvejais įstatyminės garantijos terminas visgi atitinka vidutinį daikto tarnavimo laikotarpį, tačiau tokie atvejai pasitaiko dažniausiai technologiškai neinovatyvių prekių srityje. Plečiantis technologijų taikymui, pirkėjai tikisi ilgesnio daikto tarnavimo laiko net ir tų prekių atžvilgiu, kurių ankstesnis siejimas su technologijomis nebuvo dažnas, pavyzdžiui, išmanusis laikrodis, kuris tapo ne tik objektu rodančiu laiką, bet ir daugelio kasdieniu darbo įrankiu dėl savo patogumo stebėti laiškų srautus ar priimti bei atmesti skambučius. Visgi manytina, kad įstatyminės garantijos termino neatitikimas vidutiniam daikto tarnavimo laikotarpiui yra gabi problema, vedanti prie to, kad sutartinė garantija su ilgesniu garantiniu terminu daliai pirkėjų atrodo, tarytum, saugumo uostas. Pirkėjai jaučiasi saugiau, jei jiems suteikiama sutartinė garantija su nustatytu ilgesniu garantiniu terminu, nepriklausomai nuo to, kad sutartinė garantija gali būti labai riboto turinio. Tai reiškia, kad pirmiausia, įstatyminės garantijos termino neatitikimas vidutiniam daikto tarnavimo laikotarpiui, lemia tai, kad pirkėjų teisės nėra tinkamai apsaugomos, o prekes teikiantiems asmenims tai papildoma galimybė pasipelnyti. Kaip prekiautojai pelnosi dėl tokio teisinio reguliavimo neatitikimo, ypatingai mobiliųjų ar išmaniųjų telefonų atžvilgiu, puikiai iliustruoja technologijų milžinės *Apple* byla. 2017 m. pabaigoje didžioji dalis *Apple* produkcijos gerbėjų ir pirkėjų pradėjo skųstis, teigdami, kad *Apple* vykdo „suplanuotą produkcijos sendinimą“ (ang. *planned obsolescence*) – buvo teigiama, kad *Apple* tyčia lėtina senesnio modelio telefonų procesorių veiklą, taip skatindami įsigyti naujai išleistus gaminių modelius. *Apple* neigė pirkėjų skundus kaip nepagrįstus ir nepripažino savo kaltės, o procesorių sulėtėjimą laikė natūraliu reiškiniu. Visgi, siekdama išvengti brangaus bylinėjimosi, kaip kad teigia *Apple* atstovai, technologijų lyderė sutiko su taikos sutartimi ir skyrė 500 mln. kompensacijoms sumokėti (New York Times, 2020). Tokia *Apple* elgsena puikiai pažymi tai, kokius padarinius verslo praktikoje gali sukelti netinkamas įstatyminės garantijos terminas.

Antras iš to sekantis padarinys, yra tai, kad tokia garantijos pagal įstatymo termino problema, pirkėjus skatina ne tik nepasitikėti įstatymine apsauga, bet ir augančią būtinybę

papildomai apsaugoti. Sutartinė garantija tikrai gali suteikti papildomą ir ilgesnį garantinį terminą, bet, kaip jau minėta, jos turinys gali būti itin siauras. Atsižvelgiant į tai, kad sutartinė garantija gali būti ne tik suteikiama nemokamai, bet ir už papildomą mokesį, manoma, kad pirmiausia, pats įstatymų leidėjas turėtų tinkamai apsaugoti pirkėjus. Įstatyminės garantijos termino problema galėtų būti sprendžiama Europos Sąjungos lygmeniu, įtvirtinant garantinį terminą pagal įstatymą, kuris koreliuotų pagal prekės pobūdį, savybes, panaudojimo tikslus, specifiškumą, technologines galimybes arba nustatant gamintojo tiesioginę atsakomybę ir privalomą jo garantiją, kurios sąlygos apimtų ir garantinį terminą, kuris atitinka daikto vidutinį tarnavimo laikotarpį.

2.4. Teisių gynbos būdai

Teisių gynbos būdai yra neatsiejama ir viena svarbiausių sutartinės ir įstatyminės garantijų sudedamųjų dalių. Civilinius teisių gynimo būdus galima prilyginti materialiams teisiniams reikalavimams, kuriuos asmuo, kurio teisės buvo pažeistos, pareiškia siekdamas, kad būtent pažeistos teisės būtų atkurtos, o jei jos ginčijamos – pripažintos. Teisių gynbos būdai neabejotinai gali būti įvairūs. Civilinio kodekso 1.138 str. nurodoma, kad civilinių teisių gynimo būdai yra reikalavimai atkurti teises, jas pripažinti, atkurti iki teisės pažeidimo buvusią padėtį, užkirsti kelią teisę pažeidžiantiems veiksams ar drausti tokius veiksmus, kurie pažeidžia teises, taip pat galimos ir teisinio santykio nutraukimo ar pakeitimo alternatyvos, turtinės bei neturtinės žalos priteisimas bei kiti reikalavimai (Mizaras, 2003b, p. 16). Minėto straipsnio 6 d. nurodyta, kad vienas iš teisių gynbos būdų yra ir nuostolių atlyginimas. Iš esmės tai reiškia reikalavimą taikyti sutartinę ar deliktinę atsakomybę. Taigi teisių gynbos būdų gali būti pačių įvairiausių ir jų taikymas gali priklausyti nuo tarp šalių susiklosčiusių teisinių santykių, tačiau šiame darbe daugiausiai dėmesio bus skiriama teisių gynimo būdams, kai perduoti daiktai neatitinka kokybės reikalavimų.

Kaip jau aptarta anksčiau, nagrinėjant garantijų turinius, garantijos pagal įstatymą atveju, pardavėjas atsako, už bet kokius trūkumus, kurie atsirado iki daikto perdavimo arba tuo metu jau egzistavo priežastys, dėl kurių vėliau trūkumai pasireiškė. Priešingai nei įstatyminės garantijos atveju, dažniausiai, sutartinė garantija yra orientuota į trūkumus, kurie pasireiškia po daikto perdavimo momento, bet per garantinį terminą, tačiau garantijos skiriasi ne tik trūkumų imtimi.

Garantijos taip pat skiriasi ir dėl skirtingos *onus probandi*. Garantijos pagal įstatymą atveju, pirkėjas privalo įrodyti, kad daikto trūkumai ar jų pasireiškimo priežastys atsirado iki jo perdavimo. Tuo tarpu sutartinės garantijos atveju, pardavėjas gali vadovautis Civilinio kodekso 6.333 str. 3 d. įtvirtintomis aplinkybėmis ir jomis remdamasis apsiginti prieš pirkėją, tačiau tokiu atveju, pardavėjas privalo įrodyti, kad (i) daikto trūkumas atsirado po daikto perdavimo; ir, kad (ii) šis trūkumas atsirado dėl vienos iš aplinkybių, dėl kurių jis gali būti atleidžiamas nuo atsakomybės. Pirma, pardavėjas gali bandyti įrodyti, kad daikto trūkumas atsirado dėl to, kad pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisyklės, antra, kad daikto trūkumas atsirado dėl trečiųjų asmenų kaltės ir trečia, kad daikto trūkumai atsirado dėl *force majeure* (liet. nenugalimos jėgos) (Civilinio kodekso 6.212 str., 6.253 str. 2 d.). Tačiau, kaip pažymi ir prof. Vytautas Mizaras, turi būti atsižvelgta ir į atsitiktinio daikto žuvimo ar sugedimo rizikos perėjimo taisyklės (Civilinio kodekso 6.320 str.) (Mizaras, 2003b, p. 16). Taigi įstatyminės garantijos atveju įrodinėjimo našta priklauso pirkėjui, jis turi aktyvią pareigą įrodyti nurodytas aplinkybes, o sutartinės garantijos atveju pirkėjui pakanka tik deklaruoti trūkumą, o jau pardavėjui kyla pareiga gintis.

Dar vienas šias garantijas skiriantis dalykas yra garantijos teikėjo atsakomybė. Įstatyminės garantijos atveju, garantijos teikėjo atsakomybė kyla iš įstatymo. Pagal sutartinę garantiją įsipareigojimus teikiančio subjekto atsakomybė priklauso nuo pirkimo-pardavimo sutarties sąlygų. Sutartyje gali būti nustatyta kokius įsipareigojimus pardavėjas ar gamintojas prisiima, koks jų įsipareigojimų terminas bei jų elgesio tipas – kokių trūkumų atžvilgiu bus suteikiama kompensacija už pirkėjo teisių pažeidimus. Analogiškas aiškinimas yra pateiktas ir Lietuvos Respublikos teismų praktikoje, kurioje teigiama, kad skirtingai nuo garantijos pagal įstatymą, sutartinę kokybės garantiją nulemia sutartis. Sutartinės kokybės garantijos prigimtis lemia, kad sutartinės kokybės garantijos teikėjas yra laisvas nuspręsti, ar teikti sutartinę kokybės garantiją, taip pat kokiomis sąlygomis ir kokius teisių gynimo būdus nustatyti. Atitinkamai kita sutarties šalis yra laisva nuspręsti, ar sutikti su tokiomis siūlomomis sutartinės garantijos sąlygomis. Sutartinė kokybės garantija gali apimti sąlygas, susijusias su daikto kokybe, įskaitant daikto kokybės garantijos terminą, garantijos galiojimo ar įgyvendinimo sąlygas bei sąlygas, susijusias su teisių įgyvendinimo būdais. Sutartinės kokybės garantijos pažeidimo atveju taikomi sutartyje ar įstatymuose nustatyti pirkėjo teisių gynimo būdai. Greta specialių teisių gynimo būdų gali būti taikomas ir bendrasis pažeistų teisių gynimo būdas – civilinė atsakomybė. Atsižvelgiant į sutartinės garantijos prigimtį, šalys gali nustatyti sąlygas, ribojančias civilinę atsakomybę, jei tai neprieštarauja imperatyvioms įstatymo

normoms (Civilinis kodeksas 6.252 str.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje).

Dėl šių priešasčių teisių gynimo būdai nurodyti sutartyje nebūtinai privalo sutapti su apibrėžtais įstatyme. Sutartyje gali būti numatyta, kad, pavyzdžiui, pardavėjas pašalins trūkumą, bet neužtikrins galimybės daiktą pasikeisti į naują. Tai vėl gi veda į tai, kad asmuo suteikęs sutartinę garantiją, gali apriboti ne tik patį garantijos turinį ar trūkumų imtį, už kuriuos jis atsakys, bet ir teisių gynimo būdus.

Atskiri teisių gynimo būdai, kuriais gali pasinaudoti pirkėjas, kai pardavėjas neįvykdo savo pareigos perduoti kokybišką daiktą ir pardavėjas su pirkėju neaptarė daikto trūkumų – įtvirtinti Civilinio kodekso 6.334 str. Įstatymų leidėjo nurodyti teisių gynimo būdai yra alternatyvūs, tačiau tai, ar pirkėjas jais galės pasinaudoti, gali priklausyti nuo tam tikrų aplinkybių bei sąlygų. Galėjimą pasinaudoti tam tikrais teisių gynimo būdais dažniausiai lemia tai, kokia sutartis saisto teisiniuose santykiuose dalyvaujančias šalis – nekilnojamojo daikto pirkimo-pardavimo sutartis, vartojimo pirkimo-pardavimo sutartis ar pan. Pirkėjo galimybę pasinaudoti įstatyme nustatytais teisėmis įstatymų leidėjas susiejo su daikto trūkumų pobūdžiu, todėl sprendžiant, ar pirkėjo pasirinktas jo pažeistų teisių gynimo būdas yra tinkamas, taip pat svarbu įvertinti ne tik sutarties rūšį, bet ir tai, kada išryškėjo daikto trūkumai, dėl kokių priešasčių šie trūkumai galėjo susidaryti, ar galima daiktu naudotis nepašalinus jo trūkumų, ar tuos trūkumus įmanoma pašalinti už proporcingą kainą per protingą terminą, ar trūkumai yra esminiai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra išaiškinęs, jog alternatyvių pirkėjo teisių gynybos priemonių nustatymas reiškia tai, jog, taikius vieną pirkėjo teisės gauti tinkamos kokybės daiktą gynimo būdą, esant toms pačioms faktinėms aplinkybėms dėl parduoto daikto kokybės trūkumų, pirkėjas neturi teisinio pagrindo reikalauti, jog pardavėjas atsakytų ir kuriuo nors kitu būdu, nes prievoliniai santykiai, atsiradę dėl tam tikrų daikto trūkumų, jau yra pasibaigę (Civilinio kodekso 6.123 str.). Kitą pažeistų teisių gynybos būdą pirkėjas gali pasirinkti, tik paaiškėjus naujiems daikto kokybės trūkumams. Taip pat svarbu ir tai, kad aptartas draudimas taikyti vienu metu kelis alternatyvius pirkėjo teisių gynybos būdus dėl tų pačių pažeidimų nedraudžia pirkėjui po reikalavimo taikyti vieną iš Civilinio kodekso 6.334 str. 2 d. aptartų teisių gynybos būdų pareiškimo pakeisti šį reikalavimą į kitą alternatyvų pirkėjo teisių gynybos būdą, jeigu nėra įvykdytas anksčiau pareikštas pirkėjo teisių gynybos būdas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje).

Civilinio kodekso 6.334 str. 1 d. nurodyta, kad pirkėjas gali pareikalauti: pirma, kad daiktas, sutartyje apibūdintas pagal rūšį, būtų pakeistas tinkamos kokybės daiktu, išskyrus atvejus, kai trūkumai yra nedideli arba jei atsirado dėl pirkėjo kaltės, antra, kad būtų atitinkamai sumažinta pirkimo kaina, trečia, kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, jei trūkumus įmanoma pašalinti, ketvirta, gražinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad be aptartų alternatyvių teisių gynimo būdų, pirkėjas taip pat gali reikšti reikalavimus ir bendraisiais teisių gynimo būdais, pavyzdžiui, reikalauti atlyginti patirtus nuostolius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje). Visgi turėtų būti atkreipiamas dėmesys, kad bendrieji teisių gynimo būdai taikomi tik subsidiariai, t. y. kai pirkėjo pažeistos teisės negali būti apgintos taikant specialiuosius gynybos būdus, tokiu atveju pardavėjo pareiga atlyginti pirkėjo nuostolius galėtų būti grindžiama bendrosiomis civilinės atsakomybės teisės normomis (Civilinio kodekso 6.245–6.255 str.), be kita ko, reikalaujančiomis nustatyti pardavėjo neteisėtus veiksmus ir kaltę; tokiu atveju pardavėjas gali nuginčyti reikalavimą dėl nuostolių dėl perduotų daiktų trūkumų atlyginimo, jeigu įrodo, kad perduodamas daiktą jis buvo pakankamai rūpestingas ir apdairus įsitikindamas, kad daiktas neturi kokybės trūkumų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje). Atsižvelgiant į tai, galima papildyti aukščiau nurodytą pirkėjo teisių gynybos būdų sąrašą pridedant, kad greta specialiųjų teisių gynybos būdų, egzistuoja ir galimybė reikalauti, jog būtų atlyginti pirkėjo nuostoliai, žinoma – jei tenkinami įstatyme nustatyti reikalavimai.

Reikalavimas atlyginti nuostolius yra universalus gynybos būdas, kuris gali būti taikomas kumuliatyviai, alternatyviai su kitais išvardintais pirkėjo teisių gynybos būdais arba išimtinai. Teisiškai kvalifikuojant pirkėjo pareikštą reikalavimą taikyti tam tikrą teisių gynybos būdą ir sprendžiant dėl jo pagrįstumo, svarbu atsižvelgti į nuostolių atlyginimo kompensacinę funkciją. Nuostolių atlyginimas negali dubliuotis su kitu pirkėjo teisių gynybos būdu arba jį viršyti tokiu būdu, kad nukentėjęs pirkėjas atsidurtų geresnėje padėtyje, negu būtų buvęs, jeigu sutartis būtų buvusi tinkamai įvykdyta. Būtent tinkamas sutarties įvykdymas yra pagrindinis rodiklis, lemiantis tai, kiek nuostolių atlyginimas gali būti taikomas su kitais pirkėjo teisių gynybos būdais. Kiekvienu konkrečiu atveju reiktų įvertinti tai, kokia situacija būtų susiklosčiusiu, jei perduotas daiktas būtų kokybiškas, o sutartis laikoma tinkamai įvykdyta ir pagal tai sverti, ar įgyvendinus teisių gynybos būdus bus atlyginti visi pirkėjo patirti nuostoliai.

Specialiuosius teisių gynimo būdus, numatytus Civilinio kodekso 6.334 str. 1 d., svarbu atriboti nuo bendrųjų ir dėl skirtingos ieškinio senaties termino eigos. Ieškinio senaties terminai taikytini tada, kai pardavėjas nepatenkina pirkėjo pretenzijos ir pirkėjas kreipiasi į teismą, tuomet termino eiga skaičiuojama pagal Civilinio kodekso 1.127 str. taisyklės. Reikalavimai teismui dėl parduotų daiktų trūkumų turi būti pareikšti per Civilinio kodekso 1.125 str. 5 d. 2 p. nustatytą sutrumpintą šešių mėnesių ieškinio senaties terminą. Civilinio kodekso 1.125 str. 1 d. 5 p. nustatyti ieškinio senaties terminai taikytini tuo atveju, kai iš pirkimo–pardavimo sutarties subsidiariai reiškiami reikalavimai dėl civilinės atsakomybės bendraisiais pagrindais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje). Tuo tarpu reikalavimams dėl nuostolių atlyginimo, kurie gali būti reiškiami tik tuo atveju, kai pirkėjo teisės negali būti apgintos, taikant specialiąsias pirkimo-pardavimo sutartinius santykius reglamentuojančias nuostatas, taikomas trijų metų ieškinio senaties terminas (Civilinio kodekso 1.125 str. 8 d.).

Kiekvienas atskiras teisių gynimo būdas reikalauja kiek platesnės analizės. Taigi, pirkėjas reikalauti, kad daiktas, apibūdintas pagal rūšį, būtų pakeistas tinkamos kokybės daiktu, gali tik egzistuojant tam tikroms sąlygoms. Pirmą, kaip jau suponuojama pati reikalavimo konstrukcija, daiktas turi būti apibūdintas rūšies požymiais. Rūšies požymiais apibūdintais laikomi daiktai, kurie turi bendrus visai tai daiktų rūšiai požymius (Civilinio kodekso 4.4 str. 2 d.). Tuo tarpu individualiais požymiais apibūdintais laikomi daiktai, kurie vienu ar kitu būdu atskiriami nuo kitų vienaarūšių daiktų (Civilinio kodekso 4.4 str. 1 d.). Būtent jei tokiais požymiais yra apibūdintas daiktas, negalima reikalauti pardavėjo, kad jis būtų pakeistas. Antra sąlyga, kuri turi būti išpildyta, reiškiant tokio pobūdžio reikalavimą, yra ta, kad daikto trūkumai privalo būti esminiai. Ar daikto trūkumas yra esminis ar ne, kiekvienu konkrečiu atveju vertinimas gali skirtis, todėl privaloma atsižvelgti į visas konkrečios situacijos aplinkybes. Vertinant daikto trūkumus ir nustatant, ar tokie trūkumai yra esminiai ar ne, reiktų atsižvelgti į sąnaudas bei kaštus, kurių gali pareikalauti daikto pakeitimas, ar yra tikimybė, kad trūkumai pasireikš pakartotinai, ar trūkumas apskritai gali būti pilnai pašalintas bei kitas toje situacijoje reikšmingas aplinkybes. Jei vertinimo metu nustatoma, kad trūkumai yra neesminiai ir nedideli, tuo atveju pirkėjas gali reikšti kitus alternatyvius reikalavimus pardavėjui bei žinoma, pagal aukščiau aptartas sąlygas, reikalauti ir nuostolių atlyginimo. Tapati taisyklė nustatyta ir Vienos konvencijos 46 str. 2 d.

Reikalavimą sumažinti parduodamų daiktų kainą pirkėjas gali pareikšti, jeigu jis gali naudoti daiktus pagal jų paskirtį, nepriklausomai nuo to, ar daiktas naudojamas pagal specialią ar pagal įprastą paskirtį, net ir nepašalinus trūkumo, tačiau daikto vertė dėl nustatytų trūkumų neatitinka sumokėtos kainos. Toks reikalavimas gali būti reiškiamas, nepriklausomai nuo to, ar kaina jau sumokėta pardavėjui ar dar ne. Tai patvirtina ir Vienos konvencijos 50 str., kuriame nurodoma, kad jei daiktas neatitinka sutarties, nevertinant to, ar kaina jau buvo sumokėta, pirkėjas gali reikalauti sumažinti kainą tokiu pat santykiu, koku vertė, kurią pristatymo momentu turėjo faktiškai atitikti pristatytos prekės, atitinka vertę, kurią tuo pačiu momentu turėtų prekės, atitinkančios sutartį. Visgi pirkėjui nustatyta pareiga įrodyti daiktų vertės dydžius, nes jis reikalauja, kad daikto kaina būtų sumažinta (Mizaras, 2003a, p. 45). Pardavėjui tenkinus pirkėjo reikalavimą sumažinti daikto kainą, pastarasis nepraranda teisės reikalauti papildomai ir tokio dydžio nuostolių atlyginimo, kiek pirkėjo praradimai nebuvo kompensuoti kainos sumažinimu.

Pirkėjas gali reikalauti, kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, nepriklausomai nuo to, kokiais požymiais daiktas yra apibūdintas – rūšies ar individualiais. Toks reikalavimas taip pat gali būti reiškiamas net ir tais atvejais, kai daikto trūkumas yra neesminis ar nedidelis. Svarbiausia tai, kad daikto trūkumą būtų įmanoma pašalinti. Vienos konvencijos 46 str. 3 d. taip pat nustatyta, kad pardavėjas turėtų pašalinti prekės neatitikimą, išskyrus atvejus, kai atsižvelgiant į visas aplinkybes, toks reikalavimo įgyvendinimas yra neprotingas. Tokia nuostata tiesiogiai koreliuoja su proporcingumo principu – turi būti siekiama ne tik išimtinai patenkinti pirkėjo reikalavimus, bet ir atsižvelgti į pardavėjo interesus. Pardavėjo interesus galėtų pažeisti tokios situacijos, kai daikto trūkumų ištaisyimas reikalauja neproporcingai didelių jo išlaidų. Tokiu atveju, pardavėjas neturėtų šalinti trūkumų, o tuo tarpu pirkėjas savo ruožtu galėtų pasinaudoti kitais jo teisių gynbos būdais. Įrodyti tai, kad daikto trūkumą ištaisyti yra neproporcingai didelė našta, turi pats pardavėjas. Pardavėjas taip pat turi ne tik ištaisyti daikto trūkumą, bet tai padaryti ir per protingą terminą. Kaip ir pirkėjo atžvilgiu, taip ir pardavėjo, protingas terminas yra nustatomas, vertinant faktinių aplinkybių visetą. Pirkėjo pasinaudojimas šiuo teisių gynimo būdu, neatima jo teisės reikalauti ir nuostolių atlyginimo, jei yra tenkinamos visos privalomos ir įstatyme numatytos sąlygos.

Pirkimo-pardavimo sutarties šalims, kaip ir bet kokuose kituose civiliuose santykiuose dalyvaujantiems subjektams, galioja *pacta sunt servanda* (liet. sutarčių reikia laikytis)

principas, tad sutarties nutraukimas yra *ultima ratio* (liet. paskutinė priemonė) priemonė. Sutarties nutraukimo pirkėjas turėtų griebtis tais atvejais, kai efektyvi jo teisių gynība negalima, pasinaudojant kitais Civilinio kodekso 6.334 str. 1 d. specialiais teisių gynības būdais. Reikalauti nutraukti sutartį galima tik tinkamai pasvėrus visus iš to kylančius teisinius padarinius. Pirmiausia, kad pirkėjas galėtų reikalauti, jog sudaryta sutartis būtų nutraukta, netinkamos kokybės daikto perdavimas turi būti esminis sutarties pažeidimas. Dažniausiai sutartį galima nutraukti tais atvejais, kai daikto trūkumai yra ypatingai reikšmingi ir jų negalima nei pašalinti, nei pakeisti nauju geros kokybės daiktu, pavyzdžiui, kai vietoj originalaus paveikslo parduodama jo kopija. Ar netinkamos kokybės daikto perdavimas yra esminis sutarties pažeidimas, nustatoma, atsižvelgiant į Civilinio kodekso 6.217 str. 2 d. nustatytus kriterijus. Tai, kad netinkamo daikto perdavimas yra esminis sutarties pažeidimas, privalo įrodyti pirkėjas. Jei kriterijai tenkinami ir sutartis gali būti nutraukta, tokiu atveju turėtų būti taikoma restitucija (Civilinio kodekso 6.222 str.). Pirkėjas būtų įpareigotas gražinti daiktą su daikto kokybės trūkumu, o pardavėjas tuo tarpu privalėtų gražinti pirkėjo sumokėtą daikto kainą. Atkreipiamas dėmesys, kad sutartis gali būti nutraukiama tik tais atvejais, jeigu pardavėjas per protingą terminą daikto trūkumą nepašalina arba nekokybiškas daiktas nėra pakeičiamas tinkamu daiktu.

Anot prof. Vytauto Mizaro, jei nustatoma, kad daikto trūkumai yra esminiai, tačiau jie gali būti pašalinami, juos pakeičiant ar ištaisant trūkumus, pirkėjas praranda teisę nutraukti sutartį iki to momento, kol jis gali protingai tikėtis, kad pardavėjas per protingą terminą sugebės atlikti reikiamus veiksmus, kad pirkėjo teisių pažeidimas būtų panaikintas (Mizaras, 2003b, p. 34). Žinoma, galioja ir tam tikros išimtys, kurioms egzistuojant, manoma, kad pirkėjas gali iškart nutraukti sutartį. Nurodytos išimtys yra šios: pirma, jei daiktų perdavimo terminas turi esminės reikšmės, antra, atsižvelgiant į pardavėjo elgesį sutarties vykdymo metu arba į daikto trūkumo pobūdį, pirkėjas negali protingai tikėtis, kad daiktas bus pakeistas į tinkamą ar kad daikto trūkumas bus ištaisytas. Trečia, jei daikto trūkumas ar daiktų pakeitimas sukels pirkėjui papildomų nepatogumų, tačiau tai turi įrodyti pats pirkėjas ir ketvirta, pardavėjas atsisako pašalinti daikto trūkumus. Šiais išvardintais atvejais pirkėjas visada turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį ir pareikalauti gražinti sumokėtą sumą.

Kaip jau ir minėta, be specialių Civilinio kodekso 6.334 str. įtvirtintų pirkėjo teisių gynības būdų, pirkėjas gali pasinaudoti ir nuostolių atlyginimo institutu pagal bendrąsias teisės nuostatas. Nuostolių atlyginimas gali konkuruoti su kitais teisių gynimo būdais, todėl nuostolių

atlyginimo galima reikalauti tik tais atvejais, kai pirkėjui yra padaryta žala, tačiau tos visos žalos nepadengia pardavėjas, pirkėjui pasinaudojus kitais teisių gynimo būdais. Pavyzdžiui, pirkėjas pateikia reikalavimą ištaisyti daikto trūkumus, tačiau pardavėjas ištaisydamas trūkumus visos žalos nepašalina. Tokiu atveju pirkėjas papildomai gali pareikalauti pardavėjo, kad būtų atlyginti ir jo kiti nuostoliai, taip užtikrinant visišką žalos pašalinimą. Nuostolių atlyginimas neturėtų būti painiojamas su kitais teisių gynybos būdais. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad pardavėjas tinkamai įvykdytų pareigą ir perduotų kokybės reikalavimus atitinkantį daiktą (pareigos vykdymas natūra) yra laikomas atskiru gynybos būdu ir nelaikoma, kad šie gynybos būdai gali būti taikomi kartu. Sutartinei civilinei atsakomybei žalos atlyginimo forma nepakanka vien to fakto, kad pardavėjas perdavė nekokybišką daiktą, taip pažeisdamas pirkimo-pardavimo nuostatas. Civilinei atsakomybei kilti reikia kitų kumuliatyvių sąlygų – žalos (Civilinio kodekso 6.249 str.), neteisėtų veiksmų (pirkimo-pardavimo sutarties pažeidimo) ir žalos priežastinio ryšio bei pardavėjo (ar gamintojo) kaltės.

Pirkėjas taip pat gali gintis ir tai atvejais, kai daiktas žūva dėl paslėptų trūkumų, buvusių pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo metu. Civilinio kodekso 6.334 str. nurodyta, kad pirkėjas turi teisę reikalauti iš pardavėjo, kad šis grąžintų už daiktą sumokėtą kainą. Toks pardavėjo įsipareigojimas nepriklauso nuo to, ar jis kaltas dėl tokio trūkumo ar ne. Visgi, jeigu pardavėjas žinojo ar turėjo žinoti apie paslėptus trūkumus, tokiu atveju pirkėjas gali reikalauti ne tik, kad būtų grąžinta daikto kaina, bet ir atlyginti nuostoliai. Nuostoliai neatlyginami tik tais atvejais, kai daiktas žūva dėl paslėpto trūkumo, tačiau esant nenugalimai jėgai ar pirkėjo kaltei.

Nagrinėjant teisių gynimo būdus taip pat aktualu paanalizuoti ir tai, ar pardavėjo atsakomybė už pirkėjo teisių pažeidimus gali būti apribota. Civilinio kodekso 6.334 str. 4 d. nurodyta, kad sutarties sąlygos, panaikinančios ar apribojančios pardavėjo atsakomybę už daikto trūkumus, negalioja, tačiau nuostatoje nurodytos ir išimtys. Pirmoji išimtis yra susijusi su daikto perdavimo metu atskleistais trūkumais – jeigu pardavėjas atskleidė pirkėjui daikto trūkumus, kurie buvo žinomi pardavėjui, tokiu atveju, pirkimo-pardavimo sutarties šalys galėtų susitarti dėl pardavėjo atsakomybės už daikto trūkumus panaikinimo arba apribojimo. Net jei sutartyje ir nebūtų eksplicitiškai įtvirtinta tokia nuostata, šalys galėtų remtis tuo kaip įstatymine išimtimi. Antroji išimtis yra susijusi su pačiu pardavėju kaip subjektui – jei pirkėjas nėra profesionalas, tokiu atveju, rizika dėl daikto trūkumo gali būti perkelta pačiam pirkėjui.

Teisių gynimo būdų analizė atskleidžia tai, kad įstatyminės ir sutartinės garantijų teisių gynimo būdai sutampa ir todėl garantijų sąlygose gali būti nustatyti tapatūs, tačiau visgi svarbu yra atkreipti dėmesį į tai, kad sutartinės garantijos atveju, dėl garantijos teikėjo galimybės apibrėžti jos turinį, gali būti numatytas ribotas teisių gynbos būdų sąrašas, išskiriant pavyzdžiui kelis būdus ar vieną, kuriuo galės pasinaudoti pirkėjas. Dėl šios priežasties, pirkėjas turėtų vertinti bendrą sutartinės garantijos jam suteikiama naudą, neišskiriant kažkurio iš elementų svarbos, nes pavyzdžiui, ilgesnio garantinio termino privalumai gali būti nusverti teisių gynbos būdų ribotumu.

3. PARDAVĖJO GARANTIJA VS. GAMINTOJO GARANTIJA

Gamintojo garantiniai įsipareigojimai gali būti tiek pat svarbūs pirkėjui kiek ir pačio pardavėjo, ypač, jei būtent jis pirkimo-pardavimo santykiuose yra garantijos teikėjas. Pagal Civilinio kodekso 6.333 str. 10 d. daikto kokybės garantiją, liudijančią, kad daiktai atitinka sutarties sąlygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daiktų trūkumų, privalo duoti ne tik daikto pardavėjas, bet ir gamintojas, platintojas, tiekėjas, importuotojas ar kitas asmuo, savo vardu skirstantis daiktus. Tokia įstatymų leidėjo nuostata lyg reiškia, kad pirkėjo atžvilgiu privalomai dėl daikto kokybės įsipareigoja ne tik daiktą tiesiogiai parduodantis asmuo, bet ir pats daikto gamintojas.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą analizę, įstatyminę garantiją suteikiančiu subjektu laikomas tik pardavėjas, tad kyla klausimas, ar ši nuostata turėtų būti laikoma kaip gamintojo įsipareigojimas pagal įstatymą, ar privalomas sutartinis jo garantinis įsipareigojimas? Būtent dėl tos priežasties, kad garantijos teikėju pagal įstatymą gali būti tik pardavėjas, manoma, kad Civilinio kodekso 6.333 str. 2 d. ir 10 d. yra orientuota į išimtinus atvejus. Tai reiškia, kad tam tikrais išskirtiniais atvejais, kai daiktų techniniai standartai įpareigoja gamintoją, jis gali būti priverstas suteikti kokybės garantiją ateityje kiliantiems trūkumams, taip varžant pirkimo-pardavimo sutarties dalyvius, įskaitant ir gamintoją, bei juos saistantį sutarčių laisvės principą ir dispozityvumą. Gamintojas turėtų suteikti kokybės garantiją pagal nurodytus Civilinio kodekso straipsnius ne visų daiktų atžvilgiu, o tik tų, kuriems keliami papildomi techniniai reikalavimai. Kitiems daiktams ši teisės nuostata neturėtų būti taikoma, nes tai iš esmės lemtų gamintojo įstatyminės garantijos įtvirtinimą. Jei visgi daikto tam tikros savybės ar techniniai reikalavimai, įstatymo leidėjo manymu, reikalauja privalomo gamintojo garantinio įsipareigojimo, ši jo daikto kokybės garantija turėtų keliauti kartu su daiktu tiekimo grandinėje perpardavėjams, dalyvaujantiems civilinėje apyvartoje, pavyzdžiui, distributoriams. Apskritai tai, kad gamintojo garantija visais atvejais seka paskui parduodamą daiktą yra vienas iš skirtumų, lyginant su pardavėjo garantiniu įsipareigojimu pagal sutartį. Pardavėjas sutartinę garantiją suteikia konkrečiai šaliai ir garantiniai pardavėjo įsipareigojimai galioja tik tarp konkretaus pardavėjo ir pirkėjo, nes tai įsipareigojimas dvišalėje prievolėje. Pasikeitus vienai iš prievolės šalių, t. y. pirkėjui perleidus nuosavybės teisę į daiktą kitam pirkėjui, pardavėjo garantija neseka paskui daiktą, nes naujoje prievolėje atsiranda ir nauja šalis, kuri niekaip nesaisto ankstesnėje prievolėje su pirminiu pirkėju dalyvavusio pardavėjo. Pardavėjas tik savanoriškais pagrindais gali suteikti garantiją ir naujam daikto pirkėjui. Pagal Lietuvos Respublikos teismų praktika priešingai interpretuojama situacija, kai sutartinius garantinius

įsipareigojimus teikia gamintojas. Tai laikoma vienašaliu įsipareigojimu daiktui (vienašalis sandoris) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje). Tokia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija kritikuotina doktrinoje, nes gamintojas turėtų įsipareigoti ne daikto atžvilgiu, o neapibrėžtam asmenų ratui, kurie ketina įsigyti parduodamą daiktą. Gamintojas visgi turi diskreciją savarankiškai nuspręsti ar jis įsipareigos daiktui ar konkrečiam pirkėjui, kaip kad pardavėjas, tačiau pasirinkus garantiją teikti pastarajam ji neseks paskui daiktą, nes tai bus asmeninė, o ne daiktinė turtinė prievolė. Tokia teismų praktika iš dalies pateisinama tuo, kad gamintojas nesiekia kurti sutartinių santykių su pirkėjas. Jo tikslas, kad civilinėje apyvartoje cirkuliuotų jo pagaminti kokybiški daiktai, už kurių pardavimą yra atsakingi kiti asmenys, todėl reiktų griežtai atskirti tas situacijas, kai pardavėjas ir gamintojas sutampa viename asmenyje – tokiu atveju garantiniai įsipareigojimai turėtų būti vienareikšmiškai teikiami konkrečiam asmeniui.

Nepriklausomai nuo to, nėra aišku, kuo vadovaudamasis įstatymų leidėjas įtvirtino tokią taisyklę Civilinio kodekso 6.333 str. 10 d. – nei Vienos konvencijoje nei jos komentare ar Garantijų direktyvoje – tokios nuostatos nėra. Šios nuostatos perkėlimas ar ištakos nėra aptariamoms ir aiškinamuosiuose Civilinio kodekso raštuose ar Civilinio kodekso komentare, todėl nėra iki galo aišku, koks buvo įstatymų leidėjo tikslas – ar jis siekė nustatyti ir apibrėžti išimtinus atvejus, kuriais gamintojas privalo garantuoti daikto kokybę, kas iš esmės tai priartintų prie įstatyminės gamintojo garantijos, ar visgi tai privalomos sutartinės garantijos atvejai, kurie orientuoti į limituotą atvejų imtį. Tai galėtų būti ir atsainaus teisės aktų perkėlimo padarinys arba privalomos gamintojo garantijos užuomazgos, tačiau nėra žinoma, kokių teisės aktu vadovaujantis ši teisės norma buvo suformuota, kad būtų galima daryti tam tikras pagrįstas išvadas. Visgi manytina, kad reiktų laikytis tos nuomonės, kad kol kas įstatyminės garantijos subjektu galėtų būti išimtinai tik pardavėjas, gamintojui suteikiant teisę savanoriškai teikti sutartinę garantiją pirkėjui. Dar vienas argumentas, kodėl tokia nuostata turėtų būti laikoma sutartinės garantijos atveju yra tai, kad jos pagrindu pirkėjas gali pasirinkti, kam pareikš reikalavimus dėl netinkamos daikto kokybės. Jei tai būtų įstatyminė garantija, tai iš esmės paneigtų tai, kad jos atveju pirkėjas visada privalo kreiptis į pardavėją. Režiumuojant, gamintojas (nebent jis kartu yra ir pardavėjas) negali būti garantijos teikėju pagal įstatymą, tačiau savanoriškai gali įsipareigoti pagal sutartinę garantiją, išskiriant tam tikrus imperatyvius įstatyme numatytus atvejus, kai gamintojas privalo garantuoti daikto kokybę dėl daikto specifinių techninių savybių.

Siekiant tinkamai atskleisti sutartinės gamintojo garantijos tikslą ir paskirtį, manoma, kad reiktų panagrinėti ir su tuo susijusias doktrininės teorijas, kurių pagrindinė, nagrinėjant gamintojo garantinius įsipareigojimus, yra *signalinė teorija*. Christian Twigg-Flesner yra vienas iš autorių, kuris daug dėmesio skyręs būtent šios teorijos teisinei analizei. *Signalinė teorija* iš esmės reiškia, kad gamintojas, siūlydamas garantiją, tarsi siunčia „signalą“ pirkėjams, kad produktas atitinka tam tikrą kokybės standartą. Iš to seka, kad kuo platesnis garantijos turinys, tuo dažniau turėtų būti preziumuojama, kad daikto kokybė yra aukštesnė. Visgi pats autorius, Christian Twigg-Flesner, nėra šios teorijos šalininkas ir mano, kad ši yra ydinga, nes nėra pagrįsto ir nuoseklaus ryšio tarp garantijos ir daikto kokybės. Pirmiausia, anot autoriaus, garantija galėtų būti laikoma kokybės „signalu“ tik tuo atveju, kai gamintojo, kaip garantijos teikėjo, reputacija atitinka garantijoje nurodytą apsaugos lygį (Twigg-Flesner, 2003, p. 54). Antra, manoma, kad pirkėjai neatsižvelgia į tai, kokio turinio daikto įsigijimo metu suteikiama šio kokybės garantija. Pirkėjams daikto įsigijimo momente gali būti svarbu, ar jiems išvis bus suteikiama garantija, bet ne tai, kokios yra galiojančios apsaugos ribos, t. y. pirkėjai įsigijimo metu neskiria dėmesio garantijos sąlygų analizei. Taip pat svarbus momentas, į kurį reiktų atkreipti dėmesį, yra ir tai, kad tam, jog pirkėjas gebėtų visapusiškai įvertinti daikto kokybės ir jos apsaugos lygį, jiems reikia žinoti daugiau aplinkybių, kurių dažniausiai pirkimo stadijoje negalima nustatyti. Būtent dėl to, manoma, kad garantija turi daug didesnę reikšmę ne pirkimo, o daikto naudojimo epizode, kuomet dažniausiai ir atsiskleidžia daikto kokybės trūkumai. Šie *signalinės teorijos* trūkumai iš esmės paneigia garantijos kaip kokybės „signalu“ funkciją. Tačiau visgi negalima paneigti to, kad dalis gamintojų garantiją renkasi kaip priemonę, kurios pagalba galima konkuruoti dėl pirkėjų paklausos. Patrauklios garantijos sąlygos gali pritraukti pirkėjus, taip išvengiant tradicinės kainų konkurencijos su kitais gamintojais. Pavyzdžiui, tokios žinomos kompanijos kaip *Dell* ar *Apple* gerą reputaciją įgijo pirmiausia dėl išskirtinio ir aukštos kokybės klientų aptarnavimo po daikto pardavimo (Li *et al.*, 2015, p. 520).

Nagrinėjant gamintojo garantinius įsipareigojimus yra svarbi ne tik garantija, bet kaip ir nurodė pats Christian Twigg-Flesner, gamintojo ar prekės ženklo reputacija, kuri taip pat gali turėti didelės reikšmės. Tai, kad prekės ženklas ar gamintojas turi gerą reputaciją, gali automatiškai lemti didesnę pirkėjų pasitikėjimą. Manoma, kad toks gamintojas taip pat gali suteikti palankesnes garantijos sąlygas pirkėjui, nes turi didesnes pajamas. Garantijos teikėjas dažniausiai yra paskaičiavęs, kokią dalį sąnaudų jis turėtų skirti garantijos aptarnavimui ir tai neturėtų esmingai paveikti jo gaunamo pelno. Tuo tarpu ne tokios geros reputacijos gamintojas negalėtų leisti suteikti pirkėjams patrauklių garantijos sąlygų, nes neužtektų lėšų jos tinkamam

aptarnavimui, todėl gamintojas privalėtų garantijoje nustatyti ribotus pirkėjų teisių gynbos būdus, kurie lemtų mažiausią jo kaštų praradimą. Iliustruojant kokias maždaug kaštų sąnaudas patiria gamintojai, aptarnaudami suteiktas garantijas pirkėjams, galima pateikti *Tesla* atvejį – 2017 m. *Tesla* garantijų servisui išleido 123 milijonus JAV dolerių (Warranty Week, 2019). Garantijos turinio apimties variacijos yra siejamos ne tik su ateities kaštais, kuriuos galėtų patirti gamintojas, ar su pelnu ir uždirbamomis pajamomis, bet ir su tuo, kiek gamintojas, kurdamas prekės ženklą, investavo išteklių į projektavimą, dizainą, plėtrą, siekdamas sukurti stiprų prekės ženklą. Atsižvelgiant į pradinėje stadijoje patirtus didelius kaštus, visas šias investicijas gamintojas tikisi susigrąžinti iš būsimų produktų ir gaminamų daiktų pardavimų. Visgi jei gamintojas, kuris pripažintas kaip turintis tvirtą ir rinkoje stabiliai gerai vertinamą prekės ženklą, pardavinėtų nekokybišką produktą, prasta kokybė greitai taptų priežastimi, kodėl visos investuotos lėšos nueitų perniek, o tokia žinia šiuolaikinėje visuomenėje turėtų didžiulę sklaidą. Tai lemtų, kad pirkėjai operatyviai pasirinktų kitą gamintoją, siūlantį panašią prekę, o pastarasis būtų išstumtas iš rinkos. Režiumuojant, manytina, kad gamintojo reputacija nustelbia jo suteikiamą garantiją kaip kokybės „signalą“, būtent dėl pirkėjų moralinės žalos ir gamintojui nepalankių, rinkoje egzistuojančių, kitų gamintojų pasirinkimų galimybių (Prince, Dawar, 2002, p. 165). Žinoma, tokiose situacijose pakankamai saugiai jaustųsi gamintojas, kuriam priklauso didelė dalis pirkėjų paklausos ir kurie vis tiek būtų įpareigoti pirkti iš šio gamintojo, nes rinkoje nėra kito tokio, kuris į rinką būtų pateikęs pakeičiamą produktą.

Nepaisant to, kad gera gamintojo reputacija gali būti ypatingai svarbus signalas pirkėjui, praktikoje žinomi ir pirkėjų puikiai vertinami gamintojai, dažniausiai, pirkėjams suteikia minimalią apsaugą, kai tuo tarpu prastesnės reputacijos gamintojai siūlo platesnį garantijos turinį (Li *et al.*, 2013). Toks gamintojų elgesys yra atspindys to, kad būtent ne suteikiama garantija, o gamintojo reputacija yra svarbiausias „signalas“ pirkėjams, renkantis kokybišką daiktą ir nepriklausomai nuo garantijos turinio – jie linkę rinktis žinomą ir patikimą gamintoją. Tokia susiformavusi prekiavimo praktika gali lemti tai, kad žinomi ir gerą reputaciją turintys gamintojai bus linkę piktnaudžiauti pirkėjų atžvilgiu, nustatant ypatingai ribotą garantijos turinį.

Svarbus elementas ne tik gera gamintojo reputacija, bet ir jo užimama rinkos dalis bei turima jos galia, kas gali lemti, kad gamintojas turi ypatingai gerą derybinę poziciją, lyginant su pirkėju. Tuo atveju, kai pirkėjas veikia komerciniuose santykiuose jo ir gamintoji derybinė galia yra apylygė, tačiau visgi rinkoje esti ir tokių situacijų, kai pirkėjas, net ir veikiantis ne kaip vartotojas, yra priverstas pirkti iš tam tikro gamintojo, nes rinkoje paprasčiausiai nėra alternatyvų, kurios galėtų pakeisti pirminį daiktą. Tokiu atveju yra svarbi *išnaudojimo teorija*.

Šios teorijos šalininkai teigia, kad gamintojai yra linkę kuo daugiau riboti savo garantinių įsipareigojimų apimtį pirkėjų atžvilgiu (Priest, 1981, p. 1301). Šios teorijos šalininkai taip pat teigia, kad garantinių įsipareigojimų apimtis tiesiogiai koreliuoja su tuo, kokią rinkos galią turi gamintojas. Teorijos teiginiuose taip pat pažymima ir tai, kad gamintojai naudojami rinkodaros galia, pirkėjams skelbiant apie išskirtines garantijos sąlygas, bet tuo tarpu nuslepiant, pavyzdžiui, kad išties pirkėjui bus suteikiami labai riboti teisių gynimo būdai. Šios teorijos pavyzdys galėtų būti tai, kad automobilių industrijoje yra sutinkami tokie atvejai, kai didelę rinkos dalį ir gerą reputaciją turintys gamintojai (tokie kaip Honda, Nissan ir Toyota) siūlo garantiją, kurios terminas 3 metai (toks terminas atitinka reguliatoriaus reikalavimus), kai tuo tarpu mažesnę rinkos dalį užimantys rinkos dalyviai (Kia ar Hyundai) siūlo 5 metų „bumerio“ garantiją (angl. *bumper to bumper warranty*) (Li *et al.*, 2013, p. 1). Tokia pati tendencija pastebima ir kituose sektoriuose. Tai suponuoja, kad gamintojai turintys ne tokią gerą paklausą tarp pirkėjų bei ne tokį žinomą prekės ženklo vardą, renkasi suteikti visgi palankesnius garantijos sąlygas, taip paneigiant faktą, kad tik gerą reputaciją turintis ženklas, kuris gauna didesnius pajamas, gali ir suteikia geresnius garantijos sąlygas. Žinomi gamintojai savaime turi didelę paklausą, todėl jiems nėra tikslo konkuruoti, papildomai suteikiant išskirtinius garantinius įsipareigojimus.

Nagrinėjant gamintojo suteikiamas sutartines garantijas taip pat pastebima ir tai, kad gamintojai aiškiai atskiria komercinį daikto naudojimą nuo buitinių reikmių tenkinimo. Kaip pavyzdys galėtų būti *Ford* 2020 m. suteikiamos garantijos modelio gidas, kuriame nurodoma, kad *Ford* kaip gamintojas atsisako visų garantinių įsipareigojimų, jei transporto priemonė yra naudojama ne tik lenktynių, bet ir verslo ar komerciniais tikslais (Ford, 2019). Toks atskyrimas galėtų būti dalinai pateisinamas tuo, kad gamintojas ir pirkėjas, kuris prekes įsigija komercinei paskirčiai, yra vienodame derybiniame lygyje. Nors vartotojas yra laikomas silpnesne pirkimo-pardavimo santykių šalimi, tačiau ne jis, o būtent komercinis pirkėjas yra dažniausiai diskriminuojamas jam suteikiamų garantinių įsipareigojimų atžvilgiu. Toks gamintojo garantinių įsipareigojimų diferencijavimas pagal garantijos gavėją negali būti tinkamai pagrįstas nei vadovaujantis *signaline*, nei *išnaudojimo teorijomis*. Siekiant išsiaiškinti, kodėl gamintojas siekia nesuteikti garantinių įsipareigojimų komerciniam naudojimui perkamam daiktui, svarbus yra pačios garantijos tikslas. Vadovaujantis *signaline teorija*, garantija yra daikto kokybės charakteristiką ir jos stovį liudijantis instrumentas. Jei garantijoje gamintojas daro tam tikras išimtis, manoma, kad tai turėtų siejama su tuo, kad gamintojo žinioje yra informacija apie daikto galimas silpnąsias savybes, kurios labiau tikėtina, kad pasireikš eksploatuojant daiktą, nei kad nepasireikš. Tai tarsi daikto kokybės vertinimas statiškoje

būsenoje, preziumuojant, kad jei garantija aktyvuojasi tik kai kurių trukūmų atveju – daiktas nėra labai kokybiškas. Visgi akivaizdu, kad būtent komercinis pirkėjas turi geresnę verslo patirtį bei yra labiau informuotas, tad tarsi informacijos disproporcija tarp pirkėjo ir gamintojo turėtų būti sąlyginai mažesnė. Tai reiškia, kad jei pačiam gamintojui yra žinomi tam tikri galimi daikto trūkumai, tikėtina, kad ir pirkėjas žinos apie juos, vadovaudamasis įgyta verslo patirtimi. Tai iš esmės paneigia, kad garantijos išimčių priežastys yra žinomos tik pardavėjui – jos turėtų būti žinomos ir pirkėjui, tačiau kiekvienu konkrečiu atveju reiktų vertinti pačio pirkėjo žinias.

Nepriklausomai nuo to, tais atvejais, kai gamintojas išskiria garantijos gavėjus, nepalankesnėje padėtyje atsiduria ne vartotojas, kurį siekiama apsaugoti, bet komercinis pirkėjas. Žinoma akivaizdu, kad tuo atveju, kai daiktas naudojamas komerciniais ar verslo tikslais, daikto nusidėvėjimo intensyvumas yra žymiai didesnis nei tuo atveju, kai daiktas naudojamas buityje. Atsižvelgiant į tai, gamintojo garantijos aptarnavimo išlaidos gali būti daug didesnės nei vidutinės, o tai matyti ir yra pagrindinė priežastis, kodėl komercinis naudojimas yra išskiriamas sutartinės garantijos turinyje. Visgi papildomi garantijos teikėjo kaštai gali tiesiogiai koreliuoti su tuo, ar pirkėjui garantija bus suteikiama nemokamai. Sutartinė garantija, kuri suteikiama ne vartotojui, pirkėjui gali kainuoti papildomai ar būti brangesnė, kai tuo tarpu vartotojui ji bus suteikiama nemokamai arba už minimalią kainą. Tai lemia, kad komercinis pirkėjas, lyginant su vartotoju, yra diskriminuojamas, pirmiausia, dėl jo galimybės apskritai gauti sutartinę gamintojo garantiją, o ją suteikus – mokesčio už ją suma. Tai tarsi paradoksas, nes visas teisinis reguliavimas yra nukreiptas į vartotojo apsaugą, tuo tarpu neskiriant dėmesio tam, kad visgi komercinis pirkėjas gali atsidurti žymiai prastesnėje situacijoje nei vartotojas.

Apibendrinant tai, kas nurodyta, manoma, kad gamintojo reputacija pirkėjui yra daug svarbesnė nei, kad pačio pardavėjo, kuris tiesiogiai kontaktuoja su pirkėju. Pirkėjai dažniausiai nevertina pačio pardavėjo rinkoje užimamos pozicijos, bet rinkdamasis prekę be abejo atsižvelgia į tai, kas yra daikto gamintojas, todėl prekės ženklo žinomumas bei gamintojo reputacija yra daug svarbesnis elementas nei pati gamintojo suteikiama garantija. Svarbu ir tai, kad gamintojo garantija išimtinai seka paskui daiktą, todėl net ir kelis kartus rinkoje perparduota prekė bus apsaugota, jei jos atžvilgiu gamintojas yra suteikęs sutartinę garantiją, kai tuo tarpu sutartinės pardavėjo garantijos plusais gali džiaugtis tik konkretus pirkėjas. Šį gamintojo garantijos bruožą galima vertinti ir daikto ilgaamžiškumo kontekste. Kuo ilgesnė ar platesnio turinio bus gamintojo suteikiama garantija pačiam daiktui, tuo tvaresnis galimas ir daiktų vartojamas bendrai, o tai gali būti viena iš priežasčių, kodėl vienas iš doktrinoje keliamų

pasiūlymų, kaip spręsti daiktų kokybės ir jo gyvavimo periodo tęstinumą, yra privaloma gamintojo garantija.

Pagrindinės priežastys, kodėl būtent gamintojo privaloma garantija yra vertinama kaip vienas iš galimų sprendinių dėl daikto kokybės termino keliamų problemų yra, pirmiausia, tai, kad gamintojas laikomas kvalifikuočiausia šalimi tiekimo grandinėje iki pirkėjo, kuri tinkamiausiai gali nustatyti pagaminto daikto tarnavimo laiką (Van Camp, Bouyon, 2017, p. 47). Antra, gamintojas turi didesnius valdomus išteklius tiek finansų, tiek gamybinių galimybių atžvilgiu ir gali lengviau priimti daikto atitikties kokybiniam reikalavimas kaštus. Galiausiai, gamintojas geriausiai išmano gamybinį procesą, atskirų daikto dalių funkcionalumą bei jų techninius niuansus. Atsižvelgiant į tai, manoma, kad būtent gamintojas privalėtų suteikti pirkėjui informaciją apie vidutinį daikto tarnavimo laiką bei garantija dėl daikto kokybės atitikties tokiam terminui.

Kritikos toks sprendinys susilaukia dėl to, kad nėra aišku, kaip tinkamai apibrėžti vidutinio daikto tarnavimo laiko nustatymo kriterijus, priežiūros kontrolę bei testavimo tvarką. Tai galiausiai nėra vienintelės aplinkybės, kurios yra svarbios, nes taip pat didelę reikšmę turi ir tai, kaip pats daiktas naudojamas pirkėjo. Todėl su gamintojo garantija apie realų daikto gyvavimo laikotarpį kartu turėtų būti pateikiamos ir aiškios jo naudojimo instrukcijos, kas savaime vėlgi gali varžyti pirkėjo diskreciją ir sukelti papildomus nepatogumus. Aiškių kriterijų nebuvimas ir subjektyvus gamintojo vertinimas dėl daikto kokybės gali lemti tai, kad terminas ne tik, kad nebus tinkamai harmonizuotas tarp Europos Sąjungos valstybių narių, bet ves prie pirkėjų augančio nepasitikėjimo gamintojais ar pardavėjais, jei nebus užtikrinta kontrolė ir vykdomas pastovus monitoringas, ar gamintoji nustatytas terminas išties atitinka vidutinį daikto tarnavimo laiką. Toks aplinkybių visetas lemia, kad šiai problemai spręsti reikalingi gausūs finansiniai ištekliai, kurių našta pirmiausia gultų ant pirkėjų pečių, keliant daikto kainą.

Kita alternatyva, kuri turėtų taip pat spręsti termino problemas yra pardavėjo ir gamintojo bendra atsakomybė pirkėjo atžvilgiu (Van Camp, Bouyon, 2017, p. 48). Visgi esti nuomonių, kad pirkėjas ir taip privalomai įsipareigoja pirkėjo atžvilgiu pagal įstatymine garantiją ir neturėtų būti papildomai saistomas gamintojo vienašališkai nustatytą vidutinio daikto tarnavimo laiko gairių, todėl yra pasiūlymas nustatyti bendrą jų atsakomybę prieš pirkėją, su galimybe pirkėjui reikalauti žalos atlyginimo tiesiai iš gamintojo. Tokių tarpusavio žalos atlyginimo santykių Europos Sąjungos teisės aktai nereglamentuoja, tačiau kai kurios Europos Sąjungos valstybės narės tai jau taiko savo teisinėje praktikoje. Pardavėjas ne visada turi pakankamus išteklius tinkamai išpildyti ir garantijos aptarnavimą, todėl yra taikomos tam

tikros išimtys, kai jis gali prašyti gamintojo atlyginti patirtą žalą, tenkinant pirkėjo reikalavimus dėl daikto kokybės.

Prekiavimo praktikoje tikrai pasitaiko tokių atvejų, kai pardavėjas nėra pajėgus atlyginti nuostolius pirkėjui (bankrutuoja ir pan.) ar ne visada nori prisiimti atsakomybę ir tenkinti pirkėjo reikalavimus, ypač, kai dėl jų kaltas gamintojas. To pasekoje, kai kurios Europos Sąjungos valstybės narės nacionalinėje teisėje yra įtvirtinę ir tiesioginės gamintojo atsakomybės galimybę, pavyzdžiui, Suomijoje ir Švedijoje pirkėjas gali kreiptis į bet kurią pardavimo grandinės narį, Latvijoje ir Ispanijoje pirkėjas gali pateikti pretenziją tik gamintojui ir importuotojui, Portugalijoje galima kreiptis į gamintoją ir jo atstovus. Suomijoje, Latvijoje ir Švedijoje pirkėjas gali reikalauti vykdyti, bet kurias Garantijų direktyvoje numatytas teises ir gynimo priemones. Portugalijoje ir Ispanijoje vienintelės galimos teisių gynimo priemonės yra prekių pataisymas ir pakeitimas. Be to, Suomijoje ir Prancūzijoje pirkėjo pretenzijos turi būti pagrįstos sutartimi, kurią sudarė gamintojas ir jo sutarties partneris iš pardavimo grandinės. Ispanijoje pirkėjas gali tiesiogiai reikalauti, kad gamintojas arba importuotojas vykdytų teisių gynimo priemones, kai yra neįmanoma arba neproporcinga reikalauti, kad teisių gynimo priemonės vykdytų pardavėjas, pavyzdžiui, jei pardavėjas bankrutuoja arba primygtinai atsisako spręsti problemą. Panašiai ir Švedijoje – pirkėjas gali reikalauti tiesioginės gamintojo atsakomybės tik tuo atveju, jei pardavėjas bankrutavo, nutraukė savo veiklą arba jo neįmanoma surasti (Europos Komisijos komunikatas tarybai ir..., 2007).

Tiesioginė gamintojo atsakomybė ir privaloma jo garantija, pirmiausia, spręstų problemas, dėl pirkėjo neveikimo ar nenoro veikti tam tikrais garantijos aptarnavimo atvejais, kas iš esmės lemtų efektyvesnę pirkėjo apsaugą, nes gamintojas turi kur kas platesnius resursus, tenkinant pirkėjo reikalavimus dėl daikto kokybės. Visgi nors pati idėja įtvirtinti privalomą gamintojo garantiją ir skatintų tvaresnį daiktų vartojimą, ir pačio daikto ilgaamžiškumą, kad toks teisinis konstruktas sėkmingai ir veiksmingai veiktų, Europos Sąjungos lygmeniu turėtų būti nustatyti aiškūs daikto vidutinio tarnavimo laiko nustatymo kriterijai bei jų įgyvendinimo kontrolės mechanizmas, kuris turėtų garantuoti, kad bus nuolat stebima, kaip rinkoje taikoma bei įgyvendinama privaloma gamintojo garantija. Dėl didelių finansinių ir žmogiškųjų išteklių poreikio toks teisinio reguliavimo pakeitimas atneštų ne tik naudos, bet ir galėtų lemti aukštesnių daiktų kainų rinkoje įsivyravimą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Parduodamas daiktas turi atitikti fizinės ir teisinės kokybės bei asortimento, taros, pakuotės ir daiktų komplektiškumo reikalavimus. Tiek Civilinis kodeksas, tiek Vienos konvencija įtvirtina, pirmiausia, atitikties pirkimo-pardavimo sutarčiai reikalavimą, kurioje gali būti eksplicitiškai nurodyti konkrečiam daiktui taikomi kokybės reikalavimai. Jei pirkimo-pardavimo sutartyje išskirtinai nėra apibrėžta bei aprašyta daikto kokybė, tokiais atvejais minėti teisės aktai nurodo, kad ši turėtų būti vertinama, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, viešosios teisės reikalavimais, prekių ir daiktų standartų reikalavimais, įprastine praktika, kam tokios prekės ir daiktai yra dažniausiai naudojami ir galiausiai – pirkėjų teisėtų lūkesčių principu. Visgi Vienos konvencijos teisės normų taikymas yra platesnis tose dalyse, kuriose aptariami kitos valstybės parduodamam daiktui taikomi imperatyvūs reikalavimai bei pardavėjo pareiga užtikrinti teisinę daikto kokybę.
2. Pagrindinis ir ganėtinai formalus kriterijus, pagal kurį yra vertinama, ar daiktui ir prekei turėtų būti taikomi kokybei keliami reikalavimai yra jo materialumas, kuris pažįstamas pojūčiais, gebėjimu palytėti ar apčiuopti daiktą ar prekę. Už šio kriterijaus ribos lieka begalė nematerialių daiktų ir prekių, kurie taip pat yra objektais sudaromose pirkimo-pardavimo sutartyse, pavyzdžiui, bendrovės akcijos ar skaitmeninis turinys. Toks ribotas daikto ir prekės suvokimas pagal įstatymų leidėją, kliudo visapusiškam pirkėjo apsaugos įgyvendinimui, todėl daikto ir prekės sąvoka turėtų būti keičiama, plečiant jos taikymą bei įtraukiant ir kitus papildomus kriterijus, o ne tik materialumą ar kilnojamumo aspektą, kaip privalomas daikto ir prekės savybes, kuriomis šie turėtų pasižymėti. Be to, daikto kokybės reikalavimų apibrėžtis turėtų atitinkamai koreliuoti ir priklausomai ne tik nuo daikto specifiškumo, išskirtinių savybių, bet ir nuo to, ar pirkėjo įsigijamas daiktas yra naujas ar jau naudotas.
3. Įstatyminė ir sutartinė garantija koegzistuoja Lietuvos Respublikos civilinėje apyvartoje, bet atliekant šių institutų dischotomiją vargu ar galima nubrėžti aiškia juos skiriančią ribą, nes visų elementų (turinio, termino, teisių gynybos būdų) imtyje institutai gali persidengti, o sutartinės ir įstatyminės garantijos sąlygos, kurios suteikiamos pirkėjui, gali būti tapačios. To priežastis, jog sutartinės garantijos sąlygos yra suteikiamos bei formuojamos savanoriškais jos teikėjo pagrindais ir įstatymas

nedaro jokios intervencijos į sutarčių laisvės principą, t. y. nevaržo pardavėjo ar gamintojo autonomijos, nustatant sutartinės garantijos turinį plačiaja prasme, išskyrus tik tiek, kad sutartinės garantijos sąlygos negali riboti pirkėjo teisių pagal įstatymą. Aiškiausias šias garantijas skiriantis elementas yra jų sąvoka, nes įstatymų leidėjas naudoja skirtingas apibrėžtis, formuodamas teisės normas, tačiau tai iš esmės nepanaikina kitų painios terminologijos keliamų problemų – bendros sąvokos „daikto kokybės garantija“ suvokimo ir šios naudojimo prekiavimo praktikoje, šių institutų tapatinimo grėsmės su garantija kaip prievolės užtikrinimo būdu. Atlikta teisinė analizė atskleidžia, kad pirkėjams sunku identifikuoti ir atskirti suteikiamas garantijas ne tik dėl terminologijos keliamų problemų, bendro informacijos apie jas stygiaus ar nepatyrimo prekiavimo praktikoje, bet ir neiškaus teisės normų išdėstymo Civiliniame kodekse pagal įstatymo leidėją, laisvai ir be kontrolės formuojamų sutartinės garantijos sąlygų, informacijos konkrečiai apie įstatyminę garantiją trūkumo.

4. Tiek gamintojo, tiek pardavėjo sutartinės garantijos sąlygos kartu ir jų garantiniai įsipareigojimai tiesiogiai priklauso nuo garantijos teikėjų valios, tad ir jų imtis bei turinys gali būti labai panašūs ar net tapatūs. Visgi pagal įstatymo leidėjo formuojamas teisės nuostatas šių garantijos teikėjų įsipareigojimai skiriasi – gamintojo garantiniai įsipareigojimai pagal įstatymo leidėją yra orientuoti į tam tikrus išimtinus atvejus, kurie tiesiogiai priklauso nuo daikto techninių savybių. Skiriasi ir tai, kad pardavėjo reputacija nėra svarbus elementas pirkėjui, kai tuo tarpu gamintojo gera reputacija ar jo prekės ženklo žinomumas, pranoksta pačios garantijos svarbą pirkėjui, nes pirkėjas gamintoją pirmiausia renkasi ne pagal jo suteikiamos sutartinės garantijos sąlygas, o jo reputaciją, kuri atitinkamai turėtų lemti ir gerą daikto kokybę.
5. Gamintojas dėl išskirtinai aukštesnės gamybinės kvalifikacijos, gausesnių turimų finansinių išteklių ir nusimanymo apie gamybos procesą bei pačius gaminius yra laikomas kvalifikuočiausia šalimi visoje tiekimo grandinėje iki pirkėjo, kurio privalomi garantiniai įsipareigojimai ir tiesioginė atsakomybė galėtų spręsti daiktų ar prekių neatitikimo vidutiniam jų tarnavimo laikotarpiui keliamas problemas. Gamintojas yra laikomas tinkamiausiu subjektu, galinčiu objektyviausiai įvertinti ir nustatyti pagaminto daikto vidutinį tarnavimo laikotarpį bei prisiimti iš to kylančius teisinius padarinius, įskaitant ir pirkėjo reikalavimų tenkinimą, tais atvejais, kai daiktai ar prekės neatitiktų nustatyto vidutinio jų tarnavimo laikotarpio. Visgi privalomos gamintojo

garantijos ir tiesioginės jo atsakomybės įtvirtinimą riboja tai, kad tam reikalingi objektyvūs ir vieningi kriterijai, kurie būtų taikomi visos Europos Sąjungos lygmeniu ir pagal kurias būtų vertinama vidutinė daikto ar prekės tarnavimo trukmė. Taip pat turėtų būti užtikrinamas ir veiksmingas šių kriterijų bei gamintojo privalomos garantijos, tiesioginės jo atsakomybės įgyvendinimo ir taikymo monitoringas, lemiantis didelių finansinių ir žmogiškųjų išteklių poreikį, kuris manomai nulemtų ir tai, kad gamintojai nustatytų aukštesnes daiktų bei prekių kainas rinkoje.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Tarptautiniai teisės aktai

1. 1980 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo–pardavimo sutarčių. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 102–2283.

1.2. Europos Sąjungos teisės aktai

1. 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų. OL L 171, 1999;
2. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidus rinkoje. OL L 178, 2000;
3. 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą. OL L 285, 2009;
4. 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB. OL L 304/72.;
5. 2019 m. gegužės 20 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/770 dėl tam tikrų skaitmeninio turinio ir skaitmeninių paslaugų teikimo sutarčių aspektų. OL L 136, 2019.

1.3. Nacionaliai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

2. Specialioji literatūra

1. BAKKER, C., WANG, F., HUISMAN, J., DEN HOLLANDER, M. 2014. Products that go round: Exploring product life extension through design. *Journal of Cleaner Production* 69;
2. BITĖ, V. *Uždarosios bendrovės akcijų perdavimas, kaip verslo perleidimo būdas: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S), Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2009;
3. KIRŠIENĖ, J., KERUTIS, K. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktiko lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, 3(81);
4. HUISMAN, J., DER MAESEN, M., EIJSBOUTS, R. J. J., WANG, F., BALDE, C. P., WIELENGA. 2012. *The Dutch WEEE flows*. Bonn: United Nations University, 2012;
5. LI, X., LI, Y., CAI, X., SHAN, J. *Service Channel Choice for Supply Chain: Who is Better Off by Undertaking the Service?* *Production and Operations Management*, Volume 25, No 3, 2016;
6. LOU, Y., HE, Z., LI, Y., HE, S. *Should short warranty always be interpreted as low quality: the effect of brand advantages on warranty's signalization*. *International Journal of Production Research*, 2018.
7. MIZARAS, V. Pirkimo–pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. Pardavėjo pareigos perduoti daiktą vykdymas ir šios pareigos neįvykdymo ar netinkamo vykdymo teisiniai padariniai (1). *Justitia*, 2003a, Nr. 3–4 (45–46);
8. MIZARAS, V. Pirkimo–pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. Pardavėjo pareigos perduoti daiktą vykdymas ir šios pareigos neįvykdymo ar netinkamo vykdymo teisiniai padariniai (2). *Justitia*, 2003b, Nr. 5 (47);
9. MIZARAS, V. Pirkimo–pardavimo sutartinių santykių reguliavimas Civiliniame kodekse. Pardavėjo pareigos perduoti daiktą vykdymas ir šios pareigos neįvykdymo ar netinkamo vykdymo teisiniai padariniai (3). *Justitia*, 2003c, Nr. 6 (48);
10. YARAR, A. I. *Conformity of Goods in International Sales Under CISG and English law.*, Amsterdam: University of Amsterdam, 2016;
11. PRAKASH, S., DEHOUST, G., GSELL, M., SCHLEINER, T., STAMMINGER, R. Influence of the useful life on its environmental impact: Creation of an

- information base and development of strategies against “obsolescence.” Dessau: Federal Environment Agency, 2016;
12. PRINCE, L. J., DAWAR N. *The Joint Effects of Brands and Warranties in Signaling New Product Quality*. France: Insead, 1995;
  13. PRIEST, G. L. *A Theory of the Consumer Product Warrantny*. *The Yale Law Journal*, Volume 90, Number 6, 1981;
  14. SCHLECHTRIEM, P., SCHWENZER, I. *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG) (Second (English) Edition)*. New York: Oxford University Press, 2005;
  15. SCHWENZER, I. *Conformity of the Goods – Physical Features on the Wane?* Netherlands: Schwenger/Spagnolo (ed.), State of Play, The 3rd Annual MAA Peter Schlechtriem CISG Conference, 2012.
  16. TWIGG-FLESNER, C. *Consumer Product Guarantees*. New York: Ashgate Publishing, 2003;
  17. WIEWIÓROWSKA–DOMAGALSKA, A. *Consumer Sales Guarantees in the European Union*. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012.

3. Teismų praktika

3.1.Nacionalinė teismų praktika

1. Vilniaus Apygardos Teismo 2007 m. balandžio 6 d. sprendimas civilinėje byloje *UAB „Namų priežiūros centras“ v. Vilniaus m. savivaldybė*, Nr. 2-355-178/2007;
2. Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-397/2007*;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2011*;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2013 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2013*;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-446-706/2015*;
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2016 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-505-686/2016*;
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje, Nr. e3K-7-63-969/2017*;

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2017 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje, Nr. 3K-3-345-248/2017;
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-203-469/2019;
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2019 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-212-611/2019;
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-162-916/2020;
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2020 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-193-421/2020;
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-326-701/2020;
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-45-1075/2021.

3.2. Užsienio teismų praktika

1. Vokietijos Aukščiausiojo federalinio teismo 1995 m. kovo 8 d. nutartis;
2. Vokietijos Aukščiausiojo federalinio teismo 2005 m. kovo 2 d. nutartis.

4. Kiti šaltiniai

4.1. Informaciniai leidiniai

1. 2014m.vasario19d. The European Consumer Centres Network Study. “*Commercial Warranties – Are They Worth the Money?*” [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europe-consommateurs.eu/fileadmin/user_upload/eu-verbraucher/PDF_Englisch/Reports/Garanties_2014_FINAL.pdf>;
2. 2015 m. gruodis. European Commission. “*Consumer Market Study on the Functioning of Legal and Commercial Guarantees for Consumers in the EU. Final Report*” [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/consumers/consumer_evidence/market_studies/docs/legalguaranteefinal_report_en.pdf>;
3. 2016 m. birželis. Directorate–General for Internal Policies. Policy Department. Economic and Scientific Policy. Study for the IMCO Committee. “*A Longer*

- Lifetime for Products: Benefits for Consumers and Companies*” [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/579000/IPOL_STU\(2016\)579000_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/579000/IPOL_STU(2016)579000_EN.pdf)>;
4. 2017 m. sausis. Directorate–General for Internal Policies. Policy Department. Citizen’s Rights and Constitutional Affairs study. “*How an EU Lifespan Guarantee Model Could Be Implemented Across the European Union*” [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583116/IPOL_STU\(2017\)583116_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583116/IPOL_STU(2017)583116_EN.pdf)>;
  5. CISG Advisory Council Opinion No 19. Standards and Conformity of the Goods under Article 35 CISG [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://cisg-online.org/files/ac_op/CISG_Advisory_Council_Opinion_No_19.pdf>;
  6. MANKO, R. Briefing EU Legislation in Progress October 2017: Contracts for supply of digital content [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.cr-online.de/EPRS_BRI\(2017\)608748_EN.pdf](https://www.cr-online.de/EPRS_BRI(2017)608748_EN.pdf)>;
  7. RIES, F. Pranešimas dėl Ekologinio projektavimo direktyvos (2009/125/EB) įgyvendinimo (2017/2087(INI)) [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0165_LT.html>;
  8. VON DER LEYEN, U. Political Guidelines for the next European Commission 2019-2024 [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf>;
  9. VAN CAMP, S., BOUYON, S. Impact assessment of substantial amendments. Introduction of a lifespan guarantee in the proposed online sales and digital content directive [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/610999/EPRS_STU\(2017\)610999_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/610999/EPRS_STU(2017)610999_EN.pdf)>.

4.2. Interneto portalai

1. ACME. Teisinė ir prekybinė garantija – ar žinote skirtumą ir savo teises? [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą:

- <<https://www.acme.eu/lt/article/teisine-ir-prekybine-garantija-ar-zinote-skirtuma-ir-savo-teises>>;
2. Ford. 2020 Model Year Ford Warranty Guide [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.ford.com/cmslibs/content/dam/brand_ford/en_us/brand/resources/general/pdf/guides/2020-Ford-Car-LT-Truck-Warranty-version-1_frdwa_EN-US_04_2019.pdf>;
  3. Gemius. Lapkritį internautus traukė specializuotos sveitainės [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.gemius.lt/reklamos-uzsakovu-naujienos/lapkriti-internautus-trauke-specializuotos-svetaines.html>>;
  4. NICAS, J. Apple Agrees to Pay Some iPhone Owners \$25 Each. The New York Times [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.nytimes.com/2020/03/02/technology/apple-iphone-lawsuit-settlement.html#:~:text=Under%20a%20proposed%20settlement%20disclosed,expected%20to%20take%20several%20months>>;
  5. United Nations [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą <<https://www.un.org/en/messengers-peace/leonardo-dicaprio>>;
  6. Warranty Week. American Auto Warranty Expenses [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.warrantyweek.com/archive/ww20190718.html>>.

4.3.Travaux préparatoires

1. 1993 m. lapkričio 15 d. Green Paper on Guarantees for Consumer Goods and After-Sales Services (Presented by the Commission), COM (93) 509 final;
2. 2007 m. balandžio 24 d. Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai dėl 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų įgyvendinimo, įskaitant tiesioginės gamintojo atsakomybės priskyrimo klausimo nagrinėjimą, COM (2007), 210 final;
3. 2015 m. gegužės 6 d. Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija. Briuselis, SWD (2015) 100 final;

4. 2015 m. gruodžio 9 d. Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tam tikrų skaitmeninio turinio teikimo sutarčių aspektų. 2015/0287 (COD);
5. 2015 m. gruodžio 9 d. Pasiūlymas Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tam tikrų internetinio ir kitokio nuotolinio prekių pardavimo sutarčių aspektų. 2015/0288 (COD).
6. 2018 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Ekologinio projektavimo direktyvos (2009/125/EB) įgyvendinimo (2017/2087(INI));
7. 2019 m. gruodžio 11 d. Komisijos komunikatas. Europos Žalioji kursas. Briuselis, COM(2019) 640 final.

SANTRAUKA

Pardavėjo garantiniai įsipareigojimai dėl prekės kokybės

Kotryna Visockytė

Magistro darbe analizuojami garantijų institutai, kurie yra kasdienis pakeleivis kiekvieno pirkėjo kasdienybėje. Nepriklausomai nuo to, kad su šiuo teisiniu instrumentu taikymu mums tenka susidurti kasdien ir dėl to kyla ne mažai ginčų, garantijas sudarančių elementų, įskaitant ir konkrečius pardavėjo ar gamintojo įsipareigojimus, analizei, doktrinoje yra skiriama nepelnytai mažai dėmesio. Dėl šios priežasties šiame darbe siekiama atskleisti pardavėjo (ar gamintojo) suteikiamų sutartinės ir įstatyminės garantijų sąlygas bei jų turinius plačiąja prasme, palyginti juos tarpusavyje, nustatyti taikymo problemas bei pateikti pasiūlymus kaip jas spręsti.

Tuo tikslu, pirmoje dalyje analizuojami daikto kokybei taikomi reikalavimai pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą bei 1980 m. balandžio 11 d. Jungtinių Tautų konvenciją dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių. Taip pat apibrėžiami ir nustatomi daiktai ir prekės, kuriems pastarieji reikalavimai yra taikomi, identifikuojant išskirtinius atvejus, kai pirkimo-pardavimo sutarties objektas, pavyzdžiui akcijos, neatitinka nusistovėjusios daikto, kurio kokybė turi būti užtikrinama, sąvokos, pateikiant iš to kylančias problemas, su kuriomis gali būti susiduriama pirkimo-pardavimo santykiuose. Antroje dalyje yra atliekamas įstatyminės ir sutartinės garantijų palyginimas per pagrindinius jų elementus: sąvoką, turinį, terminą bei teisių gynimo būdus. To pasekoje apibrėžiamas jų santykis bei nustatoma, ar egzistuoja akivaizdi riba, kur vienas institutas prasideda, o kitas baigiasi, ar visgi jų aiški dischotomija yra praktiškai neįmanoma. Trečioje dalyje analizuojami gamintojo garantiniai įsipareigojimai, kurie palyginami su pardavėjo, išskiriant gamintojo garantijos ypatumus. Šioje dalyje taip pat vertinama galimybė nustatyti privalomą gamintojo garantiją, kuri galimai užtikrintų vidutinio daikto tarnavimo termino įtvirtinimą. Darbas baigiamas išvadomis, kurios atsako į žangoje iškeltus uždavinius.

SUMMARY

Seller's Warranty Obligations Regarding the Quality of the Product

Kotryna Visockytė

This master thesis provides analysis of guarantees institutes, which are a fellow traveler in the daily life of each buyer. Despite the fact that we have to deal with an application of this legal instrument on a daily basis and this leads to a great deal of controversy, the analysis of the elements of each guarantee, including the specific obligations of the seller or manufacturer, is undeservedly paid little attention in doctrine. For this reason, these master thesis aims to reveal the contents of the legal guarantee's and commercial warranty's conditions provided by the seller (or manufacturer) in a broad sense, compare them with each other, identify application problems and make suggestions on how to solve them.

With this purpose, the first part analyzes the requirements applicable to the quality of a product in accordance with the Civil Code of the Republic of Lithuania and the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, adopted on 11 April 1980. It also defines the objects to which the latter requirements are applied, identifying exceptional cases where the object of the contract of sale and purchase agreement, such as company's shares, does not correspond to the well-established concept of an object whose quality is to be assured, indicating the resulting problems. The second part compares legal guarantees and commercial warranties through their main elements: concept, content, term and remedies. As a consequence, their relationship is defined and it is determined whether there is an obvious boundary where one institute begins and another ends, or whether their explicit dichotomy is still practically impossible. The third part analyzes the manufacturer's guarantee obligations, which are compared with the seller, distinguishing the features of the manufacturer's guarantee. This part also assesses the possibility of establishing a mandatory manufacturer's guarantee, which would possibly ensure the establishment of an average lifespan. At the end of the master thesis are given conclusions that corresponds to the task set in the introduction.